

T.C.
Çevre ve Orman Bakanlığı

TÜRKİYE

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI

Ekim 2004

ÖNSÖZ

Sürdürülebilir kalkınma kavramı 20. Yüzyılın sonlarında uluslar arası gündeme taşınmış ve günümüzde de her alanda yaygın olarak kullanılan bir kavram olmuştur. Dünyada yaşanan bu gelişmelere paralel olarak Ülkemizde de sınırlı olan doğal kaynaklarımızın tahrip edilmeden sürdürülebilir şekilde halkımızın istifadesine sunulması benimsenmektedir.

Sanayileşmenin hız kazandığı günümüzde; havanın, suyun, toprağın ve bunların oluşturduğu doğal güzelliklerimizin korunması gün geçtikçe önemi artan bir konu olarak hep gündemimizde yer almaktadır.

Doğal kaynaklarımızın başında yer alan ormanlarımız da bu anlayış çerçevesinde koruma-kullanma dengesi gözetilerek işletilmekte ve insanlarımızın hizmetine sunulmaktadır.

Bazı taraflarca ormanlarımızın hızla yok olduğu iddia edilse de, yapılan bilimsel envanter çalışmaları ormanlarımızın azalmayıp aksine arttığını göstermektedir. Nitekim, daha önce 20,7 milyon hektar olduğu ifade edilen orman varlığımızın yapılan son envanter çalışmaları sonucunda 21,2 milyon hektara ulaştığı tespit edilmiştir.

Orman varlığımızın arttığına ilişkin değerler bizim bu konudaki çabamıza engel teşkil etmemektedir. Aksine, sahip olduğumuz bu kaynakların daha da geliştirilerek halkımızın istifadesine sunulması, dünyada turizm faaliyetleri sonucu oluşan gelirden layık olduğumuz payın alınması, taraf olduğumuz uluslar arası sözleşmelerle yüklendiğimiz yükümlülüklerimizin yerine getirilmesi, değişen dünya ve ülke şartları sonucu büyük farklılıklar gösteren orman ve çevreden beklentilerin çağdaş bir anlayışla karşılanması için bu çabalarımızın artan bir çalışma temposuyla sürdürülmesinin ne kadar önemli olduğunun bilincindeyiz. İşte bu bilincin bir göstergesi olarak Türkiye Ulusal Ormancılık Programını hazırladık.

Ülkemizin sahip olduğu orman kaynaklarının sürdürülebilir biçimde koruma-kullanma ilkesi ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde çağdaş bir anlayışla halkımızın istifadesine sunulması amacıyla hazırlanan bu program; başta üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere çok sayıda kurum ve kuruluş ile halkın katkıları alınarak katılımcı bir anlayışla iki yılı aşkın bir sürede hazırlanmıştır.

Uzun dönemde 2020 yılında ormancılığımızın alacağı şeklin bugünden çekilmiş fotoğrafını yansıtan bu program çerçevesinde yürütülecek çalışmalar sonucu ormanlarımızın mevcut durumunun iyileştirilerek ve geliştirilerek kaynaklarımızdan daha etkin bir biçimde faydalanma imkânı elde edeceğimiz aşîkârdır.

Devlet ormancılığından millet ormancılığına geçişin bilimsel metni olan bu Programın hazırlanmasında katkı sağlayan resmi ve sivil tüm kurum ve kuruluşlara, kişilere ve FAO teşkilatı yetkililerine teşekkür ediyor, uygulamaya girmesinin Bakanlığım döneminde gerçekleşmiş olmasının onurunu taşıyacağımı ifade ederek, Programın ormancılığımıza, milletimize ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Osman PEPE
Çevre ve Orman Bakanı

T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Planlama ve Projeler Dairesi Başkanlığı

SAYI : B.18.0.APK.0.01.01/050 -
KONU : Ulusal Ormancılık Programı
OLUR NO: 63

21/10/2004

BAKANLIK MAKAMINA

Ülkemizde yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmeler, doğal kaynaklarımız içinde ülkemizin yaklaşık % 26'sını kaplayan ormanlara yönelik talep ve beklentilerde önemli değişimleri ortaya çıkarmıştır. Yakın zamana kadar ağırlıklı olarak odun üretim kaynağı olarak görülen ormanlar, son yıllarda daha çok odun dışı orman ürünleri, sosyal ve kültürel hizmetler ve koruyucu-çevresel fonksiyonları ile gündeme gelmektedir. Bu çerçevede ulusal ormancılık politikalarının, stratejilerinin ve uygulamalarının yeniden gözden geçirilip, Avrupa Birliği uyum süreci ve ülkemizin taraf olduğu ormancılıkla ilgili uluslararası anlaşmalar ve süreçlerdeki taahhütlerimiz de dikkate alındığında, yeni bir Ulusal Ormancılık Programı'nın hazırlanması ve uygulanması gereği ortaya çıkmıştır.

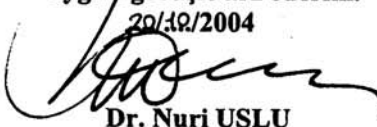
Türkiye Ulusal Ormancılık Programı'nın hazırlanmasına, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı'nın (FAO) finans ve teknik yardımları ile 2001 yılında başlanmış ve çalışmalar 2004 yılında tamamlanmıştır. Program orman teşkilatı ile diğer ilgili kurum kuruluşlar, orman köylüleri, sivil toplum kuruluşları, diğer bakanlıklar, üniversiteler, özel sektör temsilcilerinin katılım ve katkıları ile hazırlanmış olup, tüm ilgi gruplarının görüş, öneri ve beklentileri dikkate alınmıştır.

Uygun görüldüğü takdirde; 2004-2023 dönemindeki ülkemiz ormancılığının genel politika, strateji ve eylem önerilerinin yer aldığı **Ulusal Ormancılık Programı**'nın yürürlüğe konulmasını olurlarınıza arz ederim.

Hüseyin HÜRREMOĞLU
Kurul Başkanı

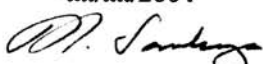
Uygun görüşle arz ederim.

20/10/2004

Dr. Nuri USLU
Müsteşar Yard. V.

Uygun görüşle arz ederim.

20/10/2004

Prof. Dr. Hasan Z. SARIKAYA
Müsteşar

OLUR
20/10/2004

Osman PEPE
Bakan

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI'NIN AMAÇLARI.....	1
ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI SÜRECİ.....	1
ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI'NIN HAZIRLANMASI SÜRECİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR.....	2
1. Ormancılığın Mevcut Durumunun Analizi ve Değerlendirilmesi.....	2
1.1. Raporlar.....	2
1.2. Katılımcı Çalışmalar ve Toplantılar	2
1.2.1. Eğitim Toplantıları.....	2
1.2.2. Yerel Toplantılar.....	2
1.2.3. Program Hazırlığı Toplantıları.....	2
2. Türkiye Ormancılığını Geliştirme Senaryosunun Hazırlanması.....	3
3. Ulusal Ormancılık Programının Hazırlanması.....	3
ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMININ İÇERİĞİ.....	3
BÖLÜM I: TÜRKİYE ORMANCILIĞININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ.....	5
1. TÜRKİYE ORMANCILIĞINDA GENEL KOŞULLAR.....	6
1.1.Fizikse Çevre	6
1.2.Demografik Yapı, Ekonomik Durum.....	6
1.3.Ulusal Kalkınma Politikaları ve Stratejiler	8
1.4.Diğer Sektörlerdeki Politikalar ve Stratejiler.....	8
1.5.Ulusal Strateji-Eylem Planları, Ulusal Programlar, Bölgesel Kalkınma Planları.....	9
1.6.Küresel Sorumluluklar, Uluslararası Anlaşmalar ve Süreçler.....	9
1.7.Orman Yönetiminden Talepler ve Beklentiler.....	10
1.8.Diğer Koşullar.....	10
2. TÜRKİYE ORMANCILIĞININ MEVCUT DURUMU.....	12
2.1.Orman Kaynakları.....	12
2.2.Ormancılık Politikaları.....	13
2.3.Ormancılık Kurumları.....	15
2.4.Ormancılık Mevzuatı.....	16
2.5.Ormancılıkta Finansal Yapı.....	17
2.6.Orman Köylüleri.....	18
2.7.Ormancılık Uygulamaları, Gerçekleşmeler, Sorunlar, Gelişme İhtiyaçları.....	20
2.7.1.Ormancılıkta Planlama.....	21
2.7.2. Ormanların Korunması.....	23
2.7.3.Ormanların Geliştirilmesi.....	27
2.7.4.Ormanlardan Faydalanma	30
2.7.5.Orman Köy İlişkilerinin Geliştirilmesi, Orman Köylülerinin Kalkınmasına Katkı	35
2.7.6.Araştırma, Eğitim, Bilinçlendirme Çalışmaları.....	39
BÖLÜM II. ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI.....	41
A – ULUSAL ORMANCILIK İLKELERİ, AMAÇLARI VE POLİTİKALARI.....	42

1. Ulusal Ormancılık İlkeleri (Prensipleri).....	42
2. Ulusal Ormancılık Amaçları.....	43
3. Ulusal Ormancılık Politikaları.....	44
3.1. Ormanların Korunması ile İlgili Politikalar.....	44
3.1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması.....	44
3.1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması.....	45
3.1.3. Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması.....	45
3.2. Ormanların Geliştirilmesi ile İlgili Politikalar.....	45
3.2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi ve ıslahı.....	45
3.2.2. Orman alanlarının genişletilmesi.....	46
3.3. Orman Kaynaklarından Faydalanma ile İlgili Politikalar.....	46
3.3.1. Orman ürünlerinden faydalanma.....	46
3.3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma.....	47
3.3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanma.....	47
3.3.4. Yerel haklara saygı orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı.....	47
B – ULUSAL ORMANCILIK POLİTİKALARINI GERÇEKLEŞTİRMEK VE AMAÇLARINA ULAŞMAK İÇİN İZLENECEK STRATEJİLER.....	48
1. Ormanların Korunması.....	48
1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması.....	48
1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması.....	48
1.3. Ormanların biyotik ve ağabeyyotik zararlara karşı korunması.....	49
2. Ormanların Geliştirilmesi.....	50
2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi ve ıslahı.....	50
2.2. Orman alanlarının genişletilmesi.....	51
3. Orman Kaynaklarından Faydalanma.....	52
3.1. Orman ürünlerinden faydalanma.....	52
3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma.....	53
3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanma.....	54
3.4. Yerel haklara saygı orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı.....	55
C - EYLEM PROGRAMI	56
1. Eylem Programı Hakkında Genel Bilgi.....	57
2. Genel Eylemler.....	57
3. Ormanların Korunması, Geliştirilmesi ve Ormanlardan Faydalanma İle İlgili Eylemler.....	61
3.1. Ormanların korunması ile ilgili eylemler.....	61
3.2. Ormanların geliştirilmesi ile ilgili eylemler.....	66
3.3. Ormanlardan faydalanma ile ilgili eylemler.....	59
4. Eylemlerin Eylem Tipi İtibariyle Sınıflandırılması.....	78
D - UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME.....	79
E - PROGRAM ÇALIŞMALARINA KATILAN KURUM, KURULUŞ VE KİŞİLER.....	80

KISALTMALAR

AGM	Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü
APK	Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
AR-GE	Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı
CITES	Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ÇOB	Çevre ve Orman Bakanlığı
DHKD	Doğal Hayatı Koruma Derneği
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DKMP	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
DMİ	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı
GEF	Küresel Çevre Fonu
GEKYA	Gen Koruma ve Yönetim Alanları
IFF	Hükümetlerarası Ormancılık Forumu
IPF	Hükümetlerarası Ormancılık Paneli
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OATIAM	Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü
ODOÜ	Odun Dışı Orman Ürünleri
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
ORKÖY	Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
OR-KOOP	Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği
OT	Orman Toprağı
SEKA	Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları A.Ş.
STÖ	Sivil Toplum Örgütleri
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TKB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TKGM	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
TUOP	Türkiye Ulusal Ormancılık Programı
TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TSE	Türk Standartlar Enstitüsü
TTKD	Türkiye Tabiatını Koruma Derneği
UÇEP	Ulusal Çevre Eylem Planı
UNFF	Birleşmiş Milletler Ormancılık Forumu

GİRİŞ

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI'NIN AMAÇLARI

Ulusal Ormancılık Programı'nın amaçları aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Ormancılık konularının sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde geniş bakış açısıyla ele alınması,
- Ormancılık çalışmalarının, toplumda ve ormanlardan çok yönlü beklentilerde meydana gelmekte olan değişimlere ve gelişimlere yeterli dikkatin sağlanması suretiyle planlanması ve yürütülmesi,
- Ormancılık sektörü için kalkınma politikaları ve stratejilerinin katılımcı olarak hazırlanması, uygulanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için uygun kurumsal kapasitelerin ve mekanizmaların oluşturulması,
- Orman-halk ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesi ve yaygınlaştırılması,
- Ormancılık ile diğer sektörler arasında uyum ve bağlantıların geliştirilmesi,
- Ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişiminin ülkenin dengeli ve sürdürülebilir kalkınması açısından, toplumda ve ilgi gruplarında bilinçlenmenin, ilginin, katılım, katkı ve desteklerin güçlendirilmesi,
- Çok işlevli ve katılımcı orman kaynakları yönetiminin geliştirilmesi suretiyle ormanlardan çok yönlü faydalanmanın orman içi ve bitişiğinde yaşayan gerçekten yoksul ve ormana bağımlı orman köyleri halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi,
- Ormancılık çalışmalarına, ulusal ve uluslararası finans kaynaklarından azami katkının sağlanması.

Ulusal Ormancılık Programının, sürdürülebilir orman yönetimi orman teşkilatı ve diğer ilgili kurumlar, kuruluşlar ve ilgi grupları için ortak ve temel bir rehber oluşturması böylece gerek farklı birim ve kuruluşlarca kendi stratejilerinin ve eylem planlarının hazırlanması ve uygulamaları sırasında, gerekse bu çalışmalar arasında katılımcılık ve eşgüdümün geliştirilmesinde önemli katkılar sağlaması beklenmektedir.

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI SÜRECİ

Ulusal Ormancılık Programı çalışmaları; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) tarafından desteklenen “Türkiye Ulusal Ormancılık Programı'nın Hazırlanması Projesi (TCP/TUR/0066 (A))” çerçevesinde Ocak 2001 de başlatılmış 2003 yılı sonunda tamamlanmıştır. Çalışmaların koordinasyon hizmetleri; Orman Bakanlığı Dış İlişkiler-AB Dairesi Başkanlığınca, 2003 yılında Çevre ve Orman Bakanlığının kuruluşundan itibaren ise Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığınca yerine getirilmiştir.

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI'NIN HAZIRLANMASI SÜRECİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR

Ulusal Ormancılık Programının hazırlanması sırasında aşağıdaki temel ilkelere özen gösterilmiştir: (1) sürdürülebilirlik; (2) ulusal bağımsızlık; (3) katılımcılık; (4) bütüncül ve sektörlerarası yaklaşım; (5) devamlı bir süreç olması (elde edilen deneyimler ve değişen koşullara göre yenilenmesi); (6) kapasite geliştirme; (7) politika ve kurumsal reformlar; (8) bilinçlendirme (9) ulusal kalkınma politika ve stratejileri ile uyum; (10) politik destek; (11) uluslararası taahhütlere uyum.

Ulusal Ormancılık Programının hazırlanması sırasında aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

1. Ormancılığın Mevcut Durumunun Analizi ve Değerlendirilmesi

1.1. Raporlar

Ormancılığımızın ana konularında, ulusal uzmanlara raporlar hazırlatılmıştır. Türk uzmanlara hazırlatılan bu raporlar; geçmiş dönemlerdeki uygulama sonuçları ile ilgili bilgileri ve deneyimleri, ana sorunlar, kısıtlar, gelişme ihtiyaçları, kaynaklar, fırsatlar, vb. konularda durum tespiti ve gelişim için önerileri içermiştir.

1.2. Katılımcı Çalışmalar ve Toplantılar

1.2.1. Eğitim Toplantıları

TUOP'nın hazırlanmasında ve uygulanmasında görev alacak personelin eğitimi amacı ile biri bölgesel seviyede üçü uluslararası olmak üzere dört adet toplantı düzenlenmiş toplam 112 personel eğitilmiştir. Bölgesel toplantıya Orta Asya Ülkelerinden 15 ve FAO'dan 5 uzman katılmıştır.

1.2.2. Yerel Toplantılar

Orman köylülerinin, orman kaynaklarının yönetimine ilişkin görüş ve önerilerinin alınması maksadı ile Türkiye'nin altı coğrafik bölgesinde belirlenen 33 orman köyünde "Katılımcı Kırsal Yerel Değerlendirme" çalışması yapılmıştır

Bu şekilde çalışma yapılan köylerden elde edilen veriler, 1998 yılında yapılan Orman Köyleri Kurultayı'nda elde edilen sonuçlarla birlikte değerlendirilmiştir.

Ayrıca, aynı yörelerde değişik ilgi gruplarının (sivil toplum kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler, vb.) katılımı ile yapılan toplantılarda; köyün etrafındaki ormanları kimler kullanıyor, planlamada bunlardan hangisi veya hangileri öncelikli olmalıdır ve ormanlardan nasıl yararlanıyorsunuz? sorularına cevap aranmış, orman kaynaklarının yönetimine ilişkin değerlendirme ve önerileri alınmıştır.

1.2.3. Program Hazırlığı Toplantıları

Değişik ilgi gruplarının ve orman teşkilatının değişik birimleri temsilcilerinin katılımıyla İzmir ve Ankara'da düzenlenen katılımcı çalıştaylarda; uzman raporları ve yerel değerlendirme çalışmaları sonuçları tartışılmış, sorunlar ve çözümler ile ilgili görüş ve öneriler belirlenmiştir.

2. Türkiye Ormancılığını Geliştirme Senaryosunun Hazırlanması

Bu çalışmaların sonuçlarına dayalı olarak, Türkiye ormancılığı için ilgi grupları ve orman teşkilatı birimleri temsilcilerinden oluşan çalışma gruplarınca 3 alternatif senaryo hazırlanmıştır.

Ormancılık sektörünün gelişimi ile ilgili olarak hazırlanan bu alternatif senaryolar, değişik ilgi grupları ve ormancılık birimleri temsilcilerinin katıldığı, 04-08 Eylül 2002 tarihleri arasında İzmir’de yapılan çalıştayda değerlendirilmiş ve üzerinde genel uzlaş sağlanan senaryo nihai senaryo olarak seçilmiştir.

3. Ulusal Ormancılık Programının Hazırlanması

Bu senaryo esas alınarak, bu safhaya kadar gerçekleştirilen çalışmalar ile elde edilen bilgi ve görüşler ışığında uzmanlardan oluşan komisyon tarafından “Türkiye Ulusal Ormancılık Programı 1.Taslağı” yazılmıştır. Hazırlanan taslak program, görüş, tenkit ve önerilerin sağlanması için ormancılıkla ilgili kurumlar, kuruluşlar ve ilgi gruplarına dağıtılmış, daha önce yerel değerlendirme yapılan orman köylerinde takdim edilmiştir.

Bu şekilde elde edilen görüş, tenkit ve öneriler ışığında; orman teşkilatı birimleri temsilcilerinden ve uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından düzeltme ve uyarlamalar yapılarak taslak programa son şekli verilmiştir.

Programın hazırlık safhasında düzenlenen toplantı ve çalıştaylara tüm ilgi gruplarının katılımı için azami gayret gösterilmiştir. Bu hazırlık, çalışmalarına Orman Bakanlığının birimleri yanında konu ile ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, özel sektör, orman kooperatifleri ve orman köyleri temsilcileri olmak üzere toplam 251 kişi katılmıştır.

Toplantılara Katılım Sağlayan Kurum ve Kuruluşlar:

- Yürütücü Kuruluş: Orman Bakanlığı/Çevre ve Orman Bakanlığı
- Diğer Bakanlıklar ve Kamu Kuruluşları: Çevre Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Hazine Müsteşarlığı, Milli Prodüktivite Merkezi, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, SEKA.
- Üniversiteler: İ.Ü Orman Fakültesi, S.D.Ü Orman Fakültesi.
- Sivil Toplum Kuruluşları: ÇEKÜL, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, DHKD, TEMA, TTKD.
- Meslek Kuruluşları: Orman Mühendisleri Odası, Türkiye Ormancılar Derneği, OR-KOOP, Orman Köy Kalkınma Kooperatifleri
- Orman Köylüleri: (6 bölgede 33 orman köyü)
- Özel Sektör: Türkiye Ağaç İşleri Esnaf ve Sanatkarları Federasyonu, Türkiye Orman Ürünleri İthalatçıları Derneği, Yonga Levha Sanayicileri Derneği, İstanbul İhracatçıları Birliği Genel Sekreterliği (Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği).

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMININ İÇERİĞİ

Hazırlanan Ulusal Ormancılık Programı iki ana bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde ormancılığımızın mevcut durumunun genel değerlendirmesi, II. Bölümde ise: (i) ulusal ormancılık ilkeleri, amaçları, politikaları; (ii) bu politikaların gerçekleştirilmesi ve amaçlarına ulaşmak için izlenecek stratejiler; (iii) Ulusal Eylem Programı (2004-2008 dönemi için) yer almaktadır.

Programda ulusal ormancılığımızın temel amacı: *“Ülkemiz orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile, toplum refahına ve ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına optimum katkıların sağlanması”* şeklinde belirlenmiştir.

Ormanların sürdürülebilir yönetiminin geliştirilmesine yönelik ana politikası ise: *“Ormanların, ekosistem yönetimi yaklaşımı çerçevesinde işlevsel (çok işlevli/amaçlı) yönetimi, ormancılık faaliyetlerinin, orman teşkilatı ile diğer ilgi gruplarının katılımı ve işbirliği ile, havza bazında entegre olarak planlanması ve uygulanması”* olarak tanımlanmış ve bu politika çerçevesinde; (i) ekosistem yönetiminin geliştirilmesi; (ii) orman kaynaklarının işlevsel (çok amaçlı/işlevli) yönetiminin geliştirilmesi; (iii) katılımcılık (iv) eşgüdüm ve entegrasyonun (kurum içi ve diğer kurumlarla) geliştirilmesi konularına odaklanılması gerektiği kabul edilmiştir.

Ulusal Ormancılık Programında 31 politika, 57 strateji ve eylem planı altında 146 eylem önerisi (84’ü birinci, 51’i ikinci, 11’i üçüncü öncelikli ve süre bakımından 40 adedi uzun dönem, 106’sı kısa dönemde gerçekleştirilmek üzere) yer almaktadır.

Ulusal Eylem Programı’nda, toplumda ve orman kaynaklarından talep ve beklentilerde meydana gelen değişiklikler, ormancılığın yükselen değerleri, değişen ve gelişen rolleri çerçevesinde Türkiye ormancılığında gerekli dönüşümlerin ve gelişimlerin gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgilerin ve deneyimlerin ortak çalışmalarla kazanılmasına ve değerlendirilmesine özel önem verilmiştir. Diğer bir deyişle, kısa dönemde, önümüzdeki beş yıllık süreç içinde, üzerinde tartışmaların ve belirsizliklerin devam ettiği öncelikli ormancılık konularında çok sayıda pilot çalışmaların, uygulamalı araştırmaların, tartışmaların ve değerlendirmelerin katılımcı olarak gerçekleştirilmesi suretiyle bilgi ve deneyim eksikliklerinin kapatılması ve uzun dönem eylem planının gerçekçi olarak hazırlanabilmesi için gerekli toplumsal uzlaşının oluşturulması hedeflenmiştir. Bunu takiben, Uzun Dönem Eylem Planı’nın (Ormancılık Master Planı) daha gerçekçi olarak hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesinin mümkün ve uygun olacağı görüşü benimsenmiştir. Ancak, mevcut yeterli bilgi, deneyim ve uzlaşılar çerçevesinde hemen gerçekleştirilmesi gereken bazı eylem önerileri de Ulusal Eylem Programı’nda yer almaktadır.

Ulusal Ormancılık Programı’ndan yararlanma ve uygulamadaki iki temel koşul; (i) değişik kurumlar ve ilgi gruplarınca benimsenmesi ve desteklenmesi; (ii) politik desteğin sağlanmasıdır.

Programın hazırlanması sırasında tüm ilgi gruplarının katılım ve destekleri birinci koşulun gerçekleşmesine ciddi katkı sağlamıştır. İkinci koşulun sağlanması için gerekli çalışmalar arasında, hükümet ve politikacılar düzeyinde yeterli bilgilendirme ve bilinçlenmenin sağlanması ve programın resmi bir doküman niteliğini kazanması için uygun düzeylerde onaylanmasının sağlanması yer almaktadır.

Sonuç olarak, Ulusal Ormancılık Programının değişmez bir doküman olmadığı, kazanılan yeni bilgiler, deneyimler ve değişen koşullar altında geliştirilebileceği, ancak bu geliştirme çalışmaları sırasında Ulusal Ormancılık Programı hazırlanması ile ilgili ilkelere ve katılımcılığa özenin gösterileceği kabul edilmektedir.

BÖLÜM I.

TÜRKİYE ORMANCILIĞINININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

- 1. Türkiye Ormancılığın Genel Koşulları**
- 2. Türkiye Ormancılığının Mevcut Durumu**

1. TÜRKİYE ORMANCILIĞINDA GENEL KOŞULLAR

Orman kaynaklarının yönetimi; ülkenin ekolojik, siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel koşullarından ve bunlardaki değişimlerden önemli derecede etkilenmektedir. Ulusal koşullar yanında küresel ve bölgesel düzeylerdeki dış koşullar ve gelişmeler de özellikle son yıllarda ulusal ormancılığımız üzerinde önemli etkiler oluşturmıştır. Ormancılığımız, bu genel koşulların oluşturduğu atmosfer içinde (Bakınız Şekil 1) sürdürülme durumunda olduğundan, ormancılığı geliştirme çalışmaları sırasında bu koşulların iyi değerlendirilmesi ve dikkate alınması gerekmektedir.

Bunun yanında, orman kaynaklarımızın sürdürülebilir yönetimini olumsuz yönde etkileyen koşullarda ormancılıkla ilgili kurumlar ve ilgi gruplarının ortak çabaları ile bertaraf edilmeye çalışılmaktadır. Türkiye ormancılığının genel koşulları aşağıda özet halinde incelenmiştir.

1.1. Fiziksel Çevre

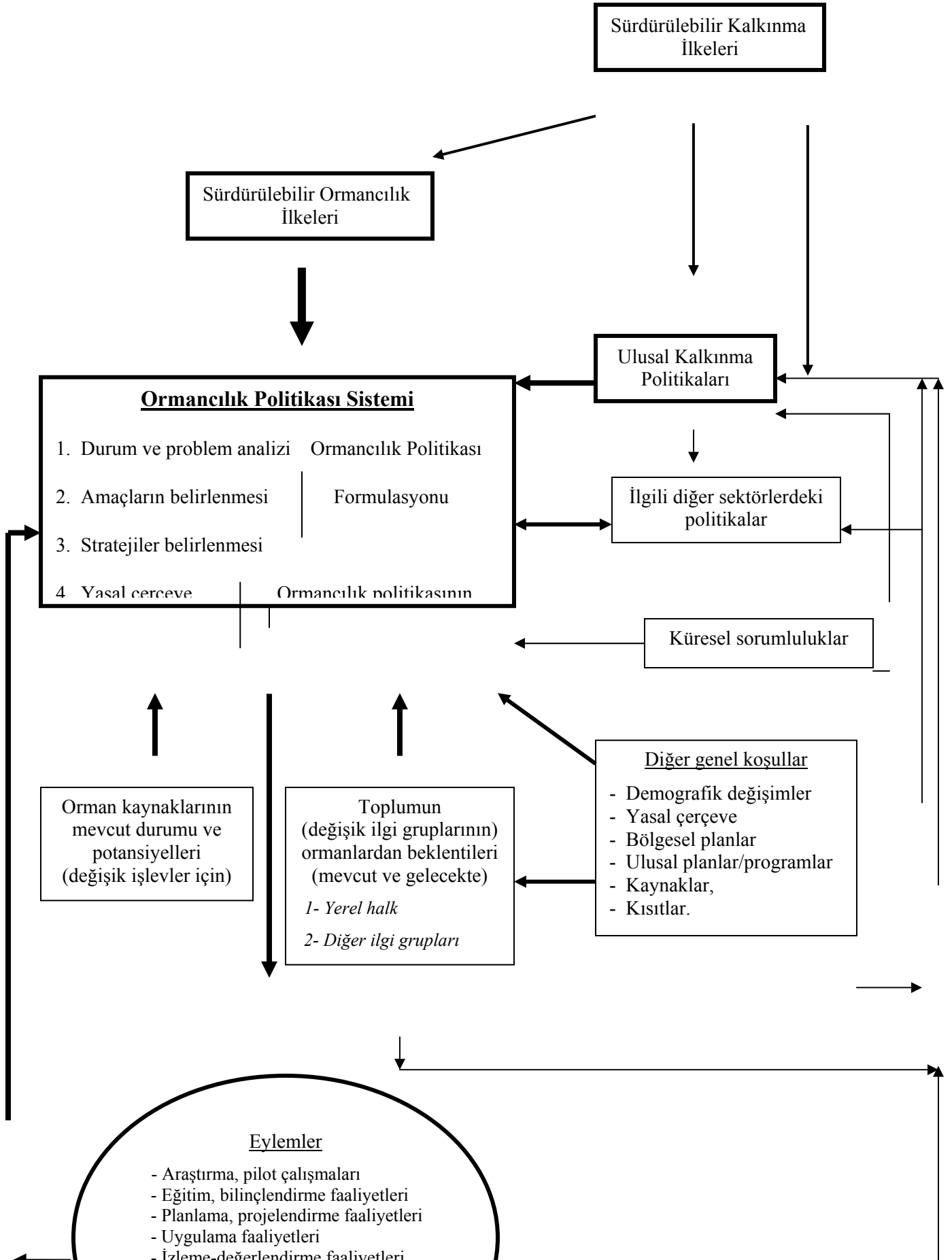
Türkiye 779 452 km² alana sahip olup, Avrupa ve Asya kıtalarının birleşim yerinde, çok özel coğrafî, stratejik ve kültürel konuma ve özelliklere sahip bir ülkedir. Topoğrafya, iklim ve bitki örtüsü itibarıyla ülke büyük bir çeşitlilik ve zenginliğe sahip bulunmaktadır. Kuzey ve güney bölgelerinde kıyıya paralel yüksek dağ silsileleri yer alırken batı bölgelerinde dağ sıraları kıyıya dik olarak uzanmakta, Doğu Anadolu'da ise çok dağlık bir yapı bulunmaktadır. Ülkenin orta kesimleri yüksek plato durumundadır. Toprak yapısı da geniş farklılıklar göstermekte olup, taban arazilerde derin ve verimli, yamaç ve hafif eğimli arazilerde orta derinlik ve verimliliğe sahip, dik yamaçlı arazilerde ise sığ, taşlı ve düşük verimliliğe sahip topraklar yer almaktadır. Çetin topoğrafik şartlar ve yüzyıllardır devam eden tahrip edici arazi kullanım uygulamaları sonucu, ülke topraklarının % 80'in üzerindeki bölümü değişik şiddette erozyona maruz bulunmaktadır. Kuzey kıyı bölgelerinde Karadeniz, batı ve güney kıyı bölgelerinde Akdeniz iklimi, ülkenin büyük bölümünü kapsayan iç bölgelerde ise karasal iklim şartları hüküm sürmektedir. Çok sayıda gölleri ve toplam 14,300 km uzunluğa sahip akarsuları olmasına rağmen Türkiye zengin su kaynaklarına sahip bir ülke değildir. Toprak-Su Genel Müdürlüğü 1987 Yılı verilerine göre, tarım alanları 27.7 milyon ha. (% 35.6), mera ve otlak alanları 21.7 milyon ha. (% 28), orman alanları ise 21.1 milyon ha. (% 26) alan kaplamakta, geri kalan alanları yerleşim yerleri ve su yüzeyi oluşturmaktadır.

1.2. Demografik Yapı, Ekonomik Durum

Ülke nüfusu halen 68 milyon civarında olup, bu nüfusun yaklaşık % 64'ü kentlerde, % 36'sı kırsal alanlarda yaşamaktadır. Halen kırsal alanlardan şehir ve kasabalara göç yüksek oranlarda (yıllık % 4.7) devam etmektedir. Şehir ve kasabalarda yaşayan nüfusun oranının önümüzdeki 25 yıl sonunda % 90'lara yaklaşacağı beklenmektedir. Okur-yazar oranı % 85.7 civarında olup, bu oran erkekler için % 94.2, kadın nüfusu için % 77.4 olarak tahmin edilmektedir. 14-65 yaş arasındaki nüfus toplam nüfusun yaklaşık % 65'ini oluşturmakta olup toplam iş gücü 23 milyon civarındadır.

Fert başına milli gelir halen 3-4 bin ABD Doları civarında değişmektedir. Gelir dağılımı dengesi oldukça bozuk olup, ülke nüfusunun en yoksul % 20'sinin toplam milli gelir içindeki payı sadece % 5 civarında iken, en varlıklı % 20'sinin payı % 55 olarak tahmin edilmektedir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdam oranları sırasıyla % 45.1, 15.2 ve 39.7 olarak tahmin edilmektedir.

Sekil 1: Türkiye’de Orman Kaynakları Yönetiminin Genel Koşulları

1.3. Ulusal Kalkınma Politikaları ve Stratejileri

Halen yürürlükte olan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda verilen ve orman kaynakları yönetiminin geliştirilmesi sırasında dikkate alınması gerekli olan ulusal kalkınma politikaları ve stratejileri aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- (i) *Temel (uzun dönem) ulusal kalkınma amacı: Ulusal değerleri ve ulusal kimliği korumak suretiyle, toplumun ve ülke insanlarının refahının ve yaşam şartlarının geliştirilmesi. Bu amaca; sosyal ve ekonomik kalkınmayı, katılımcı demokrasi içinde, doğal çevreyi ve kültürel değerleri koruyarak gerçekleştirilmesi, milli gelirin gelişmiş ülkeler seviyesine yükseltilmesi ve adil dağılımının sağlanması suretiyle ulaşma.*
- (ii) *Bilimsel ve teknik kapasite ve altyapının geliştirilmesi.*
- (iii) *Ekonomide liberalleşme, özel sektör ve devlet kuruluşlarının iç ve dış pazarlarda rekabet imkanları ve kapasitelerinin oluşturulması.*
- (iv) *Ülke kaynaklarının yönetiminde katılımcılığın geliştirilmesi.*
- (v) *Doğal kaynakların ve sağlıklı bir çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması.*
- (vi) *Sektör içi ve sektörler arası eşgüdümün geliştirilmesi.*
- (vii) *Gayri safi milli hasıla içinde yatırımların payının artırılması, buna karşılık yatırımlar içinde kamu kuruluşları yatırımları payının azaltılması (halen % 30 olan bu oranın 2023 yılında % 10'a düşürülmesi).*
- (viii) *Devlet kuruluşlarının düzenleme, gözetim ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi, uygulayıcı rollerinin azaltılması.*
- (ix) *Devlet kuruluşlarında yetki ve sorumlulukların yerelleştirilmesi. Yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi.*
- (x) *Kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki oranının azaltılması, tarımın milli gelir içindeki payının azaltılması, sanayi ve hizmet sektörlerinin paylarının artırılması.*
- (xi) *Yoksulluğun azaltılması.*
- (xii) *Kırsal kalkınmada, doğal kaynakların potansiyellerinden yararlanmanın geliştirilmesi, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarının artırılması, kırsal nüfusun kapasitelerinin ve örgütlerinin güçlendirilmesi.*
- (xii) *Bölgelerarası eşitsizliğin azaltılması.*
- (xiii) *Tarihi ve kültürel değerler ile doğal kaynakların korunmasının güçlendirilmesi.*
- (xiii) *Avrupa Birliği ile uyum için gerekli politika, mevzuat ve kurumsal gelişmelerin gerçekleştirilmesi.*

1.4. Diğer Sektörlerdeki Politikalar ve Stratejiler

Ormancılık ile karşılıklı etkileşim içindeki diğer sektörlerdeki politika ve stratejilerin yakından izlenmesi, yetersizliklerinin giderilmesi ve ormancılık politika ve stratejileri ile gerekli eşgüdüm ve uyumun sağlanması önemli bir ihtiyaç durumundadır. Bu çerçevede, özellikle aşağıdaki konulardaki politika ve stratejilerin dikkate alınması önem kazanmaktadır.

- (i) Tarım ve hayvancılık sektörü
 - Tarımda liberalleşme, devlet sübvansiyonlarının azaltılması/kaldırılması;
 - Üst havzalarda/dağlık yörelerdeki topluluklarda tarım, hayvancılık ve kırsal kalkınma;

- Su toplama havzalarının katılımcı-entegre ıslahı/yönetimi;
- Mera alanlarının tespiti ve geliştirilmesi;
- Küçük su kaynaklarından ve su ürünlerinden faydalanma.
- (ii) Su sektörü
 - Sulak alanların biyolojik çeşitliliğinin korunması;
 - Ulusal su kaynaklarının korunması, su toplama havzalarının katılımcı-entegre ıslahı.
- (iii) Turizm sektörü
 - Orman alanlarından turizm amaçlı yararlanma ve etkilerinin değerlendirilmesi;
 - Dağlık ve ormanlık alanlarda yerel topluluklara dayalı eko-turizm.
- (iv) Kültür sektörü
 - Dağ ve orman köylülerinin kültür ve geleneklerinin korunması ve yararlanılması.
- (v) Enerji sektörü
 - Enerji yatırımlarının ekolojik-çevresel etkileri;
 - Yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanma.
- (vi) Çevre sektörü
 - Çevre kaynaklarının yönetiminde eşgüdüm ve işbirliği.

1.5. Sektör Planı, Ulusal Strateji Eylem Planları, Ulusal Programlar, Bölgesel Kalkınma Planları

Ulusal ormancılık politika, strateji ve programlarının geliştirilmesi sırasında halen yürürlükte olan aşağıda gösterilen sektör planı, ulusal strateji-eylem planları, bölgesel kalkınma planları ve ulusal programlarla uyumlarının sağlanması gereklidir.

- Ormancılık Ana Planı (OAP);
- Ulusal Çevre Eylem Planı (UÇEP);
- Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi-Eylem Planı;
- Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunması Ulusal Planı;
- Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Planı (hazırlanmakta);
- Güneydoğu Anadolu Kalkınma Planı (GAP);
- Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı (DAP);
- Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Projesi (DOKAP);
- Avrupa Birliği Müktesebatının Yüklenilmesi Hakkında Ulusal Program.

İleriki dönemlerde, hazırlanacak yeni plan ve programların da dikkate alınması sağlanmalıdır.

1.6. Küresel Sorumluluklar, Uluslararası Anlaşmalar ve Süreçler

Ulusal ormancılık politika, strateji ve programlarının geliştirilmesi sırasında, küresel sorumlulukların yerine getirilmesine yönelik uygun tedbirlerin, ulusal koşullar ve menfaatler göz önünde bulundurulmak suretiyle, alınması gerekmektedir. Bu amaçla, öncelikle, aşağıda gösterilen, ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar, kararlar ve katılmakta olduğu süreçler kapsamındaki koşulların ve beklentilerin dikkate alınması gerekmektedir.

- Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansının (Rio) Ormancılık ile İlgili Kararları (Orman Prensipleri, Gündem 21-Bölüm 11 “Ormansızlaşma ile Mücadele”);
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi;
- Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi;
- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması;
- Uluslararası Önemli Sulak Alanlar Sözleşmesi (RAMSAR);
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (Paris);
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi;

- Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES);
- Hükümetlerarası Ormancılık Paneli (IPF), Hükümetlerarası Ormancılık Forumu (IFF), Birleşmiş Milletler Ormancılık Forumu (UNFF) Süreci;
- Avrupa Ormanlarının Korunması ve Sürdürülebilir Yönetimi Süreci;
- Sürdürülebilir Orman Yönetiminin Geliştirilmesi ile İlgili Yakındoğu Süreci;
- Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarının Korunması (BERN) Sözleşmesi;
- Avrupa Birliği Ormancılık Stratejisi.

1.7. Orman Yönetiminden Talepler ve Beklentiler

Türkiye’de ormanlardan toplumun değişik ilgi ve çıkar gruplarının çok yönlü (ürün, hizmet, fonksiyon) talep ve beklentileri bulunmaktadır. Bu ilgi ve menfaat grupları arasında; Devlet orman teşkilatı, yerel halk (orman köylüleri), özel sektör, orman ürünleri ve hizmetleri tüketicileri/kullanıcıları, sivil toplum örgütleri, araştırma ve eğitim kurumları, şehir toplulukları, yerel yönetimler, politikacılar, küresel toplum, uluslararası işbirliği teşkilatları ve ormancılık şirketleri yer almaktadır. Ayrıca gelecek nesilleri de en önemli ilgi grupları arasında görmek ve beklentilerini tahmin etmek ve dikkate almak gerekmektedir. Tüm bunların dışında doğal dengenin ve orman ekosistemlerinin sürdürülebilirlik gereksinimlerinin de göz önünde bulundurulması ve beklentiler arasında değerlendirilmesi de düşünülmelidir.

Toplumdaki demografik, ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik gelişim ve değişimlere bağlı olarak, ormanlardan talep ve beklentilerin tür, miktar, kalite, öncelik ve ağırlıklarında zaman içinde önemli değişimler olabilmektedir. Örneğin, geçmiş dönemlerde odun başta olmak üzere orman ürünleri talebi büyük ağırlığa sahip iken, son yıllarda ormanların sosyal ve kültürel hizmetleri ve koruyucu-çevresel fonksiyonları ile ilgili talep ve beklentilerin miktar ve ağırlıklarında önemli bir artış görülmektedir. Önümüzdeki dönemlerde ülke nüfusumuzun çok büyük bir bölümünün kentlerde yaşayacağı göz önüne alındığında, bu trendin önümüzdeki yıllarda da artarak devam edeceği kaçınılmazdır.

Sınırlı orman kaynaklarından toplumun tüm talep ve beklentilerinin karşılanması mümkün olamayacağından, çoğu kez talep ve beklentiler arasında rekabet, ilgi ve menfaat grupları arasında anlaşmazlık durumları ortaya çıkabilmektedir. Yerel ve ulusal düzeylerdeki hak ve menfaatler arasındaki rekabet ve çelişkilerin de giderek önem kazandığı görülmektedir.

Bu şartlar altında; orman kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir olarak yönetimi için, toplumun ormanlardan farklı talep ve beklentileri ile ilgili sağlıklı bilgilerin elde edilmesi ve uygun aralıklarla güncelleştirilmesi önemli bir gereksinim durumundadır. Sürdürülebilir orman yönetimi çerçevesinde bu talep ve beklentilerin karşılanması, toplum yararına faydalanma temel kriterine göre dengelenmelidir. Bu konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgiler aşağıda ormanlardan faydalanma ile ilgili bölüm altında verilecektir.

Toplumun değişik ilgi gruplarının ormanlardan talep ve beklentilerinin mevcut durumu ve değişim trendleri hakkında genel bir değerlendirme aşağıda Tablo 1’de verilmiştir. Bu tablodaki ilgi grupları ve işlevlerle ilgili bilgilerin daha fazla geliştirilmesi mümkün ve uygun olacaktır.

1.8. Diğer Koşullar

Kurumsal, yasal, finansal kapasiteler ve imkanlar, orman kaynaklarının mevcut durum ve kapasiteleri gibi diğer koşullar aşağıda Ormancılığın Mevcut Durumu bölümünde incelenmiştir.

Tablo 1 : Değişik Ormancılık İşlevleri İçin Toplumun Farklı İlgili Gruplarının Beklentileri

İŞLEVLER		Orman		Orman Köylüleri		Orman Ürünleri		Sivil Toplum Örgütleri		Kentsel		Yerel		Diğer devlet Kuruluşları		Avcılar ve		Orman Fakülteleri	
ORMAN ÜRÜNLERİ	Odun	5	→	4	→	5	→	1	→	2	↓	1	→	2	↓	1	→	4	→
	Odun dışı orman ürünleri	2	↑	4	→	1	→	3	→	3	→	1	→	1	→	1	→	2	→
	Hayvan yemi	1	↑	4	→	1	→	1	→	1	→	1	→	2	→	1	→	2	→
	Su	1	↑	4	→	1	→	2	→	4	→	4	→	3	→	2	→	1	→
SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER	Avcılık	2	↑	2	→	2	→	2	→	2	→	2	→	1	→	5	→	1	→
	Av-Yaban hayatı	2	↑	2	→	2	→	3	→	2	→	3	→	2	→	4	→	2	→
	Rekreasyon	3	↑	2	→	3	→	2	→	4	→	2	→	2	→	2	→	2	→
	Peyzaj	2	↑	3	→	3	→	3	→	3	↑	3	↑	2	→	3	→	2	→
KORUYUCU VE ÇEVRESEL	Toprak koruma	4	→	3	→	1	→	4	↑	2	→	2	→	2	→	2	→	3	→
	Su muhafaza/düzenleme	2	→	4	→	1	→	4	↑	3	→	3	→	2	→	3	→	2	→
	İklim etkileri (karbon birikimi, Havanın temizlenmesi, vb.)	2	→	2	→	1	→	4	↑	4	↑	3	↑	2	→	2	→	2	→
	Biyolojik çeşitliliğin korunması	3	→	3	→	1	→	4	↑	3	→	3	→	2	→	2	→	2	→

↑

↑

↑

→

FONKSİYONLAR	Doğal afetlerin önlenmesi	2		4	↑	1	→	4	↑	2		2		2		2	↑	2	↑
SOSYO- EKONOMİK HİZMETLER	Orman köylerinde kırsal yoksulluğun azalmasına katkı	4	→	5	→	2	→	2	↑	1	→	2	→	2	→	1	→	2	→

Mevcut ilgi düzeyi: 1 Çok az; 2 Az; 3 Orta; 4 Yüksek; 5 Çok yüksek. **Değişim trendi:** Stabil: → Artan: ↑ Hızla artan: ↑ Azalan: ↓ Hızla azalan: ↓

Kaynaklar: 1) Ormancılık Kurumları, U.GERAY; 2) Orman Kaynakları Planlama ve Yönetimi, M.DOĞRU, TUOP, 2001.

2. TÜRKİYE ORMANCILIĞININ MEVCUT DURUMU

2.1. Orman Kaynakları

Orman teşkilatınca gerçekleştirilen orman envanter ve amenajman planlarına göre, Türkiye’de ormanlar 21.0 milyon ha. alan kaplamaktadır (ülke alanının % 27’si). Ayrıca, orman amenajman planlarında, 21.0 milyon ha. alanın dışında 10 milyon ha.’ın üzerinde bir alan orman toprağı (OT) olarak tanımlanmaktadır. Bu sahaların bir bölümü mera olup kalanı ise taşlık, kayalık ve açıklık alanlardır. Ancak bu sahaların yönetimine dönük bilimsel bir araştırma yapılmamıştır. Orman envanter ve amenajman planlarında belirlenen orman sınırları, ormanların mülki sınırlarıyla uyum göstermemekte olup, kadastro ve sınırlandırma çalışmaları tamamlandığında, yasal orman alanlarında önemli miktarda artışların olacağı tahmin edilmektedir¹.

Ülke ormanlarının % 99’unun üzerindeki bölümünün mülkiyeti devlete ait olup, kamu tüzel kişiliklerine ait ormanlar yaklaşık 4154 ha. alan kaplamakta, özel ormanlar (kavak ve diğer türlerle yapılan özel ağaçlandırmalar hariç) ise 10,269 ha.’lık bir alana sahip bulunmaktadır (OGM, 2003). Ülke ormanlarının önemli bir bölümünün kadastro çalışmalarının yapılmış olması ancak tapuya tescil çalışmalarının büyük ölçüde bitirilememiş olması, orman idaresi ile yerel halk arasındaki sınır ve mülkiyet ihtilafları en önemli ormancılık sorunları arasında yer almaktadır.

Ormanların alan, hacim, artım ve kütle (biyomas) miktarlarının orman tipi ve verimlilik durumuna göre dağılımı aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Ana Orman Tipleri İtibariyle, Alan, Servet, Artım ve Biyomas Durumları.

Orman Tipi	Durumu	Alan		Servet (dikili ağaç hacmi)		Cari hacim artımı		Toplam biyomas (kütle)	
		(ha)	(%)	(m ³ /ster)	(%)	(m ³ /yıl)	(%)	(Ton)	(%)
Koru Ormanı	Normal	8,732,761	41.5	1,103,081,468	87.1	28,922,187	81,6	694,514,202	85.2
	Bozuk	6,442,628	30.6	64,946,434	5.1	1,485,107	4.2	40,127,989	4.9
	Toplam	15,175,389	72.1	1,168,027,902	92.2	26,859,271	85.8	734,642,191	90.1
Baltalık Ormanı	Normal	1,759,421	8.4	75,789,952	6.0	4,128,039	11,6	60,631,962	7.4
	Bozuk	4,121,633	19.5	23,538,861	1.8	899,496	2.5	20,431,089	2.5
	Toplam	5,881,054	27.9	99,328,813	7.8	5,027,535	14.2	80,063,051	9.9
Toplam	Normal	10,492,182	49.8	1,178,871,420	93.0	33,050,226	93.3	755,146,164	92.6
	Bozuk	10,564,261	50.2	88,485,295	7.0	2,384,603	6.7	60,559,078	7.4
		21,056,343	100	1,267,356,715	100	35,434,829	100	815,705,242	100

Kaynaklar: 1) OGM, Ekim 2004;

¹ Örneğin İstanbul ve Tekirdağ illerinde kadastro çalışmalarının tamamlandığı alanlarda orman sahası, amenajman planlarında verilen orman sahasına göre %10-40 arasında bir artış göstermektedir.

Bu tabloda görüleceği üzere, mevcut orman amenajman planlarına göre, ülke ormanlarının halen yaklaşık yarısının bozuk ve verimsiz durumda olduğu kabul edilmektedir. Ancak, son yıllarda, orman ağaçlarının kapalılık durumuna dayalı olan mevcut normal, bozuk orman ayırımının (halen % 10'un üzerinde kapalılığa sahip ormanlar normal kabul edilmektedir) uygun ve yeterli olmadığı, bunun yerine ekosistemin durumuna ve orman alanı için belirlenen işleve (yönetim amacına) dayalı bir tanımlama sistemi getirilmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu şekilde yapılacak bir tanımlama neticesinde normal ve bozuk orman alanlarının miktar ve oranlarında önemli değişiklikler olacağı tahmin edilmektedir.

Mevcut ormanların yaklaşık yarısı iğne yapraklı, diğer yarısı geniş yapraklı türlerden oluşmaktadır. Ormanlarımızın toplam ağaç serveti 1.3 milyar m³ civarında olup, birim alanda ortalama servet (dikili ağaç hacmi) oldukça düşüktür. Ormanlarımızın 35.4 milyon m³ yıllık cari hacim artımına karşın, amenajman planlarında verilen yıllık eta 17.2 milyon m³'tür.

Yaklaşık 3,000'i endemik olmak üzere 9,000 dolayında bitki türüne ve zengin fauna kaynaklarına sahip olan Türkiye, ılıman kuşak ülkeleri arasında biyolojik çeşitlilik itibarıyla zengin ülkelerin içinde yer almaktadır. Türkiye'de kuzeyde ılıman kuşak karışık yağmur ormanları yer alırken, batı ve güney bölgelerinde Akdeniz orman ekosistemleri, Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgelerinde meşe türlerinin ağırlıklı olduğu kurak-yarı kurak zon orman ekosistemleri, kıyı ve iç bölgeler arasındaki yörelerde geçiş zonu orman ekosistemleri yayılış göstermektedir. Türkiye ormanları orman ağaçları dışındaki bitki türleri, odun dışı orman ürünleri ve fauna kaynakları itibarıyla de zengin biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip bulunmaktadır. Ülke ormanları, zengin biyolojik çeşitliliği ve büyük bölümünde doğal veya yarı-doğal orman durumunun muhafaza edilmesi nedenleriyle küresel öneme sahip bulunmaktadır.

2.2. Ormancılık Politikaları

Ülkenin ormancılık politikaları değişik dokümanlarda (beş yıllık ulusal kalkınma planları, bu planlar için hazırlanan ormancılık özel ihtisas komisyonu raporları, Ormancılık Şurası raporları, ormancılık master planları, Anayasa, Orman Kanunu, üniversite yayınları, vb.) doğrudan veya dolaylı şekillerde tanımlanmıştır. Parti ve hükümet programlarında da izlenecek ormancılık politikalarına kısaca değinilmektedir.

Türkiye'de geçmiş dönemlerde uygulanan geleneksel ormancılık politikaları aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Ormanların muhafazası, geliştirilmesi, genişletilmesi, biyotik ve abiyotik zararlılara karşı korunması;
2. Ülkenin endüstriyel ve yakacak odun ihtiyaçlarının sürdürülebilir şekilde karşılanması;
3. Bozuk orman alanlarının rehabilitasyonu;
4. Milli parklar ve diğer korunan alanların genişletilmesi, rekreasyon, yaban hayatı ve avcılık ve benzeri kaynakların değerlendirilmesi;
5. Orman köylülerinin odun ihtiyaçlarının yasal hak olarak sağlanması ve köylerde gelir artırıcı faaliyetlerin (ormancılık ve ormancılık dışı) ORKÖY ve diğer kırsal kalkınma fonlarından desteklenerek; ormanlar üzerindeki baskıların ve zararlı müdahalelerin azaltılması.

Bu politikaların gerçekleşmesinde devamlılık ve kamu yararı ilkeleri benimsenmiş, politikaların uygulanması sorumluluğu ve gerçekleştirilmesi orman teşkilatı tarafından yüklenilmiştir. Bu

politikaların öncelik ve ağırlıklarında ise zaman içinde önemli değişiklikler olduğu görülmektedir.

Ormancılık politikaları çeşitli farklı dokümanlarda yer almakla beraber, T.C. Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen ve yasal niteliğe sahip olan beş yıllık kalkınma planlarında yer alan politikaların ülkenin resmi ormancılık politikaları olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Son dönemde hazırlanan kalkınma planlarında (V, VI ve VII. beş yıllık kalkınma planları) ormancılık ilke, politika ve stratejileri arasında ülkemizde ve dünyadaki gelişmeler paralelinde biyolojik çeşitlilik, çok amaçlı/fonksiyonel planlama, katılımcılık, sosyal ve kültürel değerlerin korunması gibi önemli hususların artarak yer almakta olduğu görülmektedir. Halen yürürlükte olan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında ormancılık ilkeleri ekosistem yaklaşımı dahilinde: (i) sürdürülebilirlik; (ii) çok amaçlı yönetim ve faydalanma; (iii) katılımcılık; (iv) biyolojik çeşitliliğin korunması; (v) toplumun kalkınmasına ve stabilitesine katkı olarak yer almıştır. Aynı planda ana ormancılık politikaları ise: (i) orman alanlarının ve bütünlüğünün korunması; (ii) biyolojik çeşitliliğin korunması ve korunan alanların genişletilmesi; (iii) orman kaynakları yönetim planlarının sürdürülebilirlik, çok amaçlı faydalanma prensiplerine, ormanların mevcut koşulları ve kapasitelerine ve toplumun talep ve beklentilerine göre geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi; (iv) çevresel etkilere gerekli önem ve özenin sağlanması; (v) çevresel, ekonomik ve sosyal amaçlı ağaçlandırma ve orman ıslah çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve bu çalışmalarda yerel toplulukların yararlanmalarına önem verilmesi; (vi) biyotik ve abiyotik zararlılarla mücadele için kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi ve biyolojik mücadeleye önem verilmesi; (vii) orman işçilerinin eğitimi ve ergonomik çalışmaların ve çalışma şartlarının geliştirilmesi (viii) sosyo-ekonomik ve çevresel konulardaki araştırma çalışmalarının güçlendirilmesi; (ix) sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları ile işbirliğinin güçlendirilmesi; (x) Avrupa Birliğine uyum, sertifikalandırma ve yeşil etiketleme çalışmalarının güçlendirilmesi; (xi) Orman Kanunu ve mevzuatının çevre koruma, kamu yararı, ekosistem bütünlüğü ve yaban hayatının korunması hususları dikkate alınarak geliştirilmesi'dir.

Ormancılık politikalarının tespiti, uygulamalarının değerlendirilmesi ve geliştirilmeleri çalışmaları genelde büyük ağırlıkla devlet orman teşkilatı tarafından yüklenilmekte, diğer toplum kesimlerinin katılım ve katkıları yetersiz kalmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla kalkınma planlarında ormancılık bölümünün hazırlanmasına ışık tutması için her beş yılda bir DPT koordinatörlüğünde Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu raporlarının hazırlanması çalışmalarına değişik kurumlar ve ilgi gruplarının temsilcilerinin katılımı için ciddi gayretler gösterilmektedir. Ancak tüm bu gayretlere karşın orman teşkilatı ve orman fakülteleri dışındaki ilgi gruplarının katılımlarının istenen düzeyde gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

Ormancılık politikalarının gerçekleştirilmesi için izlenen stratejiler ile bunların uygulamalarının başarısı üzerinde gerek orman teşkilatı içinde gerekse diğer ilgili toplum kesimleri (orman köylüleri, STÖ'ler, özel sektör, vb.) arasında önemli görüş farklılıkları mevcuttur. Özellikle katılımcılık, fonksiyonel planlama ve yönetim, bozuk orman alanlarının ıslahı, orman köylülerinin kalkındırılması konularındaki yorum, anlayış ve öneriler çok farklı olabilmektedir. Üzerinde durulması gereken diğer önemli bir husus, son yıllarda yazılı ormancılık politikalarında bazı önemli değişiklikler yapılmasına karşın (katılımcılık, ekosistem yönetimi, işlevsel yönetim, entegrasyon, vb.) kurumsal yapılanma ve kapasitelerde, yasal ve finansal düzenlemelerde, eğitim, araştırma, izleme, değerlendirme sistemlerinde, söz konusu politika değişimleri paralelinde gerekli geliştirmelerin gerçekleştirilememesidir. Ormancılık politikalarının uygulanması ile ilgili

diğer önemli bir kısıt ulusal ormancılık politikaları konusunda siyasal kadrolarda gerekli politik taahhüdün oluşturulamamasıdır.

2.3. Ormancılık Kurumları

Türkiye’de ormancılık ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili kurumları arasında, devlet orman teşkilatı (Çevre ve Orman Bakanlığı), orman köylüleri örgütleri (orman köy kooperatifleri ve üst birlikleri), üniversiteler ve araştırma kuruluşları (orman fakülteleri, diğer üniversiteler, TÜBİTAK), özel sektör kuruluşları (orman ürünleri sanayi kuruluşları, orman ürünleri iç ve dış ticaret firmaları/örgütleri, ekoturizm ve av turizmi firmaları, özel fidanlıklar, ormancılık planlama ve uygulama hizmetleri sağlayan firmalar, vb.), sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları, avcı örgütleri, yerel yönetimler ve diğer devlet kuruluşları (Kültür ve Turizm, Tarım ve Köyişleri Bakanlıkları, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Planlama Teşkilatı, Türk Standartları Enstitüsü, Milli Emlak Genel Müdürlüğü, vb.) yer almaktadır². Orman kaynaklarının yönetiminde hedeflere ulaşmak için, bu kurumların aralarındaki diyalog ve işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Çevre ve Orman Bakanlığı altında örgütlenmiş bulunan devlet orman teşkilatı, ormancılığın değişik konularında ihtisaslaşmış ve tüm yurt sathına yayılmış birimleri ve bir asırı aşan tarihi süresince kazanılan bilgi ve deneyim birikimleri ile ülkenin en köklü devlet kurumları arasında yer almaktadır. Bu kurum ayrıca Yakın Doğu, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini kaplayan bölge içinde en güçlü ormancılık kurumlarının başında yer almaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı merkez teşkilatı, bakanlık merkez birimleri ile bağlı üç genel müdürlükten oluşmaktadır. Bunlardan Orman Genel Müdürlüğü (OGM), Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü ve Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı bağlı birim, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü (AGM), Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) ve Orman Köy İlişkileri (ORKÖY) Genel Müdürlükleri ana hizmet birimi statüsüne sahip bulunmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı taşra düzeyinde Orman Bölge Müdürlüğü ve Çevre ve Orman İl Müdürlüğü yapısı altında teşkilatlanmış bulunmaktadır. OGM taşra teşkilatı 27 bölge müdürlüğü ile bu bölge müdürlükleri altında orman işletme müdürlükleri ve orman bölge şefliklerinden oluşurken, AGM, DKMP ve ORKÖY Genel Müdürlüklerinin taşra teşkilatı 81 İlde kurulu Çevre ve Orman İl Müdürlükleri çatısı altında ilgili şube müdürlükleri ve mühendislikleri şeklindedir. Bunlar dışında ikisi ülke genelinde, 8’i bölgesel faaliyet gösteren 10 adet Ormancılık Araştırma Müdürlüğü ile 1 adet Orman Toprak ve Ekoloji Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü doğrudan Bakanlık merkezine bağlı olarak hizmet vermektedir.

Orman teşkilatının kurumsal yetersizlikler ve gelişme ihtiyaçları arasında: (i) orman teşkilatının arazi uygulamalarının iki ayrı taşra teşkilatı altında yürütülmesi ve aralarında eşgüdüm ve entegrasyon yetersizliği; (ii) yetki ve sorumluluklarında merkeziyetçilik ve bürokrasi; (iii) arazi uygulama birimlerinde önemli personel eksiklikleri, elemanların yer ve görevlerinde sık değişiklikler; (iv) orman teşkilatı elemanlarının yaşam şartları ve motivasyonundaki yetersizlikler; (v) halkla ilişkiler ve diğer ilgi grupları ile diyalog ve katılımcı çalışmalar konusunda yetersizlikler; (vi) orman teşkilatı üzerindeki politik müdahaleler; (vii) odun dışı ürün ve hizmet alanlarında kurumsal yapı ve eleman yetersizlikleri; (viii) izleme-değerlendirme ve denetim alanlarında yetersizlikler yer almaktadır.

Mevcut 2,921 orman köy kalkınma kooperatifi 290,000 civarında üyeye sahip bulunmaktadır. Bunlardan 1,212 adedi 25 bölge birliği altında Orman Kooperatifleri Üst Birliğine bağlı olarak çalışmaktadır. Türkiye ormancılığının ve ormancılık kurumlarının geliştirilmesi çalışmaları içinde, orman köy kooperatiflerinin ve köy tüzel kişiliklerinin kapasitelerinin güçlendirilmesine özel önem verilmesi gerekmektedir. Sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşlarının Türkiye

² Bu konuda ayrıntılı bilgiler, Ulusal Ormancılık Programı’nın Hazırlanması Projesi altında hazırlanmış bulunan Ormancılık Kurumları Raporu’nda (Geray.U., 2001) sağlanmaktadır.

ormancılığındaki katkıları ve rolleri giderek önem kazanmaktadır. Çoğunluğu çevre kaynaklarını koruma alanında hizmet vermekte olan bu kuruluşlar özellikle kamuoyu ve politik irade oluşturma, toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitimi konularında önemli katkılar sağlamaktadır. Sivil toplum örgütlerinde merkezîyetçi yapılanma ve yönetim, taşra düzeyinde yetersiz teşkilatlanma, orman teşkilatı, orman köylüleri ve birbirleriyle diyalog ve işbirliğindeki yetersizlikler bu kuruluşların önemli kısıtları ve geliştirilme ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Mesleki örgütler, Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Ormancılar Derneği başta olmak üzere, ülkemiz ormancılığında önemli roller oynamaktadır. Türkiye’de orman ürünleri sanayii ve ticareti (iç ve dış ticaret) hemen hemen tamamen özel sektörün elinde bulunmaktadır. Bunun yanında eko-turizm, fidan üretimi, peyzaj işleri, ormancılık planlarının hazırlanması, ağaçlandırma, vb. konularda hizmet veren küçük çaplı ormancılık firmalarının sayısında ve ormancılık sektörü içindeki katkılarında son yıllarda önemli bir artış gerçekleşmektedir.

2.4. Ormancılık Mevzuatı

Türkiye’de ormancılıkla ilgili mevzuat, Anayasanın ilgili hükümleri, ormancılık ile doğrudan ilişkili mevzuat (Orman Kanunu, Orman Köylülerinin Kalkındırılmasının Desteklenmesi Hakkında Kanun, Ağaçlandırma Milli Seferberlik Yasası, Milli Parklar Yasası, Kara Avcılığı Yasası, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü Kuruluş Kanunları, bunların uygulanması amacıyla hazırlanmış yönetmelikler, genelgeler, vb.) ile ilgili diğer mevzuattan (Çevre Yasası, Mera Yasası, Özel Çevre Koruma Alanları Yasası, Turizmi Teşvik Yasası, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, Arazi Kadastro Yasası, bunların uygulanması ile ilgili yönetmelik ve genelgeler) oluşmaktadır. Bunların yanında, ülkemizin taraf olduğu ormancılık ile ilgili uluslararası sözleşmeler de yasa statüsüne sahip olup, ormancılık mevzuatı içinde kabul edilmek ve dikkate alınmak durumundadır.

Mevcut ormancılık mevzuatı, ülkenin değişen sosyo-ekonomik koşulları ve ormancılık politika, strateji ve yaklaşımlarında meydana gelen gelişimler ışığında yetersiz kalmakta ve geliştirme ihtiyaçları bulunmaktadır. Mevcut mevzuattaki başlıca yetersizlikler ve gelişme ihtiyaçları arasında aşağıdaki hususlar yer almaktadır³: (i) mevcut ormancılık mevzuatının emredici ve yönlendirici yönleri ağır basmakta, yetki ve sorumlulukların hemen tamamı devlet orman teşkilatınca yüklenilmekte, orman kaynakları yönetiminde, orman teşkilatı dışındaki ilgi gruplarının katılımcılığını ve şeffaflığı sağlama yönlerinden yetersiz kalmaktadır; (ii) sektör içi ve sektörler arası eşgüdümün sağlanması ve entegre çalışmalar açısından yetersiz bulunmaktadır. (iii) yönetimde merkezîyetçiliğe dayalı olup, yetki ve sorumlulukların yerelleştirilmesi açısından yetersizdir; (iv) orman kaynaklarının çok fonksiyonlu (işlevsel) yönetiminde, odun dışı ürün ve hizmetlere gereken önemin ve özenin sağlanması açısından yetersizlikler bulunmaktadır; (v) mevzuatın eski olması nedeniyle, günün şartlarına uyum yönünden yetersizlikler olup, kullanılan dil ve terminolojinin anlaşılma güçlükleri bulunmaktadır; (vi) yapılan çok sayıda ilave değişiklikler nedeniyle yasalardaki bütünlük kaybolmuştur; (vii) ormancılık yasaları ile, ilgili diğer yasalar arasında yetki ve sorumluluklar açısından örtüşmeler, çelişkiler ve boşluklar bulunmaktadır; (viii) ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin koşullarına ve Avrupa Birliği Mevzuatına uyum düzenlemeleri henüz tamamlanamamıştır; (ix) bazı yasalarda yaptırım tedbirleri yetersizdir; (x) yasalardaki orman tanımı yetersizdir; (xi) özel ormancılığın geliştirilmesinde gerekli olan teşvik tedbirleri yeterli değildir; (xii) biyogenetik güvenlik ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

³ Bu konuda ayrıntılı bilgiler, Ulusal Ormancılık Programı’nın Hazırlanması Projesi altında hazırlanmış bulunan Ormancılık Mevzuatı Rapor’unda (Erkuran.M., 2001) sağlanmaktadır.

Orman kaynaklarının yönetiminde katılımcılığın geliştirilmesi ile ilgili mevzuat geliştirme çalışmalarında aşağıdaki ilkelerin dikkate alınması uygun olacağı muhtelif kaynaklarda vurgulanmaktadır.

1. Yasal çerçeve (mevzuat) ormancılıkla ilgili ulusal düzeyde kararlarda toplumun (ilgi gruplarının) katılımına imkan sağlamalıdır.
2. Ormancılık ile ilgili kararlarda şeffaflığı ve toplumun bilgilendirilmesini sağlamalıdır.
3. Orman kaynakları yönetim planlamasında yerel halkın katkıları ve girdilerini sağlamalıdır.
4. Yerel halka yörelerindeki orman kaynaklarından yararlanmaları konularında uygun mekanizmaları ve yasal hakları açık olarak sağlanmalıdır.
5. Halkın ormancılığa çeşitli seviyelerde katılımı için örgütler kurmasını mümkün kılan kolaylık ve esnekliği sağlamalıdır.
6. Odun dışı orman ürünlerinin sürdürülebilir olarak yararlanmasını ve yerel halkın bu faaliyetlere katılımını mümkün kılacak uygun mekanizmaları sağlamalıdır.
7. Arazinin yasal statüsü (mülkiyet hakkı) konusunda açıklık sağlamalıdır.
8. Özel araziler üzerinde ağaç yetiştirme ve yönetimi konusunda caydırıcılık değil özendirme esas olmalıdır.
9. Orman kaynakları yönetiminin kırsal kalkınma ve diğer doğal kaynakların yönetimi faaliyetleri ile entegrasyonuna imkan sağlanmalıdır.
10. Gerçekçi ve toplum ve ilgi grupları tarafından anlaşılması kolay olmalıdır.
11. Uygun durumlarda ormancılıkta karar verme ve planlamada yerelleşmeyi kolaylaştırmalıdır.

2.5. Ormancılıkta Finansal Yapı

Türkiye’de orman teşkilatı harcamaları kısmen kendi gelirleri ile kısmen devlet bütçesinden kaynak tahsisleri ile karşılanmaktadır. OGM Döner Sermaye Bütçesinde toplanan odun satış gelirleri orman teşkilatı bütçe gelirlerinin önemli bölümünü (2000 yılında OGM bütçe gelirlerinin % 72’sini, Orman Bakanlığı bütçe gelirlerinin % 55’ini) oluşturmaktadır. Odun ve odun dışı orman ürünleri tarife bedeli gelirleri ile, orman alanlarında sağlanan izin irtifak hakları gelirleri OGM Katma Bütçesinde toplanmakta ve bu genel müdürlükçe yürütülen kamu hizmeti nitelikli faaliyetlerin finansmanında kullanılmaktadır. Tohum ve fidan satışları, orman içi mesire yerleri ve avcılık gelirleri Orman Bakanlığı Döner Sermaye Bütçesinde toplanmakta ve aynı amaçlarla kullanılmaktadır. Orman Bakanlığı toplam bütçesinin önemli bölümünü kendi gelirleri oluşturmakla beraber, son yıllarda bu gelirlerin payında önemli bir azalma ve devlet bütçesinden sağlanan kaynakların bütçe içindeki oranında artış görülmektedir. Devlet bütçesinden kaynak tahsisi, OGM Katma Bütçesi ile, AGM, ORKÖY ve DKMP’nin faaliyetleri için Bakanlık Genel Bütçelerine yapılmaktadır. Ormancılığın yarattığı çok yönlü fayda ve hizmetlerin karşılığı yeterince geri döndürülememekte ve orman kaynaklarının yönetimi amacıyla kullanılamamaktadır.

2000 yılında Orman Bakanlığının gelirlerinin bütçe çeşitleri itibariyle dağılımı aşağıda Tablo 3’de, 1999 ve 2000 yıllarında yapılan harcamaların değişik faaliyetler itibariyle dağılımı ise Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 3: 2000 Yılında Orman Bakanlığı Bütçe Gelirlerinin Değişik Birimler ve Bütçe Çeşitleri İtibarıyla Dağılımı

Birim	Değişik Birimlerin Bütçe Gelirlerinin Bütçe Çeşitleri İtibarıyla Dağılımı (%)						Değişik Birimlerin Bütçe Gelirlerinin Toplam Bakanlık Bütçesi İçindeki Oranları (%)					
	OGM Katma Bütçe	OGM Döner Sermaye Bütçesi	Genel Bütçe	Bakanlık Döner Sermaye Bütçesi	Fon Bütçeler	TOPLAM	OGM Katma Bütçe	OGM Döner Sermaye Bütçesi	Genel Bütçe	Bakanlık Döner Sermaye Bütçesi	Fon Bütçeler	TOPLAM
OGM	22.1	77.9				100.0	16.4	57.9				74.3
AGM			63.7	7.5	28.8	100.0			9.6	1.1	4.3	15.0
ORKÖY			9.9		90.1	100.0			0.3		2.4	2.7
MPG			62.8	23.1	14.1	100.0			1.7	0.6	0.4	2.7
Araştırma			100.0			100.0			0.7			0.7
Diğer			100.0			100.0			4.6			4.6
Toplam							16.4	57.9	16.9	1.7	7.1	100.0

Tablo 4: 1999-2000 yıllarında Orman Bakanlığı Harcamalarının Değişik Faaliyetler İtibarıyla Dağılımı

Faaliyet Çeşidi	1999 (%)	2000 (%)
OGM faaliyetleri	37.99	38.40
AGM faaliyetleri	4.17	4.87
MPG faaliyetleri	0.37	0.70
ORKÖY kredileri:	1.31	1.95
Araştırma, eğitim, yayım-bilinçlendirme	0.23	0.25
Orman Bakanlığının diğer faaliyetleri	7.26	7.58
Transfer ödemeleri	12.70	10.13
Personel ve idare masrafları	35.97	36.12
TOPLAM	100.00	100.00

Orman teşkilatı dışında diğer ilgi gruplarının (diğer devlet kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, vb.) orman kaynaklarının yönetimi ile ilgili finans katkıları çok mütevazı ve yetersiz düzeylerde dir.

2.6. Orman Köylüleri

Türkiye’de, sınırları içinde devlet ormanı bulunan köyler orman köyü olarak tanımlanmakta olup, orman içi köyler ve orman bitişiği köyler olarak iki sınıfa ayrılmaktadırlar. Orman içi köy: “mülki sınırları içinde orman olması şartıyla evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız devam eden arazileri dört yönden ormanlarla çevrili köyler”; ormana bitişik köy “mülki sınırları içinde orman olup ta orman içi sayılmayan köyler” olarak tanımlanmaktadır. 2000 nüfus sayımına göre, 20 550 orman köyünde 7.6 milyon kişi yaşamakta olup, ülke nüfusunun yaklaşık % 11.2’sini, kırsal nüfusun üçte birini oluşturmaktadır. Bu nüfustan 2.5 milyonu orman içi köylerde, 5.1 milyonu orman bitişiği köylerde yaşamaktadır Normal olarak köyler birden fazla yerleşim alanından oluşmaktadır. Orman köylerinin toplam hane adedi 2 milyon civarında olup, ortalama hane büyüklüğü 3.8 kişidir. 1985-2000 döneminde orman köy nüfustaki değişimler Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Orman Köylerinde Nüfusun 1985-2000 Döneminde Değişimi

Yıl	Orman İçi Köyler		Orman Bitişiği Köyler		Orman Köyleri (Toplam)	
	Köy Sayısı	Nüfus	Köy Sayısı	Nüfus	Köy Sayısı	Nüfus
1985	7506	3,849,893	10,058	6,311,215	17,564	10,161,108
1990	7488	3,644,868	10,452	5,472,608	17,940	9,117,476
1997	7282	2,515,533	11,738	4,630,006	19,020	7,145,339
2000	7313	2,453,719	13,237	5,189,855	20,550	7,643,574

Kaynak: ORKÖY Kayıtları

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, kırsaldan kentte göçün bir sonucu olarak orman köylerinin nüfusu son yıllarda önemli ölçüde azalmakta olup, göçün devam etmesi nedeniyle, gelecek dönemlerde daha da fazla azalması beklenmektedir. Dışa göçün en önemli nedeni, yetersiz gelir imkanları, alt yapı ve sosyal hizmetler nedeniyle düşük refah seviyesi ve yoksulluktur. Sürekli ve mevsimsel göç özellikle genç erkek nüfus arasında çok yaygın olduğundan orman köylerinde mevcut nüfusun çok büyük bölümünü kadın, çocuk ve yaşlılar oluşturmaktadır. Erkeklerin köy dışında çalışmalarından dolayı bir çok hanede, kadınlar hane yönetimi sorumluluğunu ve geleneksel erkek işlerini üstlenmektedirler.

Orman köylerinde diğer köylere nazaran gelir düzeyi önemli derecede daha düşük olup, yoksulluk yaygındır. ORKÖY tahminlerine göre, orman köylerinde kişi başına ortalama gelir sadece 400 dolar civarındadır. Ormancılık Sektör İncelemesi (Orman Bakanlığı-Dünya Bankası, 1998) kapsamında gerçekleştirilen Sosyal Değerlendirme çalışmasında, orman köylerinde hane başına ortalama gelir, Karadeniz, Akdeniz ve Ege Bölgeleri için sırasıyla 1,961, 1,746 ve 2,564 dolar olarak tahmin edilmiştir. Bu değerler, ulusal ortalama (4,734 dolar) ve kırsal ortalama (3,594 dolar) değerlerinin çok altındadır. Sosyal Değerlendirme Çalışması'na göre, Türkiye'de kırsal alanda hane başına ortalama arazi 64 dekar (6.4 hektar) iken, orman köylerinde sadece 25 dekar civarındadır. Orman köy sakinlerinin yaklaşık %10.4'ü topraksız olup, %27.8'i 1-10 dekar, %31.1'i 11-25 dekar, %30.2'si 26-50 dekar ve sadece % 0.5'i 51 dekarın üzerinde araziye sahip bulunmaktadır (VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı-Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, 2001). Tarım alanları toplam köy alanının yaklaşık % 31.7 sini oluşturmakta, geri kalanı orman ve mera alanlarından oluşmaktadır. Tarım ve mera alanlarının az olduğu köylerde yoksulluk daha yaygındır.

Orman köylerindeki işsizlik oranı % 60 olarak tahmin edilmektedir. Halen ormanlardan sağlanan gelirlerin orman köylülerinin geçimleri içindeki katkılarının çok mütevazı ve yetersiz düzeylerde olduğu bilinmekte olup, bu durum orman köylülerinin orman kaynaklarından beklentilerinin ve bu kaynaklara olan ilgilerinin azalmasına, orman köylerinden göçün artmasına neden olmaktadır. Orman köylüleri gelirlerinin değişik gelir kaynakları itibarıyla dağılımı aşağıda Tablo 6'da gösterilmiştir. Orman kaynaklarından faydalanmalar konusu daha ayrıntılı olarak aşağıda 2.7 bölümü altında incelenecektir.

Tablo 6: Orman Köy Haneleri Gelirlerinin Değişik Gelir Kaynakları İtibariyle Dağılımı (%)

Gelir Kaynağı	Karadeniz Bölgesi	Ege Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Ortalama
ORMAN KAYNAKLARINDAN GELİRLER	18	15	11	14
-Odun faydalanması	14	7	7	9
-Orman işçiliği gelirleri	3	6	3	4
-Orman alanlarında otlatma	1	2	1	1
ORMANCILIK DIŞI GELİRLER	82	85	89	86
- Öz tüketim değeri	48	25	47	41
- Tarımsal/hayvansal ürünlerin satışı	12	45	30	29
- Köy dışında çalışma gelirleri	22	15	12	16

Kaynak: Orman Köylerinde Sosyal Değerlendirme, Ormancılık Sektör İncelemesi, 1997

Türkiye ormancılığında, politika ve stratejilerin geliştirilmelerinde ve orman kaynakları planlama ve yönetim kararları ve uygulamalarında orman köylülerinin katılımları bugüne kadar yeterli olmaktan uzak kalmıştır. Geleneksel politika ve stratejiler, orman idaresince köylülere yardım etmeye dayalı olup, orman köylülerini, orman kaynaklarının yönetiminin karar taraflarından biri olarak görme, bu kaynakların yönetiminde karar almaya katılımlarını sağlama yönünden eksik kalmıştır. Mevcut kurumsal kapasiteler ve yasal yapı da bu çerçevede geliştirilmiştir. Orman köylülerinin kendi haklarını koruma ve sorunlarını çözmeye yönelik örgütlü çalışma gelenekleri ve kapasiteleri düşüktür. Köy tüzel kişilikleri bütçe imkanları yeterli olmaktan uzaktır. Orman köy kooperatifleri, orman işçiliğinde köylülerin haklarını koruma açısından önemli katkılar sağlamakla beraber, orman köylerinde kırsal kalkınma faaliyetleri ve ulusal düzeyde politik irade ve desteklerin oluşması yönünden katkıları bugüne kadar yetersiz kalmıştır. Politik düzeyde ise, orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve kırsal kalkınmaya yönelik etkin ve tutarlı politika ve stratejilerinin geliştirilemediği görülmektedir. Orman köylerinde değişik devlet kuruluşlarının çalışmaları birbirlerinden kopuk yürütülmekte ve aralarında gerekli eşgüdüm ve entegrasyon sağlanamamaktadır. Sivil toplum örgütlerinin büyük çoğunluğunun, çevre kaynaklarının korunması konusundaki hassasiyet ve çabaları, yerel halkların korunması ve kırsal yoksulluğun azaltılması alanında istenilen seviyede olmamıştır.

2.7. Ormancılık Uygulamaları, Gerçekleşmeler, Sorunlar, Gelişme İhtiyaçları

2.7.1. Ormancılıkta Planlama

Türkiye ormancılığında planlama çalışmaları çok uzun bir geçmişe sahip olup değişik düzeylerde ve konularda çok çeşitli planlar ve projeler orman teşkilatının değişik birimleri (OGM, AGM, DKMP, ORKOY) tarafından hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Ormancılıkta planlama/projelendirme çalışmaları ile ilgili bilgiler Tablo 7’de özetlenmiştir.

Mevcut planlama sisteminin başlıca yetersizlikleri arasında: (i) halen orman kaynakları yönetimi ile ilgili olarak, farklı düzeylerde, farklı uygulama alanı ve periyotlarına sahip, çok çeşitli planlama/projelendirme faaliyetlerinin, orman teşkilatının farklı birimlerince yürütülmekte olması ve bu faaliyetler arasında gerekli eşgüdüm ve entegrasyonun sağlanamaması; (ii) planlama amaçları arasında odun faydalanmasının baskın durumda olması, ormanların çok yönlü potansiyellerinden yararlanmaya yönelik işlevsel (çok fonksiyonlu) planlama yaklaşım ve uygulamalarının yetersiz olması; (iii) planlama çalışmalarında gerekli katılımcılık ve şeffaflığın sağlanamaması; ve (iv) planlama çalışmalarında merkezîyetçilik (bu çalışmalarının önemli bölümünün merkezi birimler/planlama heyetleri tarafından yürütülmekte olması) yer almaktadır.

Tablo 7: Ormancılıkta Planlama/Projelendirme Çalışmaları

Düzy	Planın adı/kapsamı	Tarih / Periyot	Planı hazırlayan	Adet
I. Sektör/ülke düzeyi	1. Ormancılık Master Planları	1973-1995 1990-2009	Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü	2
	1.1. Birinci Ormancılık Master Planı			1
	1.2. İkinci Ormancılık Master Planı			1
	2. Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Beş Yıllık Ulusal Kalkınma Planları için)	5 yılda bir	Orman Bakanlığı	8
	3. Ormancılık Araştırma Master Planı	1995-1999 2000-2005	Orman Bakanlığı Orman Bakanlığı	1
	3.1. I.Ormancılık Araştırma Master Planı			1
	3.2. II.Ormancılık Araştırma Master Planı			
	4. Milli Ağaç Islahı Programı	1994-2003	Orman Ağaçları ve Tohumla Islah Araştırma Müdürlüğü	1
II. Havza düzeyi	5. Ana su havzaları (rehabilitasyon) projeleri	1971-1974	AGM	457
	6. Doğu Anadolu Havza Geliştirme Projesi mikro-havza planları (11 ilde)	1993-2001	Orman Bakanlığı (AGM), Tarım ve Köyışleri Bakanlığı, yerel halk	86
III. Bölge düzeyi	7. OGM Bölgesel planları	1980'li yıllar	OGM Bölge Müdürlükleri	24
	8. AGM Bölgesel planları	1980'li yıllar	AGM Bölge Müdürlükleri	
IV. İlçe-köy düzeyi	9. İlçe orman köyleri kalkınma planları	1974-2003	ORKÖY etüd-proje heyetleri	643 *
V. Orman işletme Şefliği/seri bazında	10. Orman istikşaf/amenajman planları			
	11. Orman amenajman planları	1963-1972 1973-2002	OGM amenajman heyetleri OGM amenajman heyetleri, Özel ormancılık firmaları	2 000
	11.1. Birinci dönem planlar			1 300
	11.2. Revizyon (yenileme) planları			
VI. Korunan alanlar	12. Milli parklar ve diğer korunan alanlar yönetim ve uzun dönem gelişme planları	1970-2003	MPG (merkez), özel sektör, üniversiteler, STÖ'leri.	19
	13. Tohum bahçeleri, tohum meşcereleri, çorla koruma ormanları yönetim planları	1970-2003	Orman Ağaçları ve Tohumla Islahı Araştırma Müdürlüğü	691
	14. Ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera ıslahı uygulama projeleri	1946-2003	AGM etüd-proje başmühendislikleri	3 213
VII. Uygulama planları projeleri	15. Yol şebeke planları	1964-2002	OGM / özel sektör	1 341
	16. Yangınla mücadele eylem planları	1997-2002	OGM	1
	17. Odun dışı orman ürünleri planları (koruma, geliştirme, faydalanma)	- 2002	OGM (bölge müdürlükleri, merkez birimleri)	1
	18. Otlatma planları		OGM (bölge müdürlüğü-işletme müdürlüğü)	
	19. Silvikültür planları		OGM (bölge müdürlüğü-işletme müdürlüğü)	1 022
	20. Fidan Üretimi Planları	2 Yıllık	İl Müdürlükleri	53

(*) İlçe Düzeyinde hazırlanan 643 adet orman köyleri kalkınma planı 16, 558 orman köyünü kapsamaktadır.

Halen orman yönetim planlarının önemli bir bölümü (% 30-40) özel sektör ormancılık firmalarınınca hazırlanmaktadır.

Ulusal Ormancılık Programı çalışmaları sırasında geliştirilen senaryolara göre, orman kaynakları yönetim planlamasında alternatif seçenekler aşağıda Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Orman Kaynakları Yönetim Planlamasında İzlenebilecek Alternatif Yollar

İşlevsellik	Katılımcılık			Entegrasyon (eşgüdüm)	Temel planlama birimi (alanı)	Planlamayı yapan
	Şekli	Boyutu	Dayanağı			
Odun üretimi	Zorlama	Faydalanmada	Katılımcılık yasal hak değil	Orman kaynakları yönetiminde değişik işlevler/ormancılık faaliyetleri arasında eşgüdüm ve entegrasyon yok/çok zayıf	Seri	Merkezi planlama heyetlerince (OGM orman amenajman planlama heyetlerince)
Odun üretimi, toprak-su kaynaklarının korunması	Kararların orman idaresince verilmesi	Kararlarda	Yerel halkın orman ürünlerinden faydalanması, orman işçiliğinde öncelik sağlanması yasal.	Orman kaynaklarının değişik işlevler ve faaliyetler arasında yeterli eşgüdüm ve entegrasyon ile yönetilmesi. Havzadaki diğer doğal kaynakların yönetimi/kırsal kalkınma faaliyetleri ile eşgüdüm/ diyalog yok/çok zayıf.	Orman işletme şefliği	Özel sektör Merkezi planlama ekipleri, orman bölge müdürlüğü işbirliği ile.
Odun üretimi, toprak-su kaynaklarının korunması, odun dışı orman ürünleri	İkna etme	Kararlarda, faydalanmada	Kararlara, faydalanmaya katılım yasal hak		Orman İşletme Müdürlüğü	Çok disiplinli (değişik konu uzmanlarından oluşan) merkezi planlama heyetlerince
	Bilgilendirme	Karar alma, faydalanma, değerlendirme ve denetim safhalarında	Karar alma, faydalanma ve denetime katılım yasal hak			Bölge müdürlüğünde, çok disiplinli planlama heyetlerince
Ekosistem yönetimi içinde, odun üretimi, toprak-su kaynaklarının korunması, su, ODOU faydalanması, rekreasyon, peyzaj av-yaban hayatı, avcılık, karbon birikimi, hava kirliliğinin azaltılması, vb.	Ortak karar verme (orman idaresi, yerel halk ve diğer ilgi grupları).	Karar alma, uygulama, değerlendirme, denetim safhalarında yetki, sorumluluk/fedakarlıkta katılım.	Karar alma, uygulama, değerlendirme, denetim safhalarında katılım (yetki, sorumluluk/fedakarlıkta) yasallaşmış, kurumsallaşmış	Orman kaynaklarının işlevsel ve değişik faaliyetler arasında yeterli eşgüdüm ve entegrasyon ile yönetilmesi. Havzadaki diğer doğal kaynak yönetimi/kırsal kalkınma faaliyetleri ile diyalog tesisi.	Havza	Bölge müdürlüğünde, çok disiplinli planlama heyetlerince, yerel halk ve diğer ilgi gruplarının katılımı ile.
				Havzada tüm doğal kaynakların yönetimi ve kırsal kalkınma faaliyetlerinin beraberce (entegre) olarak planlanması/ uygulanması. Orman kaynakları yönetiminin bu çalışmaların bir parçası olarak yürütülmesi.		Havzada/orman işletmesinde çok disiplinli planlama heyetlerince
						Havzada çalışan tüm ilgili kuruluşların uzmanlarından oluşan planlama heyetleri, yerel halk, diğer ilgi grupları işbirliği ile.
	Orman kaynaklarının yerel halk tarafından yönetimi, Orman teşkilatı ve diğer ilgi gruplarının teknik yardımları ve denetimi sağlaması.	Köy sınırları içindeki ormanların korunması, yönetim amaçlarının tespiti ve faydalanma hak ve sorumluluklarının esas olarak yerel halka ait olması. Orman teşkilatı ve diğer ilgi gruplarının yardım ve denetimi sağlaması.	Köy sınırları içindeki orman kaynaklarının yönetimi ile ilgili ana yetkileri ve sorumluluklar yerel halka sağlayan yasal düzenlemeler yapılmış.	Köy sınırları içindeki orman kaynaklarının yönetim planlaması sırasında diğer doğal kaynakların yönetimi ile entegrasyonun sağlanması.	Köy	Planlamanın yerel köylülerce yapılması, orman teşkilatı, diğer ilgi gruplarının yardımcı olması

→ Mevcut durum

---> TUOP çerçevesinde kısa/orta dönem için kabul edilen senaryo

---> Uzun dönemde arzu edilen senaryo

---> Ormanların yerel halk tarafından yönetimi senaryosu

2.7.2. Ormanların Korunması

2.7.2.1. Orman Sınırlarının ve Alanlarının Korunması, Mülkiyet İhtilaflarının Çözümü

Orman alanlarının yaklaşık ¼'lük bölümünde henüz orman kadastro çalışmaları gerçekleştirilememiştir. Kadastro çalışmalarının tamamlandığı alanların büyük kısmı tapuya tescil ettirilememiştir. Bu durum yerel halk ile orman idaresi arasında mevcut ciddi sınır ve mülkiyet ihtilaflarının önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Ancak ihtilaf ve anlaşmazlıkların, kadastro çalışmalarının tamamlandığı birçok yörede de devam ettiği görülmekte ve bu nedenle orman teşkilatı ve diğer ilgi gruplarının bir bölümü kadastro çalışmalarının tamamlanmasının sorunları çözemeyeceğine ve asıl çözümün, orman kaynaklarının işlevsel planlanması kararlarına katılma ile yerel halkın orman alanlarından ve kaynaklarından yeterli faydalanma hak ve imkanlarına sahip kılınması ile sağlanabileceğine inanmaktadır. Orman köylüleri orman kadastro çalışmaları sırasında yeterince bilgilendirilmediklerine, yerel hak ve ihtiyaçlara gerekli önem ve özenin sağlanmadığına inanmaktadırlar. Halen orman kadastro çalışmalarının büyük bölümü OGM'ye bağlı orman kadastro komisyonlarınca, bir bölümü de Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün arazi kadastro ekiplerince yürütülmektedir. Orman alanlarının kadastrosunun mümkün olan en kısa süre içinde tamamlanabilmesi için komisyonların eleman ve diğer imkanlar itibariyle güçlendirilmesi ve çalışmaların önceliklere göre yürütülmesi gerekmektedir.

Geçmiş dönemlerde Orman Kanunu'nda sıkça yapılan değişikliklerle orman tahdit ve kadastrosu yapılmış olan bir çok belde veya köye tekrar çalışma yapmak üzere girilmiş bu uygulamalar sonrası bir miktar alan orman rejimi dışına çıkartılmıştır. Geçmiş yıllarda tarım ve otlatma alanı kazanmak amacıyla kırsal alanda yoğunlaşan ormanlardan yer kazanma sorununun son yıllarda orman köylerinden kentlere hızlı göç nedeniyle önemli ölçüde azaldığı, buna karşılık açma ve yerleşme sorununun ağırlığının hızla kentler civarında ve sahil yörelerindeki orman alanlarına kaymakta olduğu görülmektedir.

Halen üzerinde önemli tartışma ve anlaşmazlık olan diğer önemli bir konu orman alanlarının kamu yararı adına ormancılık dışı faydalanmalar için uzun süreli tahsisi uygulamalarıdır. Bu uygulamalarda kamu yararı/üstün kamu yararının tespiti konusunda görüş ayrılıkları olup, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları, bilim kuruluşları ile politikacılar ve bu çeşit faydalanmaları talep eden kişi ve kuruluşlar arasında anlaşmazlıklar sürmektedir. Ulusal Ormancılık Programı çalışmaları sırasında gerek 2B, gerekse kamu yararı adına ormancılık dışı faydalanmalara tahsis uygulamalarının tamamen kaldırılmasının mümkün ve uygun olmayacağı, ancak istismar edici uygulamaların önlenmesi için gerekli etkin mevzuat düzenlemelerinin yapılması, değerlendirme ve denetim konularında yeterli kurumsal kapasitelerin oluşturulması, toplumda bilinçlendirme ve ilgi grupları arasında destek ve işbirliğinin güçlendirilmesi görüşü benimsenmiştir.

2.7.2.2. Ormanların Biyolojik Çeşitliliğinin Korunması

Yukarıda "2.1. Orman Kaynakları bölümünde" de bahsedildiği üzere, ülkemizin çok zengin ve küresel öneme sahip biyolojik çeşitliliğinin önemli bir bölümü ülke alanının 1/4'ünden fazlasının kaplayan orman alanları ve kaynakları içinde yer almaktadır. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin (ekosistem, tür, genetik ve ekolojik işlev çeşitliliklerinin) muhafazası ve imarı, ormanların sürdürülebilir yönetiminin temel koşullarından birini oluşturmaktadır. Biyolojik çeşitliliğinin korunması ile ilgili genel ihtiyaçlar arasında: (i) orman teşkilatında ve diğer ilgi gruplarında ve toplumda biyolojik çeşitliliğin önemi ve korunmasının gerekliliği konusunda yeterli bilinç ve ilginin oluşturulması; (ii) biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili çalışmalara orman teşkilatı yanında, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgi gruplarının katılım ve katkılarının

güçlendirilmesi; (iii) biyolojik çeşitlilik konusunda çalışan değişik kurumlar arasında eşgüdüm ve işbirliğinin geliştirilmesi; (iv) kurumsal kapasite, mevzuat ve finansman imkanlarının geliştirilmesi; (v) araştırma çalışmalarının ve araştırma kurumları ile ve bunlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi yer almaktadır.

Ormanlarımızdaki biyolojik çeşitliliğin korunmasında genel strateji; özel biyolojik çeşitlilik değeri ve zenginliğine sahip orman alanlarının korunan alanlar statüsüne alınması ve amacına uygun planlama, uygulama ve değerlendirme çalışmalarıyla yönetimi olmuştur. Ormanlık sahalardaki korunan alanların mevcut durumu ile ilgili bilgiler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Orman Bakanlığınca Tesis Edilen ve Yönetilen Korunan Alanlar, Muhafaza Ormanları ve Koruma İşletme Sınıfına Ayrılan Orman Sahaları

Korunan Alan Statüsü	Sorumlu birim	Adedi	Toplam alan (ha)	Orman alanı (ha)	Orman alanı / korunan alan oranı (%)	Toplam orman alanı içindeki oranı (%) ³
- Milli park	DKMP	33	687,838	337,363	49.05	1.60
- Tabiat parkı	DKMP	17	66,976	25,880	38.64	0.12
- Tabiatı koruma alanı	DKMP	35	84,230	21,817	25.90	0.11
- Tabiat anıtı	DKMP	102	5,285	200	3.78	
- Yaban hayatı geliştirme alanı	DKMP	109	1,738,814	695,781	40.00	3.30
<i>Alt-toplam</i>		<i>296</i>	<i>2,583,143</i>	<i>1,081,041</i>	<i>41.85</i>	<i>5.13</i>
- Muhafaza ormanı ¹	OGM	54	378,780	192,656	50.86	1.00
- Koruma işletme sınıfına ayrılmış orman ²	OGM	n.a.	3,185,684	3,185,684	100.00	15.12
<i>Alt-toplam</i>		<i>54</i>	<i>3,589,028</i>	<i>3,395,876</i>	<i>94.62</i>	<i>16.12</i>
- Tohum meşceresi	OATIAM	344	46,346	46,346	100.00	0.22
- Gen koruma ormanı	OATIAM	123	23,408	23,408	100.00	0.12
<i>Alt-toplam</i>		<i>467</i>	<i>69,754</i>	<i>69,754</i>	<i>100.00</i>	<i>0.34</i>
GENEL TOPLAM	OB	817	6,241,925	4,546,671	70.40	21.59

Kaynaklar: VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, OGM

¹ Bakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ,

² Orman amenajman planlarında koruma işletme sınıfı olarak ayrılan ve planlama tekniği açısından üretim ormanları dışında bırakılan ormanlık alanlar

³ Toplam orman alanının (21.1 milyon ha) yüzdesi.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Çevre ve Orman Bakanlığınca tesis edilen ve yönetilmekte olan, farklı statülerde toplam 817 adet korunan alan/koruma ormanı yaklaşık 4.5 milyon ha saha kaplamakta olup, toplam orman alanının % 21.6’sını oluşturmaktadır. Bu alanların yaklaşık % 5.13’ü DKMP, % 15.12’si OGM, % 0.34’ü OATIAM tarafından yönetilmektedir. Mülga 3167 sayılı Kanunla öngörülen Yaban Hayatı Koruma Sahaları adı altındaki koruma statüsü bu Kanunu mülga yapan 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile “Yaban Hayatı Koruma Sahası ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası” olarak 2’ye ayrılmıştır. Ekim 2004 tarihi itibarıyla 109 adet ve toplam 1.738.814 Ha’lık alan, (695.781 hektarlık alanı orman) “Yaban Hayatı Geliştirme Sahası” olarak tescil edilmiştir. “Yaban Hayatı Koruma Sahası” tescilleri için etütler devam etmektedir. DKMP tarafından tesis edilen ve yönetilen Yaban Hayatı Geliştirme Alanları içindeki 695.781 Ha’lık ormanlık alanın ilave edilmesi durumunda korunan alanlar/koruma ormanlarının toplam orman alanları içindeki oranı % 21.59, DKMP tarafından yönetilen korunan alanların oranının ise % 5.13 olmaktadır. Muhafaza

ormanları ve koruma işletme sınıfına ayrılan orman alanları biyolojik çeşitliliğin korunması amacına yönelik olmayıp, esas olarak toprak ve su kaynaklarının muhafazası amacını taşımakta veya sosyal ihtilafların bulunduğu sahalar olmaktadır. Bu durumda özellikle biyolojik çeşitliliğin korunması amacına yönelik korunan alanların sahası çok daha küçük olup (yaklaşık 1 milyon ha), toplam orman alanının % 5.47 sını oluşturmaktadır. Milli park ve tabiat parklarının mutlak koruma, tampon ve kullanma zonlarından oluştuğu dikkate alındığında, salt biyolojik çeşitlik korunmasına ayrılan sahaların yukarıdaki değerlerin bir miktar daha altında olduğu görülmektedir.

Mevcut korunan alanlar sistemi sistematik bir yaklaşımla tesis edilmemiş olup, ülkenin değişik yörelerinde mevcut ormanların biyolojik çeşitliliğini ve doğal değerlerini yeterli şekilde temsil edebilmesi amacıyla kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve sistematik şekilde geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca mevcut korunan alanlarının koruma statülerinin (kategorilerinin) gözden geçirilmesi gerekmektedir (örneğin bazı milli parklar özellikleri itibarıyla tabiatı koruma alanı veya tabiat parkı olarak tanımlanmaya daha uygundur).

DKMP tarafından tesis edilen milli parklar ve diğer korunan alanlar, bu genel müdürlükçe hazırlanan veya hazırlattırılan (özel sektör kuruluşlarına, üniversitelere, vb.) yönetim-uzun devreli gelişme planlarına göre yönetilmektedir. Korunan alanlar ile ilgili geliştirme ihtiyaçları arasında: (i) korunan alanlar tesis ve planlama sisteminin yerel halk ve diğer ilgi gruplarının uygun katılımını ve yerel hakların ve ihtiyaçların dikkate alınmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesi; (ii) yönetim planı eksik olan sahalar için planların hazırlanması, güncelliğini yitiren planların yenilenmesi; (iii) yerel halkın korunan alanlar ve mesire yerleri içinde ve çevresindeki gelir getirici faaliyetlere ve gelir imkanlarından yararlanmaya katılımlarının geliştirilmesi; (iv) orman teşkilatı ve diğer kuruluşların kırsal kalkınma faaliyetlerinde, özel öneme sahip biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynak değerlerine sahip korunan alanlarda yaşayan ve bu kaynaklar üzerinde baskı oluşturan yoksul orman köylerine öncelik sağlanması veya köylerin nakledilmesi (v) korunan alanlarda araştırma, yayım tanıtım, eğitim çalışmalarının güçlendirilmesi; (vi) korunan alanlarla ilgili izleme-değerlendirme ve veri kütüklerinin geliştirilmesi ve ortak yararlanmaların sağlanması (vii) korunan alanlarda gönüllü çalışmalara olanak tanıyacak yerel ve ulusal gönüllü programların oluşturulması, yer almaktadır.

Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması için, korunan alanlar dışında kalan ve mevcut ormanların $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlasını oluşturan orman alanlarında da koruma, koruyarak kullanma, çok yönlü faydalanma büyük önem taşımaktadır. Mevcut orman envanter, amenajman planlaması ve orman kaynakları değerlendirme çalışmaları bu açıdan yetersiz olup, bu alanda metodoloji, kurumsal kapasite ve mevzuat geliştirme çalışmaları OGM tarafından başlatılmış bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler - GEF Programı desteği ile yürütülmekte olan "Biyolojik Çeşitlilik Projesi" çerçevesinde OGM-DKMP işbirliği ve diğer kurumlarla eşgüdüm ile yürütülecek çalışmaların bu amaca önemli katkılar sağlaması beklenmektedir. Bu çalışmalar sırasında odun dışı orman ürünleri kaynaklarının biyolojik çeşitliliğinin korunmasına gerekli önem ve özenin gösterilmesi gerekmektedir. Son olarak, ağaçlandırma, diğer orman imar ve geliştirme çalışmaları sırasında biyolojik çeşitliliğin korunması ve ekolojik etkilerin değerlendirmesi konusunda orman teşkilatı ve diğer ilgi gruplarında gerekli bilinç, ilgi ve kurumsal kapasitelerin oluşturulmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi önemli ihtiyaçlar arasında bulunmaktadır.

2.7.2.3. Ormanların Biyotik ve Abiyotik Zararlara Karşı Korunması

Biyotik ve abiyotik zararlılar arasında en önemlileri orman yangınları, otlama, kaçak odun temini, odun dışı orman ürün kaynaklarından düzensiz ve tahrip edici yararlanmalar, açma-yerleşme, böcek, mantar, aşırı ısı değişimleri ve diğer hastalıklar yer almaktadır. Bu zararlar arasında yangın en önemli etken durumunda olup özellikle güney ve batı bölgelerindeki ormanlarda ciddi tehdit ve

zararlar oluşturmaktadır. Halen yılda yaklaşık 2,000 adet orman yangını meydana gelmekte ve 8,000 ha civarında orman alanında tahribata neden olmaktadır. Orman teşkilatı yangınla mücadele çalışmalarına önemli insan, makine, ekipman ve bütçe kaynakları tahsis etmektedir (2000 yılında OGM bütçesinin % 14'ü, Orman Bakanlığı toplam bütçesinin % 10'u). Orman yangınları konusunda toplum bilinci ve ilgisinde özellikle son yıllarda önemli bir artış görülmektedir. Yerel köylülerin yangın söndürme çalışmalarına katılmaları yasal sorumluluklarıdır. Bunun yanında yerel idareler ve silahlı kuvvetler de bu çalışmalarda önemli katkılar sağlamaktadır. Türkiye halen orman yangınları adedi ve yanan alan itibarıyla Akdeniz bölgesinde en başarılı ülke durumundadır. Yangınla mücadelede çalışmalarında başarı ve etkinliği artırılması amacıyla alınacak tedbirler arasında: (i) orman alanlarında yaşayan ve bu alanları ziyaret eden halk için eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının; (ii) önleyici tedbirlerin (yangın emniyet yolları yapımı ve bakımı, yangına hassas bölgelerde yüksek riskli ibreli türlerle geniş monokültür ağaçlandırmalarından kaçınma, vb.); (iii) maliyet etkinliğinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin; ve (iv) yerel yönetimler ve diğer kurumlarla işbirliğinin güçlendirilmesi yer almaktadır.

Türkiye köylerinde mevcut 7.523 milyon keçi, 29.435 milyon koyun, 11.033 milyon sığır (1998 DİE)' in önemli bir bölümü yılın belli bölümlerinde orman içi ve civarındaki otlak alanlarında ve orman alanlarında otlatılmaktadır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde geniş meşe ormanlarında yerel halk tarafından tetar uygulamaları ile ağaçların yapraklar ve sürgünleri hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Orman köylülerinin kontrollü otlatma, mera ve otlak alanları ıslahı, yem üretimi ve ahır hayvancılığı gelenekleri ve uygulamaları yetersizdir. Orman teşkilatınca yürütülen yönetim planlaması sırasında ormanda otlatma, meralarda rehabilitasyon ve dal faydalanması işlevine gereken önem verilmemekte olup, bu alanda kurumsal kapasite ve kaynak tahsisleri de yetersiz durumdadır. Bu alanda bazı sivil toplum örgütlerince son yıllarda bazı başarılı eğitim, bilinçlendirme ve pilot/demonstrasyon çalışmaları yürütülmekle beraber, bu çalışmaların yaygınlaştırılması yönünde başarı henüz sağlanamamıştır. Orman köylerinden devam eden göç sonucu orman alanlarında otlatma baskısı ve zararlarında son yıllarda önemli azalmalar görülmekle beraber, birçok orman alanında ve özellikle gençleşme sahalarında otlatma zararları hala önemli boyutlardadır.

Ormanlardan kayıt dışı/kaçak odun faydalanması son yıllarda göç ve ikame enerji kaynakları kullanımının yaygınlaşması sonucu büyük ölçüde azalma göstermekle beraber hala önemli miktarlardadır. Geçmiş yıllarda 10 milyon m³ civarında tahmin edilen kayıt dışı odun faydalanmasının mevcut miktarı hakkında kesin bilgiler olmamakla beraber 5.5 milyon m³ civarında tahmin edilmektedir (VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001). Orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları yasal hak olarak indirimli fiyatlarla orman idaresince karşılanmakla beraber, birçok yörede bu şekilde sağlanan odun miktarları köy hanelerinin gerçek ihtiyaçlarının altında kalmakta ve aradaki farkın önemli bölümü kaçak kesimlerle sağlanmaktadır. Mevcut amenajman planlama çalışmaları sırasında yerel ihtiyaçların tespiti ve karşılanması hususlarına yeterli önem ve özen sağlanamamaktadır. Orman köylerinde odun tüketiminde tasarruf sağlayıcı tedbirlerin ve ikame maddeleri kullanımının geliştirilmesine yönelik mevcut programlar ve uygulamalar yetersiz düzeydedir. Uygun bozuk orman alanlarında yerel köylülerce kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ağaçlandırma çalışmalarında gerekli ilgi ve başarı bugüne kadar sağlanamamıştır. Odun dışı orman ürünleri kaynaklarından düzensiz faydalanmalar birçok yörede bu kaynakların devamlılığı ve verimliliği üzerinde ciddi tehditler oluşturmaktadır. Bu alanda orman idaresinin ilgisi ve kurumsal kapasitesi de yetersiz durumdadır.

Yukarıda 2.7.2.1. bölümü altında bahsedildiği üzere ormanlarda açma sorunu, göç nedeniyle kırsal alanda azalma gösterirken, kentler çevresinde ve sahil yörelerinde çok ciddi bir sorun ve tehdit durumuna gelmektedir.

Orman idaresinin açma, otlatma, kaçak odun kesimi sorunları ile mücadelede geleneksel stratejisi orman muhafaza memurları (halen 5,500'in üzerinde) ve saha bekçileri ile kontrol, ağaçlandırma ve gençleştirme sahalarının tel örgü ile çevrilmesi şeklinde olmuştur. Son yıllarda OGM, AGM ve DKMP tarafından orman alanlarının biyotik ve abiyotik zararlara karşı köy tüzel kişiliklerince korunması (orman idaresince köy bütçesine bu hizmet karşılığında ödeme yapılması suretiyle) uygulamaları başlatılmış bulunmaktadır. Bu uygulamaların başarısı ve yaygınlaştırılması imkan ve koşulları hakkında görüşler farklılık göstermektedir. Orman teşkilatının önemli bir bölümü ve köylüler bu uygulamaların gerek zararların önlenmesi gerekse maliyet etkenliği açısından çok başarılı bulurken, bazı orman teşkilatı elemanları ve sivil toplum örgütleri bu uygulamaların başarısı ve yaygınlaştırılabilirliğini konusunda olumsuz görüşe sahip bulunmaktadır. Ancak devlet ormancılığından millet ormancılığına geçiş sürecinde bu uygulamalar yaygınlaştırılmaktadır.

Böcek, mantar ve diğer hastalık zararları bazı yörelerdeki orman alanlarında ve egzotik tür ağaçlandırma sahalarının bir bölümünde ciddi zararlar oluşturmaktadır. Bu zararlılarla mücadelede, mekanik, kimyasal ve biyolojik mücadele yanında özellikle son yıllarda entegre mücadele yöntemleri uygulanmaktadır. Son dönemlerde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de zararlılarla ormanların doğal yapı ve dirençlerinin korunması suretiyle mücadelenin ana strateji olması görüşü ağırlık kazanmaktadır. Türkiye ormanlarında rüzgar devirmesi, kar kırması zararları önemli boyutlardadır. Hava kirliliğinin ormanlar üzerindeki zararları da birkaç yöre dışında henüz önemli olmamakla beraber ileriki dönemlerde artış gösterebileceği beklenmekte ve bu alanda gerekli uygun strateji ve tedbirlerin geliştirilmesi gerektiğine inanılmaktadır.

Ormanlar üzerinde biyotik ve abiyotik zararların ana nedenleri arasında orman köy topluluklarındaki yoksulluk gelmektedir. Bu nedenle çözüm tedbirleri arasında: (i) orman kaynaklarının işlevsel ve katılımcı yönetimi ile yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması, gelir ve geçimlerine katkıların artırılması; (ii) orman köylülerinin bilinçlendirilmesi ve eğitimi, köy örgütlerinin ve ortak çalışma kapasitelerinin güçlendirilmesi; (iii) orman köylerinde yoksulluğun azaltılmasına yönelik politik bilinç ve iradenin oluşturulması; (iv) doğal kaynak yönetimi/imarı ile kırsal kalkınmayı kombine eden uygun modellerin (entegre havza kalkınma modeli, entegre kırsal kalkınma modeli) geliştirilmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması; (v) bu çalışmalarda orman idaresi, diğer devlet kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri arasında eşgüdüm ve işbirliğinin geliştirilmesi; (vi) bu çalışmalarda orman teşkilatının koordinasyon rolünün ve ORKÖY teşkilatının politika, strateji, kurumsal kapasite ve finans imkanlarının güçlendirilmesi yer almalıdır.

2.7.3. Ormanların Geliştirilmesi

Ormanların geliştirilmesi: (i) mevcut ormanların (normal ve bozuk) iyileştirilmesi; ve (ii) orman alanlarının genişletilmesi çalışmalarını kapsamaktadır.

2.7.3.1. Mevcut Ormanların Geliştirilmesi

Halen ormanların normal (verimli) veya bozuk olarak tanımlanması esas olarak meşçere örtüsünün kapalılık durumuna ve odun üretim kapasitesine göre yapılmakta ve % 11 kapalılığın üzerindeki ormanlar normal, bunun altında kapalılığa sahip ormanlar bozuk olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre, orman amenajman planlarında ormanların yaklaşık yarısı normal diğer yarısı

bozuk orman olarak kabul edilmektedir. Buna dayalı olarak, ormanların geliştirilmesi çalışmalarında, uygun silvikültürel uygulamalarla (gençleştirme, bakım, vb.) orman ağaçlarının kapallılığının, servet, artım ve kalitesinin artırılması ve yaş/çap sınıflarına dengeli dağılımının sağlanması hedeflenmektedir. 1965 yılından itibaren düzenlenen amenajman planlarına göre toplam gençleştirme alanı 2.3 milyon ha olup, bugüne kadar 0.9 milyon ha.'lık bölümünde gençleştirme çalışmaları tamamlanmıştır (yaklaşık % 45'i doğal, % 55'i suni gençleştirme ile). Halen OGM tarafından bozuk koru ve bozuk baltalık ormanlarda geliştirme çalışmaları yılda sırasıyla 7,000 ve 10,000 ha civarında gerçekleştirilmektedir. Orman gençleştirme ve bakım çalışmalarıyla ilgili kısıtlar ve yetersizlikler arasında: (i) arazi uygulama birimlerinde yeterli eleman bulunmaması ve yerlerinin sıkça değişimi; (ii) yerel halk ile ihtilaflar; (iii) orman geliştirme çalışmalarında biyolojik çeşitliliğin korunması için altyapının bulunmaması yer almaktadır.

Ülke ormanlarının yaklaşık yarısının bozuk kabul edilmesi nedeniyle, bu alanların ağaçlandırma ve diğer imar çalışmaları ile rehabilitasyonu uzun yıllardır Türkiye ormanlarının geliştirilmesi çalışmaları içinde özel bir öneme sahip olmuştur. Bu çalışmalar ile bozuk ormanların daha fazla bozulmasının önlenmesi ve atıl kapasitelerinden çok amaçlı faydaların (ekolojik, sosyal, ekonomik) yerel ve ülkesel bazda sağlanması suretiyle yararlanma amaçlanmıştır. Bozuk orman alanlarının ıslahı sorumluluğu esas olarak Çevre ve Orman Bakanlığınca yüklenilmiş olup, ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera-otlak alanları ıslah çalışmaları AGM, bozuk baltalık ormanlarının imarı ve koruma ormanı çalışmaları OGM tarafından yürütülmektedir. Uygulamalar geçmiş yıllarda tamamen orman teşkilatı tarafından gerçekleştirilmekte iken, son yıllarda ihale veya pazarlık yoluyla özel sektör kuruluşlarına yaptırılması uygulamaları da yaygınlaşmaktadır. Bugüne kadar orman teşkilatınca yaklaşık 1,854,577 ha alanda ağaçlandırma, 512,285 ha. alanda erozyon kontrolü ve 96,977 ha alanda mera ıslahı, 38,237 ha alanda özel ağaçlandırma, 685,000 ha. alanda suni tensil, 664,000 ha alanda tabii tensil, 590,000 ha alanda enerji ormanı tesisi çalışması yapılmıştır. AGM tarafından 1999-2000 yıllarında gerçekleştirilen etüt ve değerlendirme çalışmalarına göre ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarına konu teşkil eden potansiyel alanların da sırasıyla 2.4 milyon ha, 1.4 milyon ha ve 0.8 milyon ha (toplam 4.6 milyon ha) olarak tespit edilmiştir. Milli parklar ve korunan alanlar dışında kalan yaklaşık 5 milyon ha civarındaki bozuk orman alanlarının önemli bir bölümü ekolojik şartlar itibarıyla iyi vasıflı ormana dönüştürülmeyecek sahalarda durumundadır. Geriye kalan araziler de (koruma ağırlıklı tabii gençleştirme, rehabilitasyon ve baltalık imarı çalışmaları ile) rehabilite edilebilir durumda olup, sorumluluğu OGM'dedir. Ancak bu derece geniş alanlar üzerinde yürütülmesi gereken bu çalışmalar için hazırlanmış somut eylem planları ve programları bulunmamakta, bozuk orman alanlarının imarı çalışmalarının, mevcut yaklaşım ve uygulamalarla tamamlanmasının çok uzun yıllar alacağı tahmin edilmektedir.

Erozyon kontrolü, ağaçlandırma ve imar çalışmalarının yerel topluluklar üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerine orman idaresince verilen önem ve gösterilen özen genelde yetersiz kalmaktadır. Daha önceleri yerel halk tarafından çoğunlukla otlatma amacıyla yararlanılan ağaçlandırma ve imar alanlarının tel örgü ve bekçi ile koruma altına alınması ve uzun yıllar boyunca yerel halkın ve ulaşım ve faydalanmalarına kapanması, bu sahalarda kullanılan orman ağaç türlerinin kesim ve faydalanma yaşına gelmesinin çok uzun süreler gerektirmesi nedenleriyle, birçok alanda yerel halk bu çalışmalara karşı çıkabilmekte ve orman idaresi ile ciddi anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Geçmiş dönemlerde gerçekleştirilen ağaçlandırma ve imar çalışmalarının diğer bir yetersizliği biyolojik çeşitlilik üzerine etkilerin yeterince değerlendirilmemesi ve dikkate alınmaması olmuştur. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak son yıllarda geliştirilen politikalar ve uygulamalar arasında: (i) ağaçlandırma, gençleştirme ve imar alanlarının bekçi ve tel örgü yerine yerel köy tüzel kişiliklerince korunması ile uygulamalar; (ii) bozuk orman alanları üzerinde ağaçlandırma ve diğer imar çalışmalarına yerel

halkın ve diğer ilgi gruplarının katılımının desteklenmesi; (iii) köyler civarındaki uygun bozuk orman alanları üzerinde çok amaçlı ağaç, ağaççık ve bitki türlerinin kullanımı ve yerel halka bu sahalardan yararlanma imkanlarının sağlanması; ve (iv) ağaçlandırmalarda mümkün olduğunca yerel tür ve orijinlerin kullanılması yer almaktadır.

Bozuk orman alanlarının imar çalışmalarının havza bazında diğer doğal kaynakların rehabilitasyonu ve kırsal kalkınma faaliyetleri ile entegre olarak yürütülmesine dayalı entegre havza kalkınma modeli son on yıldır Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi çerçevesinde, Dünya Bankası kredi desteği ile uygulanmakta olup diğer ülkelere örnek gösterilen önemli başarılar sağlanmış ve deneyimler kazanılmıştır. Projenin planlama ve uygulama çalışmaları yerel halkın katılımı ve Çevre ve Orman Bakanlığı ile ilgili diğer devlet kuruluşlarının işbirliği ile yürütülmektedir. Ancak, bu modelin Dünya Bankasınca sağlanan önemli finans desteğinin olmadığı normal koşullarda sürdürülebilirliği ve yaygınlaştırılabilirliği konularında kuşku ve sorulara yeterli cevaplar henüz sağlanamamaktadır. Bunun yanında Çevre ve Orman Bakanlığı'nın AGM dışındaki birimlerinin ve ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı dışındaki ormancılık faaliyetlerinin proje çalışmalarında yeterince yer alamadığı yönünde görüşler bulunmaktadır.

Ağaçlandırma ve imar çalışmaları için tohum ve üretim materyali orman teşkilatınca tesis edilmiş bulunan tohum meşcereleri, tohum bahçeleri veya mahalli ormanlardan temin edilmekte, fidanlar AGM'ye bağlı orman fidanlıklarında üretilmektedir. Tohum kaynakları tesisi yönetimi, tohum üretimi, muhafazası, sertifikasyonu ve ağaç ıslahı çalışmaları Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü tarafından, uygulama birimleri işbirliği ile başarılı şekilde yürütülmektedir. Orman fidanlıklarında uygun tekniklerle üretilen fidanların yaklaşık % 85'i orman teşkilatı çalışmalarında kullanılırken, % 15 civarındaki kısmı özel sektör, yerel yönetimler ve diğer kuruluşların ihtiyacını karşılamaktadır.

Verilen çeşitli teşviklere rağmen, orman teşkilatı dışında, yerel halk, özel sektör, diğer kuruluşlar ve ilgi gruplarınca gerçekleştirilen ağaçlandırma ve imar çalışmaları çok mütevazı düzeylerde gerçekleşebilmektedir. Son yıllarda özel ağaçlandırmalarda bir miktar artış sağlanmakla birlikte bugüne kadar özel ağaçlandırma çalışmaları sadece 38.273 ha.'lık bir alan üzerinde gerçekleştirilebilmiştir. Bu durumun nedenleri arasında: (i) mülkiyet haklarının ve faydalanmanın belirsizliği; (ii) arazi tahsisi ve kredi temini ile ilgili bürokratik işlemlerdeki güçlükler; (iii) orman ağaçlandırmalarından faydalanma için çok uzun yıllar beklenmesi zorunluluğu ve ülkemizin mevcut ekonomik koşulları altında sermayenin **alternatif maliyetinin** çok yüksek olması; (iv) odun üretimine yönelik ağaç türleri dışındaki odun dışı ürün sağlayan ağaç, ağaççık bitki türleri ile ağaçlandırma, imar ve silvipastoral uygulamalar konusunda kısıtlar; (v) özel ağaçlandırma teşvikleri ile bilgilendirme yetersizlikleri yer almaktadır.

2.7.3.2. Orman Alanlarının Genişletilmesi

Ülkenin hassas topografik ve ekolojik koşulları dikkate alındığında, orman rejimi dışındaki uygun alanlar üzerinde gerçekleştirilecek çok amaçlı ağaçlandırma/ormanlaştırma çalışmaları ile orman alanlarının artırılmasında ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmalar orman teşkilatı, özel sektör, bazı kurum ve kuruluşlarca orman alanlarında devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahalarda, hazineye kayıtlı arazilerde ve özel şahıs arazilerinde yapılmaktadır.

AGM, sel ve taşkın havzalarında erozyonu asgari seviyesine indirerek can ve mal kaybını önlemek, şehirler etrafında rekreasyon amaçlı yeşil kuşak sahaları tesis etmek, baraj havzalarında barajların ekonomik ömrünü uzatmak ve odun üretimini arttırmak amacıyla çeşitli ağaçlandırmalar

yapmaktadır. Bunlardan orman rejimi dışındaki ağaçlandırma sahaları orman kadastro ve tescili yapılarak orman rejimine alınmaktadır.

Yeşil kuşak ağaçlandırmaları özellikle son yıllarda önem kazanmıştır. Bu ağaçlandırmaların bir bölümü kent ormancılığının en önemli bileşenini oluşturmaktadır. Bu açıdan yeşil kuşak ağaçlandırmaları halkımızın rekreasyon ihtiyacını karşılamakta, şehrin hava kirliliğini azaltmakta, çarpık kentleşmeyi önlemekte, sel ve taşkınlara mani olmaktadır. Bu nedenle yeşil kuşak ağaçlandırmalarının hızlanarak devam edeceği tahmin edilmekte ve bu çalışmaların planlamasına, projelendirilmesine ve tesisine orman teşkilatının yanında yerel halkın ve yerel yönetimlerin katkılarının daha fazla olacağı beklenmektedir.

Orman teşkilatı ormanlık alanlarda, hazine arazilerinde ve şahıs arazilerinde özel ağaçlandırmaları desteklemekte, özel ağaçlandırma çalışmaları yapmak isteyen özel ve tüzel kişiliklere kredi desteği ve teknik yardım sağlamaktadır.

Köylü ve çiftçinin, özel arazilerde, tarla kenarında ve dere boylarında kavak, söğüt, akasya ve okaliptüs gibi türlerle yapmış oldukları ağaçlandırma ve tarımsal ormancılık (agroforestry) faaliyetleri önemli boyuttadır (150,000 ha civarında). Genel olarak bu ağaçlandırmalar orman rejimi dışında olup, bu çeşit ağaçlandırmaların yıllık odun üretiminin yaklaşık 3.5 milyon m³ olduğu tahmin edilmektedir. Bu üretim yerel ve ülkesel düzeyde odun ihtiyacının önemli bir bölümünü karşılamakta ve doğal orman üzerinde de baskıyı son derece azaltmaktadır. Bu çalışmalar çerçevesinde önümüzdeki yıllarda uygun yörelerde 3. ve 4. sınıf tarım alanlarının bir bölümünde kızılçam gibi hızlı gelişen türlerle ağaçlandırmaların teşviki de düşünülmelidir. Gerek devlet gerekse özel sektör tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmalarında, uygun orijinlere ait kaliteli tohum ve standarda uygun kaliteli fidan kullanımı başarı açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla gerekli teşvik ve denetleme hizmetlerinin güçlendirilmesi önemli ihtiyaçlar arasındadır.

İçme ve kullanma suyu temin edilen baraj rezervuarlarında erozyondan kaynaklanan siltasyona bağlı kirlenme önemli bir konudur. Bu nedenle, yeni tesis edilecek olan orman alanları için, özellikle içme ve kullanma suyu temin edilen baraj rezervuarları çevresinde ve baraj rezervuarlarını besleyen akar ve kuru dere yatakları çevrelerine yönelik teşvik verilmesi faydalı olacaktır.

Son yıllarda ormanlık dağlık alanlardan şehre olan göç hızlanmıştır. Böylece nüfusun azalmasıyla meyilli tarımsal araziler terk edilmektedir. Bu sahaların yakınında ormanın bulunması halinde, söz konusu marjinal tarım alanları süratle ormana dönüşebilmektedir.

2.7.4. Ormanlardan Faydalanma

2.7.4.1. Orman Ürünleri Faydalanması

2.7.4.1.1. Odun Faydalanması

Ormanlardan odun faydalanması geleneksel olarak en öncelikli faydalanma amacı ve şekli olmuştur. Halen normal (verimli) olarak kabul edilen orman alanlarının yaklaşık % 80'i odun üretiminin ana amaç olduğu işletme ormanlarıdır. Ancak son yıllarda hazırlanan amenajman planlarında koruma işlevine (koruma işletme sınıfına) ayrılan orman alanlarında önemli bir artış görülmektedir (3 milyon ha.'ın üzerinde). Önümüzdeki yıllarda ormanların işlevsel ve katılımcı yönetiminin kurumsallaşması ve yaygınlaşması ile odun faydalanması dışındaki işlevlere ayrılan alanlarda önemli artışlar olacağı beklenmektedir. Türkiye ormanlarının yıllık cari hacim artımı 32.4 milyon m³, amenajman planlarında belirlenen eta (yıllık üretilebilir odun hacmi) miktarı 17.2

milyon m³'tür. Buna karşılık yıllık odun üretimi halen yaklaşık 13.5 milyon m³ civarındadır. Bu miktarın %55-60'ı endüstriyel odun geri kalanı yakacak odundur. Endüstriyel odun üretiminin büyük bölümü ince çaplı ve düşük değerdeki ürünlerden (lif-yonga, kağıtlık odun ve sanayi odunu) oluşmaktadır. Yine endüstriyel odun içinde yer alan tomrukta da birinci ve ikinci sınıf oranı % 3'tür. Yapacak odun tüketiminde 1970'li yıllardan itibaren %25-30'luk bir artış meydana gelmiş olmakla beraber son 7 yılda sabit kaldığı görülmektedir. Yakacak odun tüketiminde ise büyük bir düşüş meydana gelmiştir (göç ve ikame maddeleri kullanımındaki artışlar nedeniyle). Fert başına ortalama odun tüketiminde son yıllarda bir miktar azalma görülmektedir (VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu).

Devlet ormanlarından yapılan üretim özellikle kalite olarak talebi karşılamaktan uzak olup tomruk arz açığı ithalat yoluyla giderilmektedir. 1.5 – 2.0 milyon m³'e ulaşan yıllık yuvarlak odun ithalat miktarının yaklaşık 1/3'ü kaliteli odun olmaktadır. Diğer önemli bir arz kaynağı da özel sektör olup kavak ve diğer hızlı gelişen tür ağaçlandırmaları ile tapulu kesimlerden sağlanan toplam üretim 3.5 milyon m³ civarındadır. Ormanlardan yapılan kayıt dışı odun üretimi (mahalli köylülerin yakıt ihtiyacı) artan göç ve ikame maddeleri kullanımının artması ile azalma eğiliminde ise de halen önemli miktardadır (tahminen 4 – 4.5 milyon m³).

Odun üretimi çalışmalarında yaratılan istihdam miktarı (yerel orman köylüleri için) önemli olup (2000 yılında 13 milyon işçi gün), orman işçilerine bu amaçla yapılan ödeme (90 trilyon TL civarında) OGM toplam bütçe harcamalarının yaklaşık % 25'ini oluşturmaktadır.

Endüstriyel odun üretiminin yaklaşık % 53'ü açık artırmalı, % 35'i tahsisli ve % 12'si orman köy ve kooperatifleri ile diğer yasal hak sahiplerine indirimli fiyatlarla satılmaktadır. Yakacak odun üretiminin ise yaklaşık yarısı orman köy ailelerine indirimli fiyatlarla sağlanmakta, ayrıca 1/3'ü orman köylülerine ve kooperatiflerine gelir sağlamaları amacıyla maliyet bedeliyle verilmektedir (*köylü pazar satış hakkı*). Bu durumda ormanlarda toplam odun üretiminin 1/3'ünden fazlası sübvansiyonlu satışlarla orman köylülerine sağlanmaktadır. Yüksek odun üretim maliyetleri nedeniyle son yıllarda OGM'nin rekabet ve pazarlama sorunları artmıştır. Odun üretiminin ekonomiye katkı değeri halen 500 milyon dolar civarında tahmin edilmektedir.

2.7.4.1.2. Odun Dışı Orman Ürünleri (ODOÜ) Faydalanması

Türkiye ormanlarının çok zengin biyolojik çeşitliliği, ülkenin değişik yörelerinde yayılış gösteren ormanlar içinde zengin ODOÜ kaynaklarının yer almasına imkan sağlamaktadır. Ancak orman kaynaklarının mevcut yönetim sistemi içinde odun dışı orman ürünleri kaynaklarının yönetimine verilen önem ve ağırlık ve bu alandaki kurumsal kapasite yeterli olmaktan uzaktır. Bununla beraber, halen Türkiye ormanlarından sağlanan çok çeşitli ODOÜ'nden (hayvan yemi, su, tıbbi ve aromatik bitkiler, meyveler, sanayi hammaddeleri, mantar, süs bitkileri, yaban hayvanları ürünleri, vb.) gerek yerel, gerekse ülke bazında çok çeşitli ihtiyaçların karşılanmasında yararlanılmakta, ayrıca ihraç yoluyla önemli sayılabilecek gelirler elde edilmektedir. ODOÜ'nin ihracat gelirleri yılda 100 milyon doların üzerinde tahmin edilmektedir. İhracatının disipline edilmesi ve hammadde yerine mamul/yarı mamul halde ihracatın yaygınlaştırılması durumunda bu değerde önemli artışlar sağlanabilecektir. ODOÜ'nin yerel halk tarafından ve kentlerdeki tüketim durumu hakkında mevcut veriler yetersiz olduğundan, güvenilir değer tahminleri yapılamamaktadır. Ancak, bu faydalanmaların özellikle belli yörelerde yerel halkın gıda güvenliği açısından sahip olduğu önem yanında, yerel halkın geçimine katkı değerinin de oldukça önemli olduğu bilinmektedir. ODOÜ kaynaklarının uygun yönetim ve faydalanması durumundaki potansiyel faydalanma değerlerinin ise mevcut değerlerin çok daha üzerinde olacağı bilinmektedir.

ODOÜ'lerinin bir bölümü (sığıla yağı vb.) doğrudan OGM tarafından ve hazırlanan yıllık programlara göre üretilmekte ve pazarlanmakta, geri kalan büyük bölümünün üretim ve yararlanması ise, OGM'ye sembolik tarife bedelleri ödemeleri karşılığında, orman köylülerince gerçekleştirilmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde tıbbi ve aromatik bitkilerinin üretildiği görülmekte iken ülkemizde bu çeşit uygulamalar yaygınlaşmamıştır.

ODOÜ arasında, hayvan yemi ve su kaynakları faydalanması özel öneme sahip bulunmaktadır. Hayvan yemi faydalanması orman içi ve mera ve otlak alanlarında (yaklaşık 0.8 milyon ha.) otlatma, ağaç yaprakların toplanıp yem olarak kullanılması şeklinde olmaktadır. Bunun yanında, birçok yörede orman alanlarında hayvan otlatması yaygın şekilde uygulanmaktadır. Büyük bir insan kitlesini ilgilendirmesi, bu kesimin genelde yoksul olması, besin güvenliğine doğrudan katkı sağlaması, göçü önlemeye katkı sağlaması ve elde edilen ürünleri ekolojik ürün değerine sahip olması gibi özellikleri nedeniyle, orman kaynaklarının işlevsel yönetiminde, yem faydalanması işlevine verilen önemin artırılması, bu amaçla, orman teşkilatının ve yerel halkın bu alandaki kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi öncelikli ihtiyaçlar arasında kabul edilmelidir.

Suyu arz eden doğal kaynakların temel öğeleri orman ekosistemleri ve otlaklar olup, ormansızlaşma ve otlak alanlarının tahribatı su kaynakları düzeninin bozulmasına, miktar ve kalitesinin azalmasına neden olmaktadır. Ülkemizde 104.5 milyar m³ olarak tahmin edilen yıllık ekonomik olarak kullanılabilecek su miktarının 48.1 milyar m³'ü orman alanlarında üretilmektedir (Kantarıcı, 1993).

Orman içi sulara yaşayan balık ve diğer su ürünleri ile yaban hayvanları ürünlerinden⁴ faydalanma (et, post, deri, vb.), yerel halkın gıda güvenliğine ve geçimine katkı sağlama bakımından ciddi bir potansiyele sahiptir. Orman alanlarında yaşayan yaban hayvanları popülasyonlarının normal düzeylere getirilmesi halinde, bu kaynaktan yılda 47 bin ton civarında et faydalanması yapılabileceği tahmin edilmekte olup, bu miktar 2.5 milyon adet besi koyununun sağlayabileceği et değerine eşdeğer olmaktadır.

Odun dışı orman ürünleri faydalanılmasının geliştirilmesine yönelik mevcut araştırma çalışmaları ve bu çalışmaların sonuçlarından yararlanma halen yetersiz düzeyde olup, geliştirilmeleri öncelikli ihtiyaçlar arasındadır.

2.7.4.2. Ormanların Sosyal ve Kültürel Hizmetlerinden Faydalanma

Son yıllarda Orman kaynaklarından faydalanmada; hızlı kentleşme, eğitim, bilinç ve gelir düzeyinin gelişmesi paralelinde, toplumun ormanların rekreasyon, turizm, piknik, avcılık, balıkçılık, eğitim, araştırma gibi sosyal ve kültürel hizmetleri ile ilgili talep ve beklentilerinde, bu işlevlerin nispi önem ve önceliklerinde düzenli ve önemli bir artış görülmektedir. Rekreasyon faaliyetlerine imkan sağlamak amacıyla halen orman alanlarında 283 adet rekreasyon alanı (orman içi dinlenme yerleri) tesis edilmiş olup, milli park, tabiat anıtı ve tabiat parklarından da rekreasyon ağırlıklı yararlanılmaktadır. Bu alanlar halen yılda 10 milyonun üzerinde kişi tarafından ziyaret edilmekte olup, bu miktarın önümüzdeki yıllarda daha da artacağı beklenmektedir. Orman içi dinlenme yerlerine ek olarak OGM tarafından tüm illerde ve büyük ilçelerde Kent Ormanları kurulmasına ilişkin projelerin de uygulamaya konulduğu görülmektedir. Ayrıca, son yıllarda gerek özel sektör firmaları, gerekse çeşitli STÖ'lerce, orman alanlarında rekreasyon ve eğitim amaçlı günlük/birkaç günlük doğa gezisi uygulamaları da hızlı bir gelişme içindedir. Büyük şehirler civarında rekreasyon ve peyzaj güzelleştirme amacıyla yeşil kuşak ağaçlandırma çalışmaları AGM

⁴ Bu bölümde yaban hayvanları ürünlerinden faydalanma ele alınmakta, sosyal-kültürel bir faaliyet olarak avcılık faaliyetleri ise bir sonraki bölümde ayrıca incelenmektedir.

tarafından özel bir program dahilinde yürütülmektedir. Bugüne kadar 32 ilde toplam 128.022 ha. alanda yeşil kuşak ağaçlandırması gerçekleştirilmiştir. Şehir ve yerleşim yerleri etrafında diğer amaçlarla (odun üretimi, vb.) tesis edilmiş bulunan birçok ağaçlandırma sahasının gelişen talepler doğrultusunda rekreasyon amaçlı kullanıldığı gözlenmektedir. Bu olumlu gelişmelere karşın, son yıllarda özellikle kentler ve turizm bölgeleri yakınındaki orman ve yayla alanları üzerinde aşırı yapılaşma ve turizm tesisleri yaygınlaşmasının ciddi çevresel ve sosyo-kültürel sorunlar oluşturmakta olduğu görülmektedir.

Ormanlar, av ve yaban hayatı için en güvenli habitat alanlarını sağlamaktadır. Avcılık ülkemizde önemi gittikçe artan bir etkinlik durumundadır. Halen 2 milyon civarında avlanma belgeli avcıya karşın düzenli olarak avlanan avcı sayısı 150,000 civarında tahmin edilmektedir. Çok sayıda (1,153) avcı cemiyeti, av malzemesi ticareti ile uğraşanlar, az sayıdaki av safari firmaları, sivil toplum örgütleri ve avlanma yörelerinde yaşayan köylüler bu sektörün ilgi grupları arasında yer almaktadır. Devlet kuruluşları arasında ise, av ve yaban hayatının korunması ve geliştirilmesinden birincil derecede sorumlu kuruluş Çevre ve Orman Bakanlığı ve bu bakanlık içinde DKMP'dir. Bu genel müdürlükçe tesis edilmiş bulunan 129 yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı ile yaban hayatı üretim istasyonları yaklaşık 1.8 milyon ha saha kaplamakta olup bu alanların önemli bölümü ormanlık sahalarda yer almaktadır. Av-yaban hayatı kaynakları ile ilgili envanter bilgileri ve kurumsal kapasiteler yetersiz olup, değişik ilgi grupları arasında dayanışma ve işbirliği zayıftır. Ancak DKMP'nin son yıllarda bu alanlardaki yetersizlikleri gidermeye yönelik ciddi çalışmaları başlattığı görülmektedir. Özellikle DKMP'nin yürütmekte olduğu avcı dernekleri ile ortak eğitim ve koruma çalışmaları başarılı katılımcı çalışmalar için örnek teşkil edecek düzeydedir. Ülkemiz yerli avcılar dışında yabancı avcılar için de çok cazip av kaynaklarına sahip olup, av kaynakları ve avcılığın gerçek potansiyelinin değerlendirilmesi halinde gerek ülke ekonomisine gerekse yerel köylülere önemli bir gelir kaynağı yaratılabilecektir. Halen yaban hayatı-avcılık faydalanmasından sağlanan yıllık gelir Almanya'da 400 trilyon, Fransa'da 100 trilyon ve Macaristan'da 100 trilyon TL civarında iken, ülkemizde ormanların bu işlevinden elde edilen gelirler sadece birkaç trilyon TL civarındadır. Ülkemizde de mevcut potansiyelin değerlendirilmesi durumunda yaban hayatı-avcılık faydalanmasından sağlanan yıllık gelirlerin 190 trilyon TL'sine kadar artırılacağı tahmin edilmektedir (TUOP, Ormancılık Kurumları Raporu, Geray.U., 2001).

Orman içinde mevcut akarsular üzerinde son yıllarda yerel halk ve özel sektör tarafından çok sayıda alabalık üretim çiftliğinin tesis edildiği görülmektedir. Buna karşılık, orman içi akarsular, göl ve göletlerin sahip olduğu önemli olta balıkçılığı potansiyelinden yararlanma halen son derece yetersiz durumdadır.

2.7.4. 3. Ormanların Koruyucu ve Çevresel Fonksiyonlarından Faydalanma

Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonları (toprak kaynaklarının korunması, su kaynaklarının düzenlenmesi, sel zararlarının önlenmesi, karbon birikimi, hava kirliliğinin önlenmesi, havanın temizlenmesi, vb.) ile ilgili olarak toplumdaki bilinçlenme ve beklentiler özellikle son yıllarda önemli bir artış göstermektedir. Dağlık ve engebeli topografyaya ve hassas toprak-su dengelerine sahip olan ülkemiz topraklarının yaklaşık %80'i değişik şiddetlerde erozyon sorununa maruzdur. Erozyonla her yıl taşınan toprak miktarı 500 milyon ton olarak tahmin edilmekte olup, bu miktarın 350 milyon ton'u nehirler ve akarsular vasıtasıyla barajlara taşınmakta ve enerji, sulama ve tarım sektörlerine çok önemli katkılar sağlayan barajların verimlilik ve devamlılığını tehdit etmektedir. Ormanların toprak muhafaza-erozyonun önlenmesi, su rejiminin düzenlenmesi ve sellerin önlenmesi suretiyle alt havzalardaki tarım alanlarındaki ürün ve verimlilik kayıplarını azaltmak ve gıda güvenliğini sağlamak, alt yapı ve yerleşim yerleri üzerindeki zararları önlemek, barajlarda

sedimentasyonu azaltmak suretiyle sulama, enerji üretimi kayıplarını azaltmak, kullanma ve içme suyu temini vasıtasıyla sağlamakta olduğu doğrudan veya dolaylı katkıların ekonomik değerinin çok yüksek ve odun üretim değerinin çok üzerinde olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. Avrupa'da ormanların tahribi sonucu meydana gelen erozyon zararının yıllık değeri 30.4 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir (VIII: Beş yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, 2001). Can kayıplarının önlenmesi suretiyle sağlanan ve para ile ölçülemeyen katkıların önemi ise açıktır. Ormanların karbon birikimi ve hava kirliliğinin azaltılması fonksiyonlarının sadece ulusal açıdan değil, küresel açıdan da önemli olduğu bilinmektedir. Dünyada tropik ormanların iklim düzenleme bakımından sağladığı ekolojik üretimin parasal değeri yıllık 3.7 trilyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Tropik ormanların tahribi sonucu atmosfere karışan karbon miktarındaki artış 1.6 milyar ton olarak tahmin edilmektedir (Çepel, 1999). Ülkemizde ormanların tuttuğu karbon miktarı 424 milyon ton olarak tahmin edilmektedir (Asan, 1997, Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, 2001). Son yıllarda hazırlanan orman amenajman planlarında koruyucu fonksiyonlara verilen önemin arttığı ve bu amaçla koruma işletme sınıfına ayrılan orman sahalarında önemli bir artış sağlandığı görülmektedir. AGM teşkilatının erozyon kontrolü amaçlı çalışmalarında da, diğer amaçlı ağaçlama çalışmalarına nazaran bir artış olduğu görülmektedir. Entegre ve katılımcı havza ıslahı ve yönetimi modelinin geliştirilmesi ve uygulanmasını amaçlayan ve 1992 yılından beri devam etmekte olan Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi çerçevesinde önemli katkılar ve deneyimler kazanılmış bulunmaktadır. Ayrıca sivil toplum örgütlerinin erozyonla mücadele konusunda toplumun bilinçlenmesi ve politik sorumluluğun gelişmesi yönündeki katkılarının çok önemli olduğu bilinmektedir. Bu kuruluşlar ayrıca katılımcı yaklaşımlara dayalı bazı pilot uygulamaları da gerçekleştirmektedir. Ancak farklı kurumların çalışmaları arasındaki işbirliği ile, kazanılan deneyimlerin paylaşımı ve yaygınlaştırılmasında ciddi yetersizlikler olduğu görülmektedir.

2.7.4.4. Ormanlardan Faydalanmanın Ekonomik Değeri

Ülkemizde ormanların sağlamakta olduğu çok yönlü faydaların (odun ve odun dışı ürünler, sosyal ve kültürel hizmetler, koruyucu ve çevresel fonksiyonlar) mevcut ve potansiyel ekonomik değerlerinin hesaplanmasına/tahminine yönelik olarak bugüne kadar gerçekleştirilen araştırma ve değerlendirme çalışmaları genelde yetersiz kalmıştır. 1980 yılında Devlet İstatistik Enstitüsünce (DİE) gerçekleştirilen bir değerlendirme çalışmasında ormanların milli gelir içindeki katkı değeri % 0.5 civarında tahmin edilmiştir. 1984 yılında OGM tarafından gerçekleştirilen ve kayıt dışı odun üretimi ve sübvansiyonlu satışları da dikkate alan değerlendirme ormancılık sektörünün milli ekonomi içindeki payını % 1.76 olarak belirlemiştir. DİE'sünce 1985 yılında gerçekleştirilen diğer bir çalışmaya göre, ormancılığın geri ve ileri bağlantı oranları 0.127 ve 0.786 olarak belirlenmiş olup, bu değerler ormancılığın ara malı üreten ve kendisi dışında birçok sektöre girdi veren dolayısıyla stratejik önemi olan ve uyaran önemli bir sektör olduğunu göstermektedir. .

Orman kaynaklarından sağlanmakta olan çok yönlü yararların değer tahminlerindeki yetersizlikler, ormancılık sektörüne verilen önem ve ayrılan kaynakların yetersiz olmasının nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Son zamanlarda mevcut kısıtlı verilere dayalı olarak gerçekleştirilen iki değerlendirme çalışmasının sonuçları aşağıda Tablo 10-11'de verilmektedir.

Tablo 10: Ormanların odun dışı faydalarının minimum değerleri

Fayda türü	Fayda değeri (\$)
1. Odun dışı orman ürünleri	327,000,000
2. Yaban hayatı	36,000,000
3. Rekreasyon	2,000,000
4. Su toplama havzaları muhafazası	131,000,000
5. Kayıt dışı odun yararlanması	40,000,000
6. Karbon birikimi	463,000,000
7. Genetik kaynaklar	89,000,000
8. Korunan alanlarla ilgili özel değerler (araştırma, eğitim, vb.)	6,500,000
TOPLAM	1,094,500,000

(Kaynak: Ormanlık Sektör İncelemesi, Global Çevre Örtüşme Programı Raporu, 1998)

Tablo 11: Türkiye ormanlarının ekonomik değer katkısı tahmini

Değer Kategorisi		Fayda çeşidi	Fayda değeri	
			Dolar	%
Kullanım Değeri	Doğrudan kullanım değeri	Odun üretimi	449,815 000	31.16
		ODOÜ	86,044 495	5.96
		Otlatma, yem faydalanması	225,000 000	15.59
		Avcılık	17,219 854	1.19
		Rekreasyon	2,071 880	0.14
	Dolaylı kullanım değeri	Karbon birikimi	801,000 000	55.48
Kullanım dışı Değerler	Seçenek değeri	Tıbbi yararlanma	112,500 000	7.79
	Varoluş değeri	Biyolojik çeşitliliğin muhafazası	1,380 000	0.10
	Miras değeri			
TOPLAM EKONOMİK DEĞER			1,692,959 349	100.00

(Kaynak: Birinci Ulusal Ormanlık Kongresi, Türkiye Ormanlılar Derneği, 2001, M.F.Türker, M.Pak, A.Öztürk)

Tablo 10 ve 11’de, aynı konuda farklı değerler görülmektedir. Bunun nedeni bu iki çalışmada farklı yöntemlerin kullanılmasıdır.

Tablo 11’de, araştırmacıların bir tercihi olarak su üretim değerleri konulmamıştır. Su üretim değerleri ilave edildiği takdirde ormanın kullanım ve toplam ekonomik değerlerinde önemli artışlar ortaya çıkacaktır.

Yukarıdaki iki tabloda verilen değerler, ormanların sağlamakta olduğu faydaların daha önce yapılan tahminlerin çok üzerinde olduğu ve odun dışı ürün, hizmet ve fonksiyonların minimum değerlerinin bile odun faydalanmasının sağladığı değer iki katının üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır.

2.7.5 Orman Köy İlişkilerinin Geliştirilmesi, Orman Köylülerinin Kalkınmasına Katkı

Yukarıda 2.6. Bölümünde bahsedildiği gibi yaklaşık 20 430 orman köyünde yaşamakta olan 7.5 milyon civarındaki orman köylüsü toplumun en yoksul kesimleri arasında yer almaktadır. Geçmiş yıllardan beri orman köylerinde yoksulluğun azaltılmasına ve kırsal kalkınmaya yönelik uygun ulusal politika, strateji ve programların yeterince geliştirilemediği, yeterli kaynağın da sağlanamadığı orman teşkilatı dışındaki kurum ve kuruluşların yerleşim yerlerinden uzak üst havzalarda ve dağlık yörelerde yaşayan orman köylülerinin sorunlarının çözümüne gerekli ilgi, öncelik ve katkıları sağlayamadığı görülmektedir. Bu durum, orman köylülerinin yaşamlarını devam ettirebilmek için içinde veya bitişiğinde yaşamakta oldukları orman alanları ve kaynaklarından ihtiyaçlarını karşılamaya ve gelir imkanları sağlamaya yönelik faaliyetlerde

bulunmasına yol açmış ve bu faaliyetlerin bir bölümü (kaçak kesim, düzensiz ve aşırı otlatma, açma, yerleşme, vb.) ormanların tahribine neden olmuştur. Bu şartlar altında orman teşkilatı, ormanlar üzerinde bu çeşit baskıların ve tahribatların önlenmesi ve orman köylüleriyle ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla, orman köylülerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve kalkınmalarına katkı sağlanmasına yönelik çalışmalara önderlik etme görevini yüklenmiş ve bu doğrultuda çeşitli politikalar, stratejiler ve programlar geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu uygulamalar ve sonuçları aşağıda kısaca incelenmiştir.

(i) Orman köylülerinin odun ihtiyaçlarının karşılanması, odun üretiminden faydalanma

Orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları yasal hak olarak, OGM tarafından indirimli fiyatlarla karşılanmaktadır. Ayrıca orman köylülerine ve kooperatiflerine yapacak ve yakacak odun üretiminin bir bölümü gelir temin etmeleri amacıyla indirimli fiyatlarla sağlanmaktadır. Halen orman köylülerine bu şekilde yaklaşık 0.5 milyon m³ yapacak ve 4-5 milyon m³ yakacak odun sağlanmakta olup, bu miktarlar yaklaşık olarak ormanlardan yapacak odun üretiminin, % 10'unu, yakacak odun üretiminin % 60'ını ve toplam odun üretiminin % 30'unu oluşturmaktadır. Bu şekilde sağlanan yıllık sübvansiyon değeri 80 milyon dolar civarında tahmin edilmektedir (OGM, 2000). Ancak orman kaynaklarının planlanması çalışmalarında yerel ihtiyaçların dikkate alınmasına yeterli özen gösterilememesi ve ormanlarının verim gücünün kısıtlı olması nedenleriyle, yasal yolla sağlanan miktarlar ihtiyaçların karşılanması için yeterli olmamakta ve bu durum sonucunda orman köylülerince ormanlardan 4-5 milyon m³ gizli odun faydalanması gerçekleştirilmektedir.

(ii) Odun dışı orman ürünlerinden faydalanma

Orman köylüleri yasal hak olarak, orman idaresine çok düşük bir bedel (tarife bedeli) ödemek suretiyle köy sınırları içindeki orman alanları üzerindeki odun dışı orman ürünlerinden kendi ihtiyaçlarını karşılama ve satarak gelir elde etmek amacıyla faydalanmaktadır. Bu faydalanmalar ancak belirli yörelerde önemli gelir kaynağı durumundadır. Orman idaresinin odun dışı orman ürünleri faydalanmasına yeterli önem ve önceliği sağlamaması, orman köylülerinin üretim, işleme, pazarlama ve örgütlü çalışma konularındaki yetersizlikleri nedenleriyle mevcut faydalanma, potansiyel değerinin çok altındadır.

(iii) Orman alanlarında otlatma, yem faydalanması

Orman köylüleri yaklaşık 0.8 milyon ha. civarındaki orman içi mera ve otlak alanlarından hayvan otlatma amacıyla faydalanmaktadır. Bunun dışında birçok yörede orman alanları üzerinde de plansız hayvan otlatması yapılmaktadır. Orman kaynakları yönetiminde hayvan yemi faydalanması işlevine yeterli önemin verilmemesi, bu alanda kurumsal kapasite ve bütçe tahsislerindeki yetersizlikler, orman köylülerinin mera ve otlak alanlarının ıslahı ve kontrollü otlatma çalışmalarına katılımlarındaki yetersizlikler nedeniyle mevcut yem faydalanması potansiyel değerinin çok altındadır.

(iv) Orman içi su kaynaklarından faydalanma

Orman içi küçük su kaynaklarından faydalanmanın geliştirilmesi orman köylülerinin talepleri arasında her zaman en ön sıralarda yer almasına karşın, orman teşkilatının planlama ve uygulama çalışmalarında su faydalanması işlevine (sulama, içme suyu faydalanması, vb.) sadece balıkçılık konusunda ORKÖY tarafından bir miktar destek sağlanmaktadır. Küçük su kaynaklarından faydalanma konusunda Köy Hizmetleri teşkilatının katkıları da yeterli olmaktan uzaktır.

(v) Orman işlerinde istihdam

Mevcut mevzuata göre yerel orman köylüleri odun istihsal işleri, ağaçlandırma ve diğer ormancılık çalışmalarında istihdamda öncelik hakkına sahip bulunmaktadır. Halen ormancılık sektöründeki orman işlerinde sağlanan toplam yıllık istihdam miktarı 45 milyon adam / yıldır. Odun istihsal işleri için yapılan ödemeler (2002) OGM bütçesinin yaklaşık % 20-25'ini oluşturmakta, AGM bütçesinin de çok önemli bir bölümü işçilik giderlerinden oluşmaktadır.

(vi) Orman köylülerinin özel ağaçlandırma çalışmalarından sağladığı faydalar

Mevcut mevzuat ve finansal düzenlemeler gereği, orman köylüleri uygun bozuk orman alanları, hazine arazileri veya kendi arazileri üzerinde ağaçlandırma yapma ve bu ağaçlandırmaların ürünlerinden faydalanma hakkına sahiptir. Bu çalışmalar uzun süreli arazi tahsisi, kredi ve teknik yardımlar ile desteklenmektedir. Son yıllarda özel ağaçlandırma yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle özellikle ceviz, badem, antepfıstığı, harnup, kestane, defne gibi kısa sürede gelir getirici türlerle ağaçlandırma yapılmasına imkan getirilmesi, özellikle bozuk orman alanları içerisinde doğal olarak yer alan ve aşılama yoluyla imar-ihyaya uygun olan büyük sahaların köylülere özel ağaçlandırma amacı ile tahsis edilmesi sonucu köylülerin kısa sürede gelir elde etmeleri, orman köylülerinin özel ağaçlandırma çalışmalarına gösterdiği ilgide artış sağlamıştır.

(vii) Milli park, rekreasyon, yaban hayatı-avcılık faaliyetlerinden faydalanma

Milli parklar ve diğer korunan alanlar genelde orman köylülerinin doğal kaynaklardan faydalanmalarına kısıtlar getirmekte, buna karşılık bu sahalarda oluşan gelir getirici faaliyetler çoğunlukla dışarıdan gelenler tarafından yararlanılmakta, yerel köylülerin bu faaliyetlere katılımları ve gelir sağlamaları çok mütevazı ve yetersiz düzeylerde kalmaktadır. Avcılık faaliyetlerinden elde edilen gelirlerde (köy payı, kılavuzluk hizmetler gelirleri, vb.) son yıllarda bir miktar artış görülmekle beraber potansiyel değerin çok altındadır.

(viii) Ormanların köy tüzel kişiliklerince korunması ve köy tüzel kişilikleri tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları

Ormanların köy tüzel kişiliklerince korunması ve bunun karşılığında köy bütçelerine belli bir ödeme yapılması son yıllarda OGM, AGM ve DKMP tarafından başlatılmıştır. Orman köylülerinin önemli bölümü ve orman teşkilatının bir bölümü bu uygulamaları başarılı bulmakta ve yaygınlaştırılması gerektiği görüşünü taşımaktadır. Buna karşılık orman teşkilat mensupları ve sivil toplum örgütlerinin bir bölümü bu uygulamaları uygun ve yaygınlaştırılabilir bulmamaktadır.

Bunun yanında bazı bölgelerimizde uygun yerlerde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları köy tüzel kişiliklerine yaptırılmaktadır.

(ix) Orman köylerinde gelir artırıcı faaliyetlerin desteklenmesi (ORKÖY faaliyetleri)

Orman köylerinde alternatif gelir artırıcı faaliyetlerin desteklenmesi suretiyle ormanlar üzerine baskıların azaltılması amacıyla 1970'li yılların başında Orman teşkilatı içinde Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) kurulmuş, Orman Köylülerinin Kalkındırılmasının Desteklenmesi Hakkında Yasa çıkarılmış ve ORKÖY Fonu tesis edilmiştir. ORKÖY ilk dönemlerinde orman köylerinde envanter ve değerlendirme çalışmaları, odun tüketiminde tasarruf sağlayıcı uygulamalar (dam örtülüşü, kuzineli soba sağlanması) ve gelir artırıcı faaliyetlerin (koyunculuk, ahır hayvancılığı, halıcılık, arıcılık, vb.) AGM ve OGM ile eşgüdüm ve işbirliği içinde yürütülmesi konularında başarılı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Uzun dönemde sağlanan başarı ve

gerçekleşmelerin ise, hedeflerin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. ORKÖY'ün bugüne kadar sağladığı kredi desteği orman köy ailelerinin sadece % 15'ine ulaşabilmiştir. Dağıtılan toplam kredinin tüm orman köylü nüfusuna bölünmesi halinde fert başına sağlanan ortalama kredi desteği sadece 4 dolar'a tekabül etmektedir (TUOP, Orman Köy İlişkileri ve Katılımcı Ormancılık, Dönmez. E., 2001).

Bu durumun nedenleri arasında: (i) ORKÖY'e yeterli kurumsal ve finansman imkanların sağlanamaması; (ii) katılımcılığa ve orman köylülerinin ve örgütlerinin kapasitelerinin geliştirilmesine yeterli ağırlığın sağlanamaması, bunun yerine ORKÖY'ün yardım sağlayıcı rolüne ağırlık verilmesi; (iii) orman teşkilatının diğer birimleri ve programları ve diğer kuruluşlar ve ilgi grupları ile diyalog, eşgüdüm, işbirliği ve entegre çalışmaların yeterince gerçekleştirilmemesi; (iv) politik müdahaleler ve kısıtlı kaynakların gerçekten ormana bağımlı/ baskı oluşturan ve yoksul orman köylülerine yönlendirilememesi yer almaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere, orman teşkilatı orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve kırsal kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla uzun yıllardır büyük gayretler göstermekte, politika ve stratejiler geliştirmekte ve uygulamakta, bu amaçla yasal, kurumsal ve finansal tedbirlerin alınmasına önderlik etmektedir. Ancak tüm bu gayretlerin ve uygulamaların orman köylülerinin kalkınmasına sağladığı katkılar mütevazı ve yetersiz düzeylerde olabilmektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere 1998 yılında orman köylerinde gerçekleştirilen sosyal değerlendirme çalışması, orman köylülerinin ormanlardan sağladığı gelirlerin toplam aile geliri içindeki payının sadece % 14 civarında olduğunu göstermektedir. Diğer bir hesaplama göre ormanlardan odun üretiminin tüm gelirleri orman köylülerine verilse bile yılda sağlanabilecek katkı fert başına sadece 10 dolar civarında olabilecektir (TUOP, Orman Köy İlişkileri ve Katılımcı Ormancılık, Dönmez.E., 2001). Bu durum, mevcut politika, program, kaynak ve kurumsal kapasitelerin yetersizliğini ve ciddi ölçüde geliştirilme ihtiyacını göstermektedir.

Ulusal Ormancılık Programı'nın Hazırlanması Projesi çerçevesinde ilgi grupları katılımıyla belirlenen ormancılığı geliştirme senaryosunda, orman köylüleri ile ilişkili görüş ve öneriler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- (a) Orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve kalkınma bir ulusal sorun olup, çözümü her şeyden önce politik irade, uygun ulusal politika ve modellerinin (entegre havza veya kırsal kalkınma modeli, vb.), geliştirilmesi ve uygulamaların gerekli kurumsal, yasal ve finansal düzenlemelerle yeterli şekilde desteklenmesini gerektirmektedir.
- (b) Orman köylülerinin kalkındırılması sorumluluğunun ana ağırlığının sadece orman teşkilatınca yüklenilmesi doğru olmayıp diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler bu alanda sorumluluk yüklenmek durumundadır. Farklı kurumlar arasında eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması gerekmekte olup, bu alanda koordinasyon sorumluluğunun orman teşkilatı (ORKÖY) ve sivil toplum örgütlerince yüklenilmesi uygun olabilecektir.
- (c) Orman teşkilatının orman köylülerinin kalkınmasına katkılarının geliştirilmesine yönelik temel politikası: *“orman kaynaklarının işlevsel ve katılımcı yönetiminin geliştirilmesi suretiyle, ormanlardan sağlanan çok yönlü faydaların ve gelir imkanlarının artırılması, adil paylaşımları ve bu suretle orman köylülerinin ihtiyaçlarının karşılanması ve gelir imkanlarının artırılması”* olmalıdır. Geliştirilecek ve uygulanacak model içinde uygun orman alanlarında orman köylüsüne dayalı odun dışı orman ürün ve hizmetlerinden faydalanmaya

özel önem verilmelidir (hayvan yemi ve su kaynakları faydalanması, eko-turizm, av ve yaban hayatı faydalanması, vb.).

- (d) Orman köylülerinin devlet tarafından yardım edilmesi gereken pasif bir topluluk olarak görülmesi yerine, bilinçli, kendi haklarını savunan, sorunlarının çözümüne yönelik ortak gayretleri gerçekleştiren, örgütlenmeleri güçlü üretken topluluk haline getirilmesi hedeflenmeli ve gerçekleştirilmelidir.
- (e) ORKÖY, mevcut kısıtlarına ve yetersizliklerine karşın orman köylülerince benimsenen ve tercih edilen bir kuruluştur. Yukarıda açıklanan yaklaşımlar ve öneriler ışığında, politika, strateji, yaklaşım ve uygulamalarında ve kurumsal kapasitelerinde gerekli gelişmeleri sağlaması durumunda, kısıtlı imkanları ile ormanların korunması, orman köy ilişkilerinin gelişmesi ve kırsal kalkınma gayretleri içinde önemli roller oynayabilecek ve katkılar sağlayabilecektir.

2.7.6. Araştırma, Eğitim, Bilinçlendirme Çalışmaları

Ormancılık konularındaki araştırma çalışmaları, Çevre ve Orman Bakanlığının araştırma müdürlükleri, orman fakülteleri, diğer üniversiteler ve sivil toplum örgütlerince yürütülmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 4856 sayılı Kanunla kurulmasıyla birlikte Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Ana Hizmet Birimi olarak kurulmuştur. Halen 8 adet ormancılık araştırma müdürlüğü (İç Anadolu, Doğu Karadeniz, Batı Karadeniz, Ege, Batı Akdeniz, Doğu Akdeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlükleri) ile ülke bazında hizmet veren 3 adet konu araştırma müdürlüğü (Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü, Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü ve Orman Toprak ve Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü) Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı koordinasyonunda görevlerini yürütmektedir. Ormancılık araştırma çalışmaları için politika, strateji, öncelik ve prensipleri sağlayan Ormancılık Araştırmaları Master Planı'nın ilki 1995-1999 yılları için yapılmış daha sonra revize edilerek 2000-2005 yılları için uygulamaya konulmuştur. Araştırma çalışmalarının: (i) ormancılığın değişen rol ve ihtiyaçlarına uyum; (ii) değişik araştırma kurumları ve çalışmaları arasında eşgüdüm ve işbirliği; (iii) araştırmacılar ile uygulama birimleri ve diğer ilgi grupları arasındaki diyalog, araştırma sonuçlarının uygulamacıya ulaştırılması ve yararlanılması; ve (iv) araştırma kurumlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi konularında geliştirilmesi gerekmektedir.

Ormancılık öğrenimi ülkenin değişik bölgelerinde tesis edilmiş bulunan 9 adet orman fakültesinde yürütülmektedir. Son yıllarda orman fakültelerinde meslek yüksek okulları açılmıştır. Ancak, üniversite düzeyi altında ormancılık eğitimi sağlayan kurum (orman tekniker okulu, vb.) bulunmamaktadır. Orman fakültelerinin öğrenim programlarının ve kurumsal kapasitelerinin, ülke ve dünya ormancılığının değişen koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi, birbirleri arasında, diğer eğitim kurumları, orman teşkilatı ve diğer ilgi grupları ile diyalog ve işbirliğinin güçlendirilmesi önemli ihtiyaçlar arasındadır.

Çevre ve Orman Bakanlığının eğitim, halkla ilişkiler ve bilinçlendirme çalışmaları Bakanlık ve OGM merkezinde daire başkanlığı, diğer genel müdürlüklerde şube müdürlüğü düzeyindeki birimler tarafından yürütülmektedir. Arazi düzeyinde ise özellikle bu amaca yönelik birimler bulunmamaktadır. Yukarıda 2.5 bölümü altında da bahsedildiği gibi, bu çalışmalara verilen önem, ayrılan personel ve finans kaynakları yeterli olmaktan uzaktır. Mevcut çalışmalar genelde meslek içi eğitim ve bilgilendirmeye ve toplumda genel bilinç yaratılmasına yönelik olup, okullar ve avcılar dışındaki ana ilgi gruplarına (orman köylüleri, politikacılar, yerel yönetimler, vb.) yönelik

eğitim, yayım ve bilinçlendirme çalışmaları yeterli olmaktan uzaktır. Bu amaçla gerçekleştirilecek çalışmalarda orman köylülerinin bilinçlendirilmesi ve eğitimi çalışmalarına özel önem verilmesi gerekmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı dışında sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşlarının toplumda ve ilgi gruplarında eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarındaki rolleri ve katkıları giderek önem kazanmaktadır.

BÖLÜM II.

ULUSAL ORMANCILIK PROGRAMI

A - ULUSAL ORMANCILIK İLKELERİ, AMAÇLARI, POLİTİKALARI

**B - ULUSAL ORMANCILIK POLİTİKALARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ
VE AMAÇLARA ULAŞMAK İÇİN İZLENECEK STRATEJİLER**

C - ULUSAL EYLEM PROGRAMI

D - UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

E – PROGRAM ÇALIŞMALARINA KATILAN KURUM, KURULUŞ VE KİŞİLER

A. ULUSAL ORMANCILIK İLKELERİ, AMAÇLARI VE POLİTİKALARI

Türkiye ormancılığı için ulusal ormancılık ilkeleri; sürdürülebilir orman yönetimi tanımı, amaçları ve politikaları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

1. Ulusal Ormancılık İlkeleri

- (i) Sürdürülebilirlik¹: Orman kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve faydalanmanın sürdürülebilirliği güvence altına alınmış olmalıdır.
- (ii) Biyolojik çeşitliliğin korunması: Ormanların doğal yapılarının ve biyolojik çeşitliliğinin muhafazası, imarı, geliştirilmesi ve diğer ekosistemlere zarar verilmemesini sağlamalıdır.
- (iii) Çok fonksiyonlu (işlevsel) yönetim/faydalanma: Ormanlar, toplumun bugün ve gelecekteki talep ve beklentileri dikkate alınarak ve orman kaynaklarının potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirilerek, çok yönlü (ekolojik, sosyal, ekonomik, kültürel) faydalar (ürün, hizmet) sağlayacak şekilde yönetilmelidir.
- (iv) Katılımcılık: Orman kaynaklarının yönetimi ile ilgili sorumluluk yüklenmiş bulunan, bu kaynakların yönetiminden etkilenen, talep ve beklentileri olan tüm toplum kesimleri ve ilgi gruplarının (orman idaresi, yerel halk (gençler ve kadınlar dahil), sivil toplum örgütleri, diğer devlet kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler, vb.), bu kaynakların yönetiminin tüm safhalarında (karar verme, planlama, uygulama, izleme, değerlendirme, denetim, vb.) yetki, sorumluluk ve fedakarlıklara katılım hak ve sorumluluklarının yasallaştığı ve kurumsallaştığı bir ortam içinde, adil ve dengeli katılımları sağlanmalıdır.
- (v) Toplum yararı-faydaların hakça paylaşımı: Orman kaynaklarının yönetimi, bu kaynaklardan sağlanan faydaların hakça paylaşımını ve toplum yararının en yüksek düzeyde olmasını sağlayacak şekilde gerçekleştirilmelidir.

¹ Ulusal ormancılığımız için sürdürülebilir orman yönetimi tanımı: “Orman alanlarının ve kaynaklarının; bütünlüğünü, biyolojik çeşitliliğini, verimliliğini, gençleşme kapasitesini ve sağlığını muhafaza edecek ve geliştirecek, ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel çok yönlü faydayı bugün ve gelecekte, yerel, ülkesel ve küresel düzeylerde sürdürülebilir olarak ve toplum yararına sağlayacak ve diğer ekosistemlere zarar vermeyecek şekilde yönetimi” olarak belirlenmiştir.

Bu tanıma göre, ormanların sürdürülebilir yönetimi aşağıdaki temel koşulların yerine getirilmesini gerektirmektedir.

- Ormanların biyolojik çeşitliliğinin (ekosistem, tür ve genetik çeşitlilikleri ile, doğal süreçlerin) muhafazası ve imarı;
- Ormanların bütünlüğünün, verimliliğinin, gençleşme kapasitesinin ve sağlığının muhafazası ve geliştirilmesi;
- Diğer ekosistemlere zarar vermeme;
- Ormanlardan çok yönlü (ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel) faydanmaların, yerel, ülkesel ve küresel düzeylerde, sürdürülebilir olarak sağlanması, adil paylaşımı ve toplum yararına faydalanma.

- (vi) Yerel halkın haklarına saygı, kültür ve geleneklerinin korunması ve geliştirilmesi: Orman içinde ve kenarında yaşayan ve bu kaynakların yönetiminden birinci derece etkilenen kırsal toplumların (orman köylülerinin), orman kaynaklarının yönetim kararlarına, bu alanlarda yürütülecek faaliyetlere ve elde edilecek faydaların ve fırsatların paylaşımına adil ve yeterli şekilde katılım haklarına saygı gösterilmeli, bu amaçla yasal ve diğer uygun şartlar oluşturulmalıdır. Orman kaynakları yönetim faaliyetleri sırasında, ormanların sürdürülebilir kullanımı ile çelişmeyen yerel kültür, bilgi ve geleneklerin korunmasına, geliştirilmesine ve yararlanılmasına gerekli özen gösterilmelidir.
- (vii) Şeffaflık : Toplumun ve ilgi gruplarının, ormanlar ve ormancılık çalışmaları ile ilgili konularda (amaçlar, politikalar, stratejiler, uygulamalar, gerçekleştirmeler, ekolojik, sosyal, ekonomik, kültürel etkiler, sorunlar, kısıtlar, vb.) düzenli, doğru ve yeterli şekilde bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- (viii) Sektör içinde ve diğer sektörler ile eşgüdüm, işbirliği, entegrasyon: Ormanların değişik işlevleri ile ilgili faaliyetlerin (planlama, uygulama, değerlendirme), aralarında yeterli eşgüdüm ve entegrasyonun oluşturulması suretiyle yürütülmesi sağlanmalıdır. Orman ve tüm doğal kaynakların yönetiminin, ekolojik dengenin korunmasının ve sosyo-ekonomik kalkınma faaliyetlerinin bir parçasını oluşturduğu gerçeği dikkate alınarak, ormancılık politika, strateji ve programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi sırasında, ilgili diğer sektörlerle yeterli diyalog, eşgüdüm, işbirliği ve entegrasyonun, yerel, bölgesel ve ülke bazında gerçekleştirilmesine gerekli özen gösterilmelidir.
- (ix) Verimlilik/maliyet etkenliği: Ormancılık faaliyetlerinin, mevcut kısıtlı kaynaklarla amaçlanan sonuçların/çıktıların (ürün, hizmet, fonksiyon) mümkün olan en yüksek düzeylerde (miktar, kalite, değer) elde edilmesini sağlayacak şekilde yürütülmesi, hedeflenen sonuçların/çıktıların minimum ve rekabet edebilir maliyetle elde edilmesi sağlanmalıdır.
- (x) Küresel sorumluluk: Ülkemiz orman kaynakları üzerinde ulusal bağımsızlık ve sahiplik haklarından ödün vermeden, ulusal menfaatlerin korunması ve gözetilmesine gerekli dikkat ve özenin sağlanması koşullarıyla, ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve süreçler içinde uygun ve gerekli küresel sorumluluklarının yerine getirilmesi ve katkıların sağlanması için, ulusal ormancılık politika, yasal çerçeve, strateji, program ve uygulamalarında gerekli gelişmeler ve düzenlemeler gerçekleştirilmelidir. Buna karşılık, küresel sorumlulukların yerine getirilmesi için yüklenilmesi gereken ilave maliyetlerin, küresel toplum ve kuruluşlar tarafından paylaşılması konusundaki ulusal haklarımızın korunmasına özen gösterilmeli ve bu amaçla gerekli girişimler ve çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

2. Ulusal Ormancılık Amaçları

Türkiye Ormancılığının Temel Amacı

Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile, toplum refahına ve ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına optimum katkıların sağlanmasıdır.

Ana Amaçlar

Ana Amaç 1: Ormanların Korunması

Ormanların, alanlarının, biyolojik çeşitliliğinin ve doğal yapılarının muhafazası, biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması.

Ana Amaç 2: Ormanların Geliştirilmesi

Mevcut ormanların geliştirilmesi, orman dışındaki uygun alanlar üzerinde orman tesisi ile, orman alanlarının genişletilmesi.

Ana Amaç 3: Orman Kaynaklarından Faydalanma

Ormanlardan ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel çok yönlü faydaların (odun ve odun dışı orman ürünleri, sosyal-kültürel faydalanmalar, koruyucu ve çevresel fonksiyonlar, yerel toplulukların yaşam şartlarının iyileştirilmesine katkı, vb.) yerel, ülkesel ve küresel düzeylerde, sürdürülebilir olarak sağlanması, hakça paylaşımı ve toplum yararına faydalanılması.

3. Ulusal Ormancılık Politikaları

Temel Politika

Kabul edilen ulusal ormancılık ilkeleri ve sürdürülebilir orman yönetimi tanımı çerçevesinde, ormanların alanlarının, bütünlüğünün, biyolojik çeşitliliğinin, sağlığının, gençleşme kapasitesinin ve verimliliğinin korunması ve geliştirilmesini sağlayacak şekilde, çok fonksiyonlu yönetimi; ormancılık faaliyetlerinin, orman teşkilatı ile diğer ilgi gruplarının (yerel halk, sivil toplum örgütleri, özel sektör, yerel yönetimler, üniversiteler, diğer kamu kuruluşları, toplum kesimleri, vb.) katılım ve işbirliği ile, havza bazında entegre olarak planlanması ve uygulanması. Böylece devlet ormancılığından millet ormancılığına geçişin sağlanması.

Bu amaçla, yerel düzeyde yetki ve sorumlulukların güçlenmesine gerekli önem ve özen gösterilerek, uygun kurumsal kapasitelerin, yasal çerçeve ve finansal mekanizmaların oluşturulması.

Ana Amaçlar İtibariyle Ormancılık Politikaları

3.1. Ormanların Korunması ile İlgili Politikalar

3.1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması ile ilgili politikalar

3.1.1.1. Sınır ve mülkiyet durumu ile ilgili belirsizlik ve ihtilafların giderilmesi amacıyla, orman alanlarının kadastro ve tapuya tescil çalışmalarının, orman ekosistemlerinin ve bütünlüğünün ve yerel halkın haklarının korunmasına gerekli özenin gösterilmesi suretiyle ve uygun kriterlere dayalı olarak belirlenecek önceliklere göre yürütülmesi ve mümkün olan en kısa sürede tamamlanması.

3.1.1.2. Ülkenin sürdürülebilir kalkınmasında orman kaynaklarının önemi, bu nedenle de orman alanlarının korunmasının gerekliliği konusunda toplumun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve orman alanları üzerindeki baskı ve tehditlerle mücadelede desteğinin sağlanması, bu amaçla politik iradenin oluşturulması.

3.1.1.3. Orman Kanunu 2/B maddesi uyarınca orman niteliğini kaybeden alanların orman rejimi dışına çıkarılmasına devam edilmesi ve orman alanlarından ormancılık dışı yararlanmalara izin verilmesinde, orman ekosisteminin korunması ve toplum yararı sağlama koşullarının özenle yerine getirilmesi. Bu amaçla rant ve özel çıkar sağlamaya hizmet edecek ve yeni sahaların açılmasını ve bu sahalarla yerleşilmesini özendirecek uygulamaların önlenmesine yönelik uygun ve etkin tedbirlerin ve mevzuat düzenlemelerinin katılımcı olarak belirlenmesi ve uygulanması.

3.1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması ile ilgili politikalar

3.1.2.1. Orman teşkilatında, toplumda ve ilgi gruplarında, biyolojik çeşitliliğin değeri ve korunmasının gerekliliği konusunda yeterli bilinç, ilgi ve desteğin oluşturulması. Bu alanda orman teşkilatının kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi.

3.1.2.2. Korunan alanlar ağının, ülke ormanlarının biyolojik çeşitliliğini temsil edecek şekilde yaygınlaştırılması. Bu alanlar için uygun katılımcı planlama ve yönetim sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması.

3.1.2.3. Korunan alanlar dışındaki ormanlarda biyolojik çeşitliliğin korunması için: orman kaynakları envanter, planlama ve değerlendirme sistemine ve uygulamalarına uygun şekilde entegrasyonu. Ormanların doğal yolla gençleştirme ve rehabilitasyonuna öncelik verilmesi, ağaçlandırma ve diğer orman imar çalışmaları sırasında biyolojik çeşitliliğin korunmasına gerekli özenin gösterilmesi.

3.1.2.4. Ormanların biyolojik çeşitliliği ile ilgili konularda araştırma çalışmalarının güçlendirilmesi. Bu amaçla orman teşkilatı ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi.

3.1.2.5. Özel öneme sahip korunan alanlarda doğal kaynaklar üzerine baskı oluşturan yerel kırsal topluluklarda kırsal kalkınma faaliyetlerinin güçlendirilmesine öncelik verilmesi.

3.1.3. Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması ile ilgili politikalar

3.1.3.1. Orman köylülerinin ve diğer toplum kesimlerinin ormanlarda biyotik ve abiyotik zararlar konusunda (nedenler, sonuçlar, gereksinimler, vb.) bilinçlendirilmesi. Orman köylüleri, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgi gruplarının ormanların korunmasında sorumluluk, katılım ve katkılarının güçlendirilmesi.

3.1.3.2. Biyotik ve abiyotik zararlılarla mücadelede önleyici tedbirlere ağırlık verilmesi, bu amaçla, ormanların ekosistemlerinin ve doğal yapılarının korunması suretiyle zararlılara karşı doğal dirençlerinin sağlanması ve diğer uygun önleyici tedbirlerin gerçekleştirilmesi.

3.1.3.3. Ormanların yangın ve diğer biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması alanlarında orman teşkilatının kurumsal kapasitesinin yükseltilmesi ve imkanlarının artırılması.

3.1.3.4. Orman köylülerinin odun ve odun dışı orman ürünleri ihtiyaçlarının, ormanların kapasitesi dahilinde yasal yollardan mümkün olduğunca karşılanması, orman köylülerinin ormanların odun dışı ürün ve hizmetlerinden faydalanma ve gelir elde etme imkanlarının geliştirilmesi.

3.2. Ormanların Geliştirilmesi ile İlgili Politikalar

3.2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi ile ilgili politikalar

3.2.1.1. Normal ve bozuk orman alanlarının, orman ekosistemlerinin durumuna ve kararlaştırılan yönetim amaçlarına (işlevlere) göre belirlenmesi. Korumanın sağlanması ve baskıların azaltılması suretiyle ormanların doğal yolla geliştirilmesine ve imarına öncelik verilmesi. Bu şekilde geliştirilmesi mümkün olmayan ormanların, yönetim amacına (işlevine) uygun silvikültür, ağaçlandırma ve diğer imar tekniklerinin uygulanması suretiyle geliştirilmesi. Bu çalışmalar

sırasında ekolojik, sosyal ve ekonomik etkilerinin belirlenmesi ve dikkate alınmasına gerekli özenin gösterilmesi.

3.2.1.2. Ağaçlandırma ve diğer imar çalışmalarına yerel halk, özel sektör, sivil toplum örgütleri, ilgili devlet kuruluşları ve diğer ilgi gruplarının katılım ve katkılarının güçlendirilmesi. Bu amaçla, toplumda ve ilgi gruplarında (yerel köylüler, özel sektör, diğer devlet kuruluşları, sivil toplum örgütleri, vb.) bilinçlendirme ve ilgi geliştirme çalışmalarının ve özel ağaçlandırmaları teşvik sisteminin (mevzuat, finans, kurumsal düzenlemeler, vb) ilgi gruplarının ortak çalışmalarıyla güçlendirilmesi.

3.2.1.3. Odun arzını artırmak ve doğal ormanlar üzerinde baskıları azaltmak amacıyla uygun bozuk orman alanlarında, hızlı büyüyen orman ağacı türleri ile endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarına özel önem verilmesi.

3.2.2. Orman alanlarının genişletilmesi ile ilgili politikalar

3.2.2.1. Orman teşkilatınca, uygun hazine arazileri üzerinde orman dışı ağaçlandırmalar tesis edilmesi. Bu alanlarda özel sektör ve diğer ilgi gruplarınca çok amaçlı özel ağaçlandırmaların teşviki ve desteklenmesi.

3.2.2.2. Yerleşim alanları çevrelerinde kent ormanlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, peyzaj, rekreasyon, hava kirliliğini önleme, gürültüyü azaltma ve erozyon kontrolü amaçlı yeşil kuşak ağaçlandırma çalışmalarının yaygınlaştırılması. Bu faaliyetlerin planlama, projelendirme, tesis ve bakım sorumluluğunun ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından yüklenilmesi. Yerel yönetimlerin orman teşkilatınca yürütülecek faaliyetlere finansman katkısı sağlamalarının ve diğer ilgi gruplarının katılım ve katkılarının teşviki ve güçlendirilmesi. Tesis edilen yeşil kuşak ağaçlandırmalarının hızlı kentleşmenin ve çıkar gruplarının oluşturduğu baskılara karşı korunması için gerekli özenin gösterilmesi, uygun tedbirlerin alınması.

3.2.2.3. Uygun özel araziler üzerinde yerel halk ve özel sektör tarafından kavak ve hızlı gelişen ağaç türleriyle ağaçlandırma ve agro-silvi-pastoral uygulamalarının güçlendirilmesi. Bu tür girişimlerin orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgi gruplarınca desteklenmesi (kredi, fidan temini, araştırma-geliştirme, teknik yardım, eğitim, vb.).

3.2.2.4. Çölleşmeyle mücadele ile toprak ve su kaynaklarının korunması amacına yönelik erozyon kontrolü, mera ıslahı ve ağaçlandırma çalışmalarının belirlenecek öncelikli havzalarda yürütülmesi. Bu çalışmaların entegre ve katılımcı havza ıslahı yaklaşımı ile gerçekleştirilmesi.

3.3. Orman Kaynaklarından Faydalanma ile İlgili Politikalar

3.3.1. Orman ürünlerinden faydalanma ile ilgili politikalar

3.3.1.1. Odun üretimine ayrılan orman alanlarından optimum odun üretiminin (mümkün olan en yüksek kantite ve kalitede); toplumun odun hammaddesi ihtiyaç ve taleplerini, yerel ve ülkesel düzeylerde, uygun ve uluslararası pazarlarla rekabet edebilir özelliklerde sürdürülebilir olarak sağlayacak biçimde gerçekleştirilmesi.

3.3.1.2. Ormanların odun dışı ürün kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve faydalanması suretiyle toplumun odun dışı orman ürünleri ihtiyaç ve taleplerinin, yerel ve ülkesel düzeylerde optimum şekilde karşılanması.

3.3.1.3. Odun ve odun dışı orman ürünlerinde standardizasyon ve sertifikalandırma sisteminin; ulusal koşullar ve uluslararası gelişmeler dikkate alınarak belli bir süreç içinde

geliştirilmesi, uygulamaların yaygınlaştırılması. Odun dışı orman ürünlerinin dış ticaretinin disipline edilmesi. Bu ürünlerin hammadde yerine mamul madde olarak ihracatını teşvik etmeye yönelik tedbirlerin gerçekleştirilmesi.

3.3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma ile ilgili politikalar

3.3.2.1. Toplumun ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden (rekreasyon, ekoturizm, peyzaj, av-yaban hayatı, avcılık, eğitim, vb.) faydalanma ile ilgili mevcut ve gelecek dönemlerdeki talep ve beklentileri ile bu hizmetlerin yükselen değerleri, ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkılarının önem ve potansiyelleri konusunda orman teşkilatında ve diğer ilgili kurumlarda ve ilgi gruplarında gerekli bilgilenme ve bilinçlenmenin sağlanması.

3.3.2.2. Orman teşkilatının ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma ile ilgili konularda hizmet veren birimlerinin ve eleman kapasitelerinin güçlendirilmesi.

3.3.2.3. Orman kaynaklarının işlevsel planlaması çerçevesinde, sosyal ve kültürel hizmetlerden faydalanmaya ayrılacak sahaların belirlenmesi, bu sahalar için gelişim ve yönetim planlarının ve uygulama projelerinin katılımcı olarak hazırlanması ve uygulanması ile ilgili esasların ve metodolojilerin geliştirilmesi ve uygulanmalarının yaygınlaştırılması.

3.3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanma ilgili politikalar

3.3.3.1. Toplumda ve ilgi gruplarında ormanların koruyucu ve çevresel işlevlerinin ve faydalarının önemi konusundaki yeterli bilinçlenme, ilgi ve desteğin yaratılması, politik iradenin oluşturulması.

3.3.3.2. Ormanların havza bazında işlevsel yönetim planlamasının geliştirilmesi çerçevesinde, koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanılması için ayrılan orman alanlarının artırılması. Bu alanlar üzerindeki orman örtüsünün korunması, geliştirilmesi, tesisi çalışmalarının, belirlenecek havza önceliklerine göre (zarar ve tehditlerin büyüklüğü, rehabilitasyon potansiyeli, katılım gibi kriterlere dayalı olarak) ve orman teşkilatı, yerel topluluklar ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların ortak çalışmaları ile gerçekleştirilmesi.

3.3.4. Yerel haklara saygı, orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı ilgili politikalar

3.3.4.1. Orman köylülerinin kendi köy yörelerindeki orman kaynaklarının yönetim planı kararlarına katılım hak ve sorumluluklarının güçlendirilmesi.

3.3.4.2. Orman kaynaklarının işlevsel ve katılımcı yönetiminin geliştirilmesi suretiyle orman kaynaklarının çok yönlü potansiyellerinden elde edilen faydaların ve gelir imkanlarının artırılması, bu fayda ve olanaklardan yerel orman köylülerinin adil yararlanmalarının sağlanması. Bu amaçla gerçekleştirilecek uygulamalarda orman ekosistemlerinin korunması temel koşuluna uyulmasına gerekli özenin sağlanması.

3.3.4.3. Orman teşkilatının, orman köylerinde gelir imkanlarının geliştirilmesine yönelik uygulamalarının ve bu amaca tahsis edilen kısıtlı finans kaynaklarının, gerçekten yoksul, orman kaynakları üzerinde olumsuz etkiler yaratan ve katılımcı çalışmalara ilgi gösteren orman köylülerine yönlendirilmesinin sağlanması. Diğer kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin orman köylerinde yoksullukla mücadele çalışmalarına katılım ve katkılarının güçlendirilmesi için bu kurumlarla diyalog ve işbirliğinin güçlendirilmesi.

3.3.4.4. Orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve entegre kırsal kalkınma faaliyetlerinin güçlendirilmesi için politik iradenin ve desteğin oluşturulması, uygun ulusal modellerin (entegre havza kalkınma, vb.) geliştirilmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması.

B. ULUSAL ORMANCILIK POLİTİKALARINI GERÇEKLEŞTİRMEK VE AMAÇLARINA ULAŞMAK İÇİN İZLENECEK STRATEJİLER

1. Ormanların Korunması

1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması

1.1.1. Orman teşkilatı, bilim kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği ile ormanın ekosistem olarak uygun tanımının belirlenmesi ve mevzuatta yer almasının 2006 yılına kadar gerçekleştirilmesi. Bu tanımın orman sınırlarının belirlenmesine, ormanların alanlarının ve bütünlüğünün korunmasına ve tüm ormancılık çalışmalarına temel dayanak teşkil etmesinin sağlanması. Orman kadastro komisyonlarının, çalışmaları sırasında yerel halkın haklarına yeterli özenin gösterilmesi konusunda eğitiminin sağlanması.

1.1.2. Orman alanlarının ve sınırlarının korunmasının önemi, bu alanlar üzerindeki önemli tehditler konularında toplumun bilgilendirilmesine, bilinçlendirilmesine, desteğinin sağlanmasına, politik bilinçlenme ve iradenin oluşturulmasına yönelik çalışmaların orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri, köy tüzel kişilikleri, medya kuruluşları ve diğer ilgi gruplarının işbirliği ile gerçekleştirilmesi.

1.1.3. Orman Kanunu 2/B maddesi uyarınca orman niteliğini kaybeden alanların orman rejimi dışına çıkarılmasına devam edilmesi ve orman alanlarından ormancılık dışı yararlanmalara izin verilmesinde, orman ekosisteminin korunması ve toplum yararı sağlama koşullarının özenle yerine getirilmesi. Bu amaçla rant ve özel çıkar sağlamaya hizmet edecek ve yeni sahaların açılmasını ve yerleşilmesini özendirecek uygulamaların önlenmesine yönelik uygun ve etkin tedbirlerin ve mevzuat düzenlemelerinin katılımcı olarak belirlenmesi ve uygulanması. Bu amaçla, orman teşkilatı, bilim kuruluşları ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar işbirliği ile orman niteliğini kaybetme ve toplum yararının tespiti için uygun kriter ve metodların belirlenmesi ve gerekli yasal düzenleme çalışmalarının 2008 yılı sonuna kadar tamamlanması. Uygulamaların bu düzenlemelere uygun olarak yürütülmesi için kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesinin sağlanması. Büyük şehirler civarında ve sahil yörelerindeki orman alanları üzerindeki rant elde etme ve özel yarar sağlama amaçlı açma, yerleşme ve yararlanma baskıları ile mücadelede toplumun bilinçlendirilmesi ve sivil toplum örgütleri ve diğer toplum kesimlerinin desteklerinin güçlendirilmesi.

Sağlanacaktır.

1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması

1.2.1. Orman teşkilatında, toplumda ve ilgi gruplarında, ormanların biyolojik çeşitliliğinin değeri ve korunmasının önem ve gerekliliği hakkında yeterli bilinç, ilgi ve iradenin oluşturulmasına yönelik kapsamlı bir programın, orman teşkilatınca, ilgili eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile diyalog ve işbirliği ile 2008 yılına kadar geliştirilmesi ve uygulamaların düzenli olarak sürdürülmesi.

1.2.2. Korunan alanlar tesisi için uluslararası kriterlerle de uyumlu uygun ulusal kriter ve göstergelerin, bu alanlar için sürdürülebilir yönetim (planlama, uygulama, izleme-değerlendirme) düzenlerinin katılımcı olarak geliştirilmesi (2008 yılı sonuna kadar).

1.2.3. Korunan alanlar ile ilgili mevzuatın ülkenin değişen koşulları, elde edilen yeni bilgi ve deneyimler ışığında ve biyolojik çeşitlilik ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve süreçler

çerçevesindeki sorumluluk ve taahhütlerimiz de dikkate alınmak suretiyle geliştirilmesi. ÇOB'nın (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) kurumsal kapasitelerinin taşradaki uygulama birimlerine öncelik vermek suretiyle güçlendirilmesi. Korunan alanlar çalışmaları için finans kaynaklarının güçlendirilmesi.

1.2.4. Uygun sahalarda yeni korunan alanlar tesisi ile Korunan Alanlar Ağı'nın, ülke ormanlarının makiliklerin, steplerin, alpin zonların, sulak alanların biyolojik çeşitliliğini temsil edecek şekilde yaygınlaştırılmasının ve sürdürülebilir yönetimlerinin sağlanması.

1.2.5. Orman ağaçları ve diğer türlerinin genetik çeşitliliğinin muhafazası ve yararlanılması için gerekli yerinde (in-situ) koruma alanları (tohum meşcereleri, gen koruma ormanları, gen koruma ve yönetim alanları –GEKYA vb.) ve dışarıda (ex-situ) koruma sahalarının (tohum bahçeleri, tohum plantasyonları, vb.) tesisi ve yönetimi çalışmalarının Çevre ve Orman Bakanlığının ilgili birimleri tarafından ve ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği ile gerçekleştirilmesi.

1.2.6. Av ve yaban hayvanı türleri, bunların yerel ırkları ve barındırdığı genetik çeşitliliğinin genetik kirliliğe yol açmayacak şekilde muhafazasının ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile gerçekleştirilmesi.

1.2.7. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunmasının, orman kaynakları envanter, planlanma, izleme ve değerlendirme sistemlerine uygun şekilde entegrasyonu için metodoloji, kurumsal kapasite ve mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

1.2.8. Ağaçlandırma ve diğer imar çalışmaları sırasında biyolojik çeşitliliğin korunmasına, gerekli özenin sağlanması amacıyla: (i) mümkün olan yerlerde ormanların korunarak doğal yolla rehabilitasyonuna gerekli özen ve önceliğin sağlanması; (ii) ağaçlandırma ve diğer imar çalışmalarında yerli tür, orijin ve ırkların kullanılması ve genetik kirlenmeden kaçınılması; (iii) orman ağaçları dışındaki türlerin biyolojik çeşitliliğinin muhafazasına gerekli özenin sağlanması için orman teşkilatında gerekli bilinçlendirme, eğitim ve kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının, orman teşkilatı, üniversiteler, sivil toplum örgütleri işbirliği ile gerçekleştirilmesi (2008 yılına kadar). Çalışmaların bu yaklaşımlarla sürdürülmesi.

1.2.9. Ormanların biyolojik çeşitlilik değerlerinin belirlenmesi, muhafazası, imarı ve yararlanılması ile ilgili konularda araştırma çalışmalarının güçlendirilmesi. Bu amaçla orman teşkilatı ile orman fakülteleri, diğer üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi, ortak projelerin hazırlanması ve gerçekleştirilmesi. Araştırma sonuçlarının toplanması ve yararlanılması için bilgi/veri tabanının oluşturulması.

1.2.10. Korunan alanlar içinde/civarında yaşayan yerel halkın, bu sahalardaki gelir getirici faaliyetlere katılımlarının güçlendirilmesine yönelik uygun yaklaşımların belirlenmesi, uygulamalarının yaygınlaştırılması. Korunan alanlarda getirilen kısıtlamalar nedeniyle ciddi gelir kaybına uğrayan yerel topluluklara, orman teşkilatı ve diğer ilgili kuruluşlarca sağlanan kırsal kalkınma destek çalışmalarında gerekli önceliklerin sağlanması

Gerçekleştirilecektir.

1.3. Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması

1.3.1. Yerel halk ve diğer ilgi gruplarının biyotik ve abiyotik zararlar konusunda (nedenler, sonuçlar, gerekli tedbirler, vb.) bilinçlendirilmesi, sorumluluk yüklenmesi ve çalışmalara katılım ve katkılarının güçlendirilmesine yönelik çalışmaların ve tedbirlerin, orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgi grupları işbirliği ile geliştirilmesi ve uygulamalarının sürdürülmesi. Ormanların köy tüzel kişiliklerince korunması uygulamalarının yaygınlaştırılması.

1.3.2. Orman alanlarında açma ve yerleşme sorunları ile mücadelede büyük şehirler ve sahil bölgelerine öncelik ve ağırlık verilmesi. Bu çalışmalarda sivil toplum örgütleri, medya ve diğer ilgi grupları işbirliği ile toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına önem verilmesi.

1.3.3. Biyotik/abiyotik zararlılarla mücadelede, ormanların doğal yapılarının/ekosistem bütünlüklerinin korunması suretiyle doğal dayanıklılıklarının sağlanmasına gerekli özenin sağlanması için orman teşkilatında bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarının gerçekleştirilmesi (2008 yılına kadar).

1.3.4. Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara (yangın, kaçak odun kesimi, odun dışı orman ürünleri kaynaklarından düzensiz yararlanmalar, düzensiz/aşırı otlatma, açma/yerleşme, böcek, mantar ve diğer hastalıklar, hava kirliliği, vb.) karşı korunması alanlarında orman teşkilatının kurumsal kapasitesinin ve bu çalışmalara ayrılan kaynakların güçlendirilmesi.

1.3.5. Ormanlardan gizli/kaçak odun ve odun dışı ürün faydalanmalarının azaltılması ve verdiği zararlarının önlenmesi için: (i) orman yönetim ve faydalanma planlarının hazırlanması sırasında, yerel köylülerin odun ve odun dışı orman ürünleri ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ormanların kapasitesi dahilinde yasal yollardan karşılanmasının geliştirilmesi, bu ürünlerin indirimli fiyatlarla karşılanmasının sürdürülmesi; (ii) orman köylerinde odun tüketiminde tasarruf sağlayıcı tedbirlerin ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması.

1.3.6. Orman köylülerin yörelerindeki ormanların yönetim kararlarına katılımının ve orman kaynaklarının işlevsel (çok amaçlı) yönetiminin geliştirilmesi. Orman köylülerinin ormanların odun dışı ürün ve hizmetlerinin (yem, tıbbi-aromatik bitkiler, meyve, mantar, su kaynakları, rekreasyon, av-yaban hayatı, avcılık, vb.) gelir potansiyellerinden yararlanmalarının artırılması için uygun modellerin ve gerekli tedbirlerin orman teşkilatı, yerel halk ve diğer ilgi grupları işbirliği ile yürütülecek çalışmalarla (pilot projeler, araştırma, mevzuat ve kurumsal gelişme, vb.) geliştirilmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması.

Gerçekleştirilecektir.

2. Ormanların Geliştirilmesi

2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi

2.1.1. Orman geliştirme çalışmaları için uygun metotların/tekniklerinin, havza bazında entegre, yerel halk ve ilgi gruplarının katılımıyla mahallinde hazırlanacak ve orman ekosistemlerinin zarar görmemesi temel koşuluna gerekli özeni sağlayan işlevsel (çok amaçlı) planlarda belirlenecek olan işlevlere göre tespiti ve uygulanması (merkez birimlerinin bu çalışmalarda destek, denetim, ülke düzeyinde eşgüdüm izleme ve değerlendirme hizmetlerini sağlaması). Bu amaçla, uygun modellerin, mevzuat düzenlemelerinin ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların hazırlanacak bir plan dahilinde, orman teşkilatı ve diğer ilgi grupları işbirliği ile gerçekleştirilmesi. Tüm orman alanları için işlevsel-katılımcı planların önümüzdeki 20 yıl içinde tamamlanması ve ormanların geliştirilme çalışmalarının bu planlar uyarınca sürdürülmesi.

2.1.2. Bozuk orman alanlarının korunması ve bunlara baskıların azaltılması suretiyle doğal yolla imarına öncelik verilmesi. Bu şekilde imarı mümkün olmayan bozuk orman alanlarının ağaçlandırma ve diğer imar uygulamalarıyla geliştirilmesi. Ağaçlandırma ve ıslah çalışmalarında öncelikle yörenin doğal ağaç, ağaççık ve bitki türlerinin kullanılması. Bu sahalarda biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve genetik kirlenmeden kaçınılmaya gerekli önem ve özenin sağlanması. Bu çerçevede, ağaçlandırma çalışmaları sırasında yaban hayatı açısından önemli orman içi açıklıkların ve doğal floranın korunmasına özen gösterilmesi. Bozuk orman alanlarının ıslahı

alışmalarının, 20 yıllık bir eylem planı dahilinde orman teşkilatı değişik birimlerinin entegre çalışması ve diğ er ilgi gruplarıyla işbirliğı ile yürütölerek tamamlanması;

2.1.3. Ağ alandırma ve diğ er imar çalışmaları sırasında, ekolojik, sosyal ve ekonomik etkilerin belirlenmesi ve uygulamalar sırasında dikkate alınmasının sağlanması. Bu amaçla, araştırma değ erlendirme ve eğitim çalışmalarının ve uygun kriter ve göstergelere dayalı izleme ve değ erlendirme metodolojileri ve sisteminin orman teşkilatı ve bilim kuruluşları işbirliğı ile 2005 yılına kadar geliştirilmesi ve uygulamaların sürdürölmesi.

2.1.4. Uygun orman alanlarında (ormanın işlevi açısından bozuk ve ekolojik koşulların elverdiği alanlar) ağ alandırma ve diğ er imar çalışmalarına yerel halk, özel sektör, sivil toplum örgütleri, ilgili devlet kuruluşları ve diğ er ilgi gruplarının katılım ve katkılarının güçlendirilmesi. Bu amaçla toplumda ve ilgi gruplarında bilinç ve ilgi yaratma çalışmalarının ve özel ağ alandırmaları teşvik sisteminin (mevzuat, finans, kurumsal düzenlemeler, vb), orman teşkilatı ile diğ er ilgi gruplarının ortak çalışmaları ile geliştirilmesi (2008 yılına kadar) ve uygulamalarının sürdürölmesi.

2.1.5. Orman köyleri yakınındaki ağ alandırma ve imar çalışmaları sırasında uygun alanlarda, yerel halkın odun ve odun dış ı orman ürünlerine olan ihtiyaçlarını karşılamaya ve gelir imkanları yaratmaya uygun orman ağ a, ağ açık ve diğ er bitki türlerinin kullanılmasına, uygun silvipastoral uygulamalara ve yerel halkın bu çalışmalara katılımlarının desteklenmesine ve güçlendirilmesine özen gösterilmesi.

2.1.6. Hızlı geliş en tür ağ alandırmalarının uygun iklim, toprak ve yetiş me muhiti şartlarına sahip sahalarda yürütölmesi. Bu sahaların gerçekleştirilecek etüd ve envanter çalışmaları ile belirlenmesi (2008 yılına kadar). Bu alışmalar için finans kaynaklarının sağlanması.

2.1.7. Orman ağ aları ıslah çalışmalarından ve endüstriyel ağ alandırmalar ile ilgili araştırma sonuçlarından AGM uygulama birimleri ve özel sektör tarafından yararlanılması için bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarının güçlendirilmesi.

Sağ lanacaktır.

2.2. Orman alanlarının genişletilmesi

2.2.1. Uygun hazine arazileri üzerinde özel sektör, yerel halk, yerel yönetimler ve diğ er ilgi gruplarınca yapılacak çok amaçlı orman ağ alandırma çalışmalarının, orman teşkilatı, Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve diğ er ilgi gruplarınca teşviki ve desteklenmesi (arazi tahsisi, kredi, teknik yardım, vb.). Bu amaçla mevcut teşvik sisteminin geliştirilmesi ihtiyaçlarının orman teşkilatı ve diğ er ilgi grupları ortak çalışmalarıyla belirlenmesi (2008 yılına kadar) ve ilgili kurumlarca uygulanması. Orman teşkilatınca ağ alandırılan hazine arazilerinin kadastrounun süratle yapılarak tapu kaydına orman şerhinin düşölmesi.

2.2.2. Yerleşim alanları çevrelerinde kent ormanlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, peyzaj, rekreasyon, hava kirliliğini önleme, gürültüyü azaltma ve erozyon kontrolü amaçlı yeş il kuşak ağ alandırma çalışmalarının yaygınlaştırılması. Bu faaliyetlerin planlama, projelendirme, tesis ve bakım sorumluluğunun ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından yüklenilmesi. Yerel yönetimlerin orman teşkilatınca yürütölcek yeş il kuşak ağ alamalarına finansman katkısı sağlamalarının ve diğ er ilgi gruplarının katılım ve katkılarının teşviki ve güçlendirilmesi. Yeş il kuşak ağ alandırma sahalarının amaç dış ı kullanımlarının önlenmesi için kadastrounun ve tescilinin yapılması.

2.2.3. Uygun özel araziler üzerinde yerel halk tarafından kavak ve diğ er hızlı geliş en ağ a türleriyle ağ alandırma ve tarımsal ormancılık (agroforestry) uygulamalarının orman teşkilatı, sivil

toplum örgütleri ve diğer ilgi gruplarınca desteklenmesi (kredi, uygun tür ve klonların, fidan ve üretim materyallerinin temini, araştırma-geliştirme, teknik yardım, eğitim, vb.).

2.2.4. Çölleşmeyle mücadele ile toprak ve su kaynaklarının korunması amacına yönelik erozyon kontrolü, mera ıslahı ve ağaçlandırma çalışmalarının; can ve mal kaybına sebep olan, potansiyel erozyon riski yüksek, fayda masraf analizi iyi hesap edilmiş, ekonomik etkinliği çok iyi havzalara öncelik vermek üzere planlanması ve gerçekleştirmesi. Bu çalışmaların havza bazında entegre ve katılımcı kalkınma modeli yaklaşımı içinde, yerel halk, yerel yönetimler ve ilgi gruplarıyla işbirliği yapılarak yürütülmesi. Bu alanda kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi.

Gerçekleştirilecektir.

3. Orman Kaynaklarından Faydalanma

3.1. Orman ürünlerinden faydalanma

3.1.1. Mevcut ve gelecek dönemlerdeki odun arz, talep ve pazar durumu hakkında güvenilir bilgilerin (ağaç türleri, ürün cinsleri ve yöreler itibarıyla) orman teşkilatı, üniversiteler, özel sektör ve diğer ilgi grupları işbirliği ile gerçekleştirilecek kapsamlı bir envanter-araştırma-değerlendirme çalışması ile belirlenmesi. Bu çalışmanın uygun aralıklarla yenilenerek bilgilerin güncelleştirilmesi. Elde edilen bilgilerin orman kaynakları yönetimi ve odun istihsal ve pazarlama çalışmalarında kullanılması. Bu konularda orman teşkilatı merkez ve taşra birimlerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi.

3.1.2. Orman içi ve kenarında yaşayan gelir düzeyi düşük orman köylerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının ormanların kapasitesi dahilinde yasal yollardan karşılanması.

3.1.3. Havza bazında entegre ve katılımcı olarak hazırlanacak işlevsel planlarda odun faydalanmasına ayrılan orman alanlarında odun üretimi miktarının ve özellikle kalitesinin artırılması için gerekli entansif silvikültürel uygulamaların gerçekleştirilmesi. Odun istihsal-depolama-satış faaliyetleri sürecinde meydana gelen hacim, kalite ve değer kayıplarının en aza indirilmesi. Odun üretim maliyetlerinin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması ile iç ve dış piyasalarda rekabet imkanlarının artırılması için kurumsal kapasite ve mevzuat geliştirme ihtiyaçlarının ve tedbirlerinin belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.

3.1.4. Odun istihsal çalışmalarının yerel orman köylülerince gerçekleştirilmesine öncelik verilmesine ve orman köy kooperatiflerinin desteklenmesine devam edilmesi. Bu amaçla gerekli mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

3.1.5. Ormanlarda odun dışı ürünlerden (tıbbi ve aromatik bitkiler, hayvan yemi, su, meyve, mantar, vb.) faydalanmanın önemi konusunda orman teşkilatı ve yerel halk arasında bilinçlenme ve ilginin artırılması. Havza bazında entegre ve katılımcı olarak hazırlanacak yönetim planlarında ODOÜ faydalanmasına ayrılacak sahaların, ayrıntılı yönetim planlarının/projelerinin (koruma, geliştirme, faydalanma esaslarını ve faaliyetlerini belirleyen) yerel halkın katılımı ile hazırlanması ve uygulanması konularında bilgi, deneyim ve metodolojilerin geliştirilmesi, orman teşkilatının kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, ilgili mevzuatın geliştirilmesi.

3.1.6. Orman köylülerinin odun dışı orman ürünlerinin üretimi, istihsalı, işlenmesi, pazarlanması konularında bilgi ve deneyimlerin artırılması ve kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik eğitim ve destek programlarının orman teşkilatı, yerel halk, bilim kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliği ile geliştirilmesi ve sürdürülmesi.

3.1.7. Orman ürünlerinde sertifikasyon sistemi geliştirme çalışmalarının orman teşkilatı, bilim kuruluşları ve diğer ilgili kuruluşlar işbirliği ile, ülke ve uluslararası gelişmelerin ve koşulların dikkate alınması suretiyle yürütülmesi ve uygun bir süreç içinde tamamlanması.

3.1.8. Odun dışı orman ürünlerinin dış ticaretinin disipline edilmesi. Bu ürünlerin hammadde yerine mamul madde olarak ihracatını teşvik etmeye yönelik mevzuat ve kurumsal gelişme tedbirlerinin gerçekleştirilmesi.

Sağlanacaktır.

3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma

3.2.1. Toplumun ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden (rekreasyon, ekoturizm, peyzaj, av-yaban hayatı, avcılık, eğitim, vb.) faydalanma ile ilgili mevcut ve gelecek dönemlerdeki talep ve beklentileri ile bu hizmetlerin yükselen değerleri, ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkılarının önem ve potansiyelleri konularındaki yeterli bilgilerin elde edilmesi için araştırma ve değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi. Orman teşkilatında, orman köylüleri arasında ve diğer ilgi gruplarında bilinçlendirme ve ilgi artırma çalışmalarının orman teşkilatı ile diğer ilgi grupları işbirliği ile gerçekleştirilmesi (2008 yılına kadar) ve sürdürülmesi.

3.2.2. Orman teşkilatının ormanların sosyal ve kültürel hizmetleri alanında çalışan birimlerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi. Bu amaçla orman teşkilatının rekreasyon, av-yaban hayatı, orman içi su ürünleri, vb. konularında çalışan birimlerine, taşraya ağırlık ve öncelik vermek suretiyle ilgili değişik disiplinlerden yeterli elemanın sağlanması ve eğitim programlarının güçlendirilmesi. Bunun yanında, orman teşkilatının diğer birimlerindeki elemanları için orman kaynaklarının yönetim planlaması ve uygulamalarında sosyal ve kültürel hizmetlerin dikkate alınması konularında uygun eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması.

3.2.3. Havza bazında katılımcı olarak yürütülecek işlevsel yönetim planlaması çerçevesinde sosyal ve kültürel işlevlere ayrılacak orman sahalarının belirlenmesi kriterlerinin ve yönetim planlaması esaslarının geliştirilmesi (2008 yılına kadar). Bu sahalar için ayrıntılı gelişim ve yönetim planlarının/projelerinin orman teşkilatı, yerel halk ve diğer ilgi grupları işbirliği ile hazırlanması ve uygulanması.

3.2.4. Toplumun artan talebini karşılamak üzere orman içi rekreasyon alanlarının yaygınlaştırılması, uygun şekilde tesisi ve yönetimi. Bu sahaları kullananlar için eğitim, bilinçlendirme ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesi. Doğa ile dost ve yerel köylülerin katılımına ağırlık veren uygun eko-turizm modellerinin, orman idaresi, yerel halk, ilgili kamu kuruluşları (Kültür ve Turizm Bakanlığı, vb.), özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmalarıyla geliştirilmesi, uygulamaların uygun tedbirlerle (eğitim, kredi, teknik yardım, vb.) desteklenmesi ve yaygınlaştırılması;

3.2.5. Orman alanlarında; uygun olmayan (ekolojik dengeye ve doğal peyzaja ciddi zararlar veren) turizm alanları tesisi, yerleşim ve yapılaşmaların önlenmesi amacıyla bilinçlendirme, denetim, toplum desteği ve mevzuat geliştirme çalışmalarının, orman teşkilatı ve diğer ilgi grupları işbirliği ile güçlendirilmesi. Ağaçlandırma ve imar çalışmaları sırasında doğal peyzajın ve peyzaj çeşitliliğinin, av-yaban hayatı habitat alanlarının (orman içi açıklıklar, vb.) korunması konusunda orman teşkilatının ilgili birimleri elemanlarının eğitilmeleri ve uygulamalar sırasında bu hususlara gerekli özenin gösterilmesinin sağlanması.

3.2.6. Av ve yaban hayatının korunması ve sürdürülebilir avcılığın geliştirilmesi amacıyla orman teşkilatı ilgili birimleri, avcı dernekleri ve köy tüzel kişilikleri işbirliğiyle son yıllarda bazı yörelerde başlatılan katılımcı koruma ve denetim uygulamalarının yaygınlaştırılması. Kırsal kesime ve avcılara yönelik eğitim programlarının güçlendirilmesi ve sürdürülmesi. Av-yaban

hayatı kaynakları ile ilgili envanter, izleme ve değerlendirme ve araştırma çalışmalarının geliştirilmesi, bu amaçla orman teşkilatı ile avcı dernekleri, araştırma kurumları, yerel halk arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi. Orman teşkilatı tarafından yönetilen avlak alanları dışında, uygun alanlarda köy tüzel kişilikleri ve özel avlaklarının tesisi için uygun modellerin (kiralama esasına dayalı), pilot uygulamalara ve katılımcı değerlendirmelere dayalı olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması. Avcılık gelirlerinden; av-yaban hayatı kaynaklarının korunması ve yönetimi faaliyetleri ile ilgili bütçelere aktarılan payların ve yerel köylülerin elde ettiği pay ve gelirlerinin artırılması için uygun mevzuat ve finansman geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

3.2.7. Orman içi sulara sportif olta balıkçılığının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması. Bu amaçla pilot uygulamaların, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi. İlgili kurumlarla ve ilgi gruplarıyla işbirliğinin güçlendirilmesi.

Sağlanacaktır.

3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanma

3.3.1. Toplumda ve ilgi gruplarında ormanların koruyucu ve çevresel işlevlerinin ve hizmetlerinin (toprak kaynaklarının korunması, su kaynaklarının korunması/düzenlenmesi, çölleşmenin, sel ve diğer doğal afetlerin önlenmesi, karbon birikimi, havanın temizlenmesi, vb.) önemi konusunda yeterli bilinçlenme, ilgi ve desteğin yaratılması. Bu amaçla gerekli çalışmaların orman teşkilatı, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliği ile gerçekleştirilmesi.

3.3.2. Ormanların sağladığı koruyucu ve çevresel işlevler ve hizmetlerin değerlerinin tahmin edilmesine yönelik araştırma ve değerlendirme çalışmalarının orman teşkilatı, araştırma kuruluşları ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile gerçekleştirilmesi ve sonuçları hakkında toplumun tüm kesimlerinin bilgilendirilmesi.

3.3.3. Orman kaynakları için havza bazında hazırlanacak işlevsel yönetim planlaması çerçevesinde koruyucu ve çevresel işlevlerin/faydaların sağlanması amacına tahsis edilecek alanların (muhafaza ormanları, muhafaza işletme sınıfına ayrılan sahalara, vb.) artırılması. Bu alanlar üzerinde uygun çalışmaların ve tedbirlerin (karbon birikimi için orman/bitki örtüsü biyokütlesinin ve artımının geliştirilmesi, toprak ve su kaynaklarının korunması için dik ve erozyona hassas sahalarda, su kaynakları çevresinde bitki örtünün korunması, çok tabakalı orman yapılarının muhafazası, degrade olmuş, çıplak sahalarda ağaçlandırma ve örtü geliştirme çalışmaları, vb.), orman teşkilatı, yerel halk ve diğer ilgili kuruluşların işbirliği ve katkıları ile gerçekleştirilmesi. Bu çalışmaların uygun kriterlere (zarar ve tehditlerin ciddiyeti, rehabilitasyon potansiyeli, yerel katılım vb. kriterlere) dayalı olarak belirlenecek havza önceliklerine göre yürütülmesi.

3.3.4. Orman dışındaki sel, taşkın, heyelan gibi doğal afetlerin ciddi boyutlarda olduğu öncelikli havza alanlarının belirlenmesi ve bu alanlarda doğal kaynakların geliştirilmesi tedbirleri ve çalışmaları (uygun alanlarda ağaçlandırma/ormanlaştırma çalışmaları dahil) ile kırsal kalkınmayı kombine eden projelerin ve çalışmaların, orman teşkilatı, diğer ilgili devlet kuruluşları ve yerel halkın işbirliği ile uygulanması. Bu amaçla gerekli politik destek, finansman, mevzuat ve kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

3.3.5. Önemli kaynak harcamaları ile gerçekleştirilen orman imar, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının koruyucu işlevlerinden önemli yararlar sağlayan alt havza kuruluşlarının (baraj ve enerji tesisleri sahipleri, verimli arazi sahipleri vb.) ve yerel yönetimlerin bu çalışmaların finansmanına katkı sağlamaları için uygun mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi ve uygulanması. Bu amaçla sivil toplum örgütleri, yerel halk, orman teşkilatı ve ilgili diğer devlet kuruluşlarının ortak girişim ve çalışmalarda bulunmaları.

Sağlanacaktır.

3.4. Yerel haklara saygı, orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı

3.4.1. Orman köylülerinin kendi yörelerindeki orman kaynaklarının yönetim kararlarına, ormanların korunması, geliştirilmesi, faydalanması safhalarındaki hak ve sorumluluklara katılımının sağlanması için uygun yöntem ve esasların belirlenmesi ve gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması. Uygulamaların yaygınlaştırılması ve elde edilen deneyimler ışığında geliştirilmesi.

3.4.2. Ormanların işlevsel (çok amaçlı) ve katılımcı yönetiminin geliştirilmesi suretiyle orman kaynaklarından elde edilen faydaların/gelir imkanlarının artırılması. Orman içinde ve civarında yaşayan yoksul ve orman kaynaklarına bağımlı halkın bu imkanlardan yararlanmalarının geliştirilmesine yönelik metodoloji, mevzuat ve kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve uygulamaların yaygınlaştırılması.

3.4.3. Orman köylülerinin ve örgütlerinin, ormanların ürünlerinden ve hizmetlerinden (odun ve odun dışı orman ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, pazarlanması, küçük su kaynaklarından faydalanma, uygun alanlarda çok amaçlı ağaçlandırmalar, hayvan yemi faydalanması, silvipastoral uygulamalar, ekoturizm, köy avlakları, balıkçılık, vb.) faydalanma kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların (eğitim, pilot çalışmalar, finans desteği, vb.), orman köy örgütleri, orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili kuruluşların ortak ve eşgüdümlü çalışmaları ile gerçekleştirilmesi.

3.4.4. Odun istihsal faaliyetlerinde ve diğer ormancılık işlerinde yerel orman köylülerinin istihdamına öncelik verilmesine devam edilmesi. Ormancılık çalışmalarının verimliliğinin artırılması suretiyle, orman işçiliği ücret ve gelirlerinin artırılması. Orman köy kooperatifleri, orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri ve ilgili devlet kuruluşlarının ortak girişimleri ve çalışmaları ile orman işçilerine sosyal güvence sağlanması ile ilgili mevzuat ve finansal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.

3.4.5. Orman teşkilatı, köy örgütleri ve bilim kuruluşları işbirliği ile gerçekleştirilecek bir çalışma ile, gerçekten yoksul ve orman kaynaklarına bağımlı orman köylülerinin belirlenmesi (2008 yılına kadar). Orman teşkilatının, orman köylerinde gelir imkanlarının geliştirilmesine yönelik uygulamalarının ve bu amaca tahsis edilen kısıtlı finans kaynaklarının bu köylere yönlendirilmesi için uygun mevzuat düzenlemelerinin ve metodolojilerin geliştirilmesi ve uygulanması. Orman teşkilatının ilgili birimlerine yeterli bütçe kaynaklarının sağlanması. Diğer kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin orman köylerinde yoksullukla mücadele çalışmalarına katılım ve katkılarının güçlendirilmesi için orman teşkilatının bu kurumlarla diyalog ve işbirliğinin güçlendirilmesi.

3.4.6. Orman köylerinde yoksulluğun azaltılması ve entegre kırsal kalkınma faaliyetlerinin güçlendirilmesi için gerekli politik iradenin ve desteğin oluşturulması. Uygun ulusal modellerin (entegre havza kalkınma, vb.) geliştirilmesi ve uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla, orman teşkilatı, orman köylüleri, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgi gruplarınca ortak girişimlerin ve çalışmaların yapılması.

Gerçekleştirilecektir.

C. EYLEM PROGRAMI

(Kısa Dönem: 2004-2009 – Uzun Dönem: 2004-2023)

1. EYLEM PROGRAMI HAKKINDA GENEL BİLGİ

Bu bölümde, Ulusal Ormancılık Programı'nın (TUOP) hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen değişik etkinlikler (uzman raporları, ilgi grupları temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen çalıştaylar, yerel düzeyde orman köylüleri ve ilgi grupları ile katılımcı değerlendirme çalışmaları, TUOP Birinci Taslak Raporu'na değişik kurumlar ve ilgi gruplarınca sağlanan öneriler ve katkılar, vb.) çerçevesinde belirlenen eylemler belirtilmektedir.

Eylemler esas itibarıyla beş yıllık kısa dönem (2004-2008) ve yirmi yıllık uzun dönem için (2004-2023) genel çerçevede hazırlanmıştır. Uygulama safhasında, Çevre ve Orman Bakanlığının ilgili değişik birimlerinin (OGM, AGM, DKMP, ORKÖY, araştırma birimleri, müstakil daire başkanlıkları, vb.) bu programda yer verilen eylemleri ayrıntılı olarak incelemek, değerlendirmek ve diğer ilgili birimler, kurumlar ve ilgi gruplarıyla da işbirliği yapmak suretiyle kendi ilgi ve sorumluluk alanları çerçevesinde yürütecekleri faaliyetler için ayrıntılı kısa ve uzun dönem eylem planlarını hazırlamaları ve uygulamaları amaçlanmaktadır.

Bunun yanında, ormancılıkla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarının (eğitim ve araştırma kurumları, sivil toplum kuruluşları, orman köylüleri kooperatifleri birlikleri, özel sektör kuruluşları, diğer ilgili devlet kuruluşları, yerel yönetimler, vb.) kendi eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında bu eylem programını dikkate almaları ve yararlanmaları beklenmektedir. Bu kurumlarca planlama anlayışı çerçevesinde hazırlanacak olan kısa dönem eylem planlarında, gerçekleştirilecek eylemlerle ilgili bilgiler daha ayrıntılı ve net biçimde sağlanacaktır (eylemin yürütülmesinden sorumlu birim, işbirliği yapılacak diğer kurumlar, işbirliği esasları, çalışmanın başlangıç ve bitiş tarihleri, finansman, yöntemler, vb.).

Kısa Dönem Eylem Programı'nda, toplumda ve orman kaynaklarından talep ve beklentilerde meydana gelen değişiklikler, ormancılığın yükselen değerleri, değişen ve gelişen rolleri çerçevesinde Türkiye ormancılığında gerekli dönüşümlerin ve gelişimlerin gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgilerin ve deneyimlerin ortak çalışmalarla kazanılmasına ve değerlendirilmesine özel önem verilmiştir. Diğer bir deyişle, önümüzdeki beş yıllık süreç içinde, üzerinde tartışmaların ve belirsizliklerin devam ettiği öncelikli ormancılık konularında çok sayıda pilot çalışmaların, uygulamalı araştırmaların, tartışmaların ve değerlendirmelerin katılımcı olarak gerçekleştirilmesi suretiyle bilgi ve deneyim eksikliklerinin kapatılması ve uzun dönem eylem planının hazırlanabilmesi için gerekli tabanın ve toplumsal uzlaşıların oluşturulması hedeflenmiştir. Bunu takiben, Uzun Dönem Eylem Planı'nın hazırlanması ve uygulanmasının mümkün ve uygun olacağı görüşü benimsenmiştir. Ancak, mevcut yeterli bilgi, deneyim ve uzlaşılar çerçevesinde hemen gerçekleştirilmesi gereken bazı eylem önerileri de Kısa Dönem Eylem Programında yer almaktadır (bazı kurumsal ve mevzuat geliştirme çalışmaları, vb.).

Genel bilgilerin sağlandığı bu bölümü takiben, Eylem Programı'nın II. Bölümünde politika ve stratejilerin tümü veya birçoğunu ilgilendiren genel eylemler, III. Bölümünde ise ormanların korunması, geliştirilmesi ve faydalanması ile ilgili değişik politika ve stratejiler itibarıyla özel (spesifik) eylemler verilmektedir. IV. Bölümde ise eylemlerin eylem tipi (pilot proje, AR-GE, eğitim-bilinçlendirme, planlama, mevzuat, kurumsal gelişme, finansman, uygulama) itibarıyla sınıflandırılması yer almaktadır. Bu sınıflamada sağlanan toplam 146 adet eylem önerisinin yarısından fazlasının öncelikli konularda bilgi ve deneyim eksikliklerinin kapatılmasını sağlamaya yönelik araştırma-geliştirme, eğitim-bilinçlendirme ve pilot proje faaliyetlerinden oluştuğu görülmektedir.

Eylemler altında: (i) eylemin ilgili olduğu politika ve stratejiler; (ii) eylemin tanımı; (iii) eylemi gerçekleştirecek kurum, kuruluş ve ilgi grupları; (iv) eylemin önceliği (1, 2, 3); ve (v) eylemin uygulanacağı dönem (kısa veya uzun dönem) ile ilgili bilgiler verilmektedir.

2. GENEL EYLEMLER (Ormanların Korunması, Geliştirilmesi, Faydalanması İle İlgili Politika Ve Stratejilerin Tümü Veya Çoğu İle İlişkili Eylemler)

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Öncelik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2020)
Tümü veya çoğu	Tümü veya çoğu	1.	Ulusal Ormanlık Programı konusunda toplumda ve ilgi gruplarında bilgilendirme, ilgi ve destek sağlamaya yönelik yayım, tanıtım çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB	Eğitim ve Yayın Dai.	1	Yayım, bilinçlendirme	2004-2009	
		2.	Ormanın ekosistem olarak uygun tanımının belirlenmesi, buna uygun mevzuat düzenlemelerinin yapılması. Tüm ormancılık uygulamalarının ekosistemlerin korunmasına gerekli özenin gösterilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi.	ÇOB, bilim kurumları ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile.	APK Kurulu Genel Müdürlükler	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	2006-2020
		3.	Toplumun değişik ilgi grupları temsilcilerinden oluşan ve yasal niteliğe sahip "Ulusal Ormanlık Danışma Kurulu"nun tesisi.	ÇOB, bilim kuruluşları, STÖ'leri, orman köylüleri örgütleri, özel sektör.	APK Kurulu	1	Kurumsal gelişme	2004-2009	
		4.	Orman kaynaklarının yönetiminde yerel orman köylülerinin ve diğer ilgi gruplarının uygun şekilde katılımının (kararlarda, yetki ve sorumluluk ve fedakarlıklarda) sağlanması için uygun metodolojilerin katılımcı çalışmalarla belirlenmesi, gerekli mevzuat geliştirme çalışmalarının yapılması.	ÇOB, bilim kuruluşları, orman köylüsü örgütleri, STÖ, özel sektör, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
		5.	Orman kaynakları işlevsel yönetiminin (ekosistem bütünlüğünün korunmasına gerekli özeni gösteren) havza bazında entegre ve katılımcı olarak planlanması ve uygulanması için uygun modellerin geliştirilmesi amacıyla kapsamlı bir pilot projenin katılımcı olarak hazırlanması ve uygulanması. Bu çalışma sırasında, ilgili diğer projelerle (Doğu Anadolu Havza Geliştirme Projesi, Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Projesi, Türk-Alman Ormancılık Projesi, Gazi Paşa Planlama Modeli, Orman Bilgi Sistemleri (FRIS) Projesi, Ulusal Orman Kaynakları Envanteri Projesi, vb.) eşgüdümün sağlanması, bu projelerin deneyimlerinden, üniversite ve araştırma kurumlarının araştırma çalışmaları sonuçlarından yararlanılması.	Orman teşkilatı (değişik birimleri), bilim kuruluşları, yerel halk, diğer kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Pilot proje	2004-2009	
		6.	Hazırlanacak planlarda değişik işlevlere ayrılacak orman alanlarının belirlenmesi kriter, esas ve yöntemlerinin belirlenmesi. Farklı işlevlere (odun üretimi, ODOÜ, hayvan yemi, su faydalanması, rekreasyon, peyzaj, av-yaban hayatı-avcılık, toprak-su kaynaklarının muhafazası, biyolojik çeşitliliğin korunması, vb.) ayrılan orman alanları ve kaynakları için ayrıntılı uygulama plan ve projelerinin hazırlanması esaslarının ve metodolojilerin geliştirilmesi. Planlama birimleri elemanlarının bu konularda eğitimi.	ÇOB değişik birimleri tarafından, yerel halk, bilim kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Planlama, eğitim	2004-2009	

7.	Planlama çalışmalarında sosyal değerlendirmenin yer alması için, sosyal değerlendirme çalışmaları esasları ve yöntemlerinin belirlenmesi. Planlama elemanlarının bu konuda eğitimi.	ÇOB, bilim kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	APK Kurulu	2	Planlama, eğitim	2004-2009	
8.	Entegre-katılımcı havza geliştirme ve kalkınma modeli uygulamalarının yaygınlaştırılabilmesi için gerekli toplum desteği ve politik iradenin oluşturulması için bilgilendirme ve bilinçlendirme programlarının hazırlanması ve uygulanması.	ÇOB, politikacılar, yerel halk, ilgili diğer devlet kuruluşları ve ilgi grupları işbirliği ile.	AGM	1	Bilinçlendirme	2004-2009	
9.	Sivil toplum örgütlerince, doğal kaynakların korunması ve rehabilitasyonu ile ilgili olarak yerel toplulukların bilinçlenme ve katılımlarının geliştirilmesine yönelik küçük ölçekli pilot ve demonstrasyon projelerinin hazırlanması ve uygulanması.	Sivil toplum kuruluşlarınca, yerel halk, orman teşkilatı, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	APK Kurulu	2	İş Başında eğitim	2004-2009	
10.	Tüm ormancılık faaliyetlerini (OGM, AGM, ORKÖY, vb.) kapsayan işlevsel orman kaynakları yönetim planlarının yerel halk ve diğer ilgi gruplarının katılımıyla hazırlanması, uygulamaların bu planlara göre yürütülmesi.	ÇOB'nın değişik birimlerinin ortak çalışması ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Planlama, uygulama		2005-2009
11.	Ulusal orman envanteri sistemi ve buna uygun ulusal bilgi sisteminin oluşturulması	ÇOB ve araştırma kurumları	OGM	1	AR-GE	2004-2009	
12.	Uzun dönem (20 yıl) için Ormancılık Ana Planı'nın katılımcı olarak hazırlanması.	ÇOB, üniversiteler, orman köylüleri, özel sektör, diğer ilgi grupları, STÖ	APK Kurulu		Planlama	2004-2009	
13.	Ormanların sürdürülebilir yönetimi için uygun kriter ve göstergelerin belirlenmesi, uygun ve uygulanabilir ölçme ve değerlendirme metodlarının geliştirilmesi amacıyla kapsamlı bir araştırma-geliştirme projesinin gerçekleştirilmesi (ülkemizde bu konuda gerçekleştirilmiş çalışmalardan ve uluslararası deneyimlerden de yararlanmak suretiyle). Sonuçların katılımcı olarak değerlendirilmesi, ÇOB ve diğer ilgili kuruluşların izleme ve değerlendirme sistemlerine entegre edilerek uygulanması için gerekli eğitimlerin ve çalışmaların yapılması.	ÇOB tarafından (değişik birimlerinin katılımıyla), üniversiteler, araştırma kurumları, sivil toplum örgütleri ile işbirliği ile.	OGM	1	AR-GE	2004-2009	
14.	Ormancılıkta sertifikasyon sisteminin geliştirilmesi için, diğer ülkelerdeki bu çeşit çalışmaların izlenmesi, incelenmesi, ülkemizde bu çalışmaların ulusal şartlara uygun olarak gerçekleştirilmesi koşul ve ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB tarafından, TSE, üniversiteler, araştırma kuruluşları, STO'leri, orman ürünleri sanayi kuruluşları, işbirliği ile.	OGM	2	AR-GE	2004-2009	
15.	Orman fakültelerinin öğretim/eğitim programlarının ülke ormancılığının değişen ve gelişen koşulları paralelinde gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi.	Orman fakültelerince, ÇOB, diğer ilgi grupları işbirliği ile).	Eğitim-Yayın Dairesi	1	Eğitim	2004-2009	
16.	Ormancı ara eleman yetiştirmek üzere bünyesinde orman fakültesi olan üniversiteler içinde bu fakültenin vesayetinde, iki yıllık eğitim veren meslek yüksek okullarının açılması, mevcut programların güçlendirilmesi.	Orman fakültelerince, ÇOB, diğer ilgili kurumlar ve ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	2	Eğitim, öğretim	2004-2009	

	17.	Ormanlık mevzuatı ile diğer ulusal mevzuat arasında mevcut boşluk, çelişki, belirsizlik ve eksikliklerin giderilmesi için gerekli mevzuat geliştirme ihtiyaçlarının diğer ilgili kuruluşlar ve ilgi grupları işbirliği ile belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB, ilgili devlet kuruluşları, bilim kurumları, STÖ'leri ve diğer ilgi grupları.	APK Kurulu	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
	18.	Ormanlıkla doğrudan veya dolaylı ilgili uluslararası sözleşmeler ve ulusal strateji ve eylem planlarının (UÇEP, Biyolojik Çeşitlilik, Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planları, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programı, Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunması Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı, vb) gereklerinin yerine getirilebilmesi için orman mevzuatında gerekli geliştirme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve düzenlemelerin yapılması.	ÇOB tarafından, diğer ilgili kuruluşlar işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
	19.	Ülkenin değişen koşulları, demografik yapısı ve toplumun ormanlardan beklentilerindeki değişimler, ulusal kalkınma politikaları ve stratejileri, sürdürülebilir ormanlık prensipleri, gelişen ormanlık politikaları, stratejileri ve programları, kaynaklar, kısıtlar, bilgi ve deneyimler dikkate alınmak suretiyle, Orman Teşkilatında uygun kurumsal reformlar ve geliştirme ihtiyaçlarının katılımcı olarak belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi. Bu amaçla aşağıdaki faaliyetlerin gerçekleştirilmesine gerekli dikkat ve özenin sağlanması: - Orman kaynakları yönetiminde yeterli yerelleştirmenin sağlanması. Bu amaçla taşra birimlerinin yetki ve sorumluluklarının, merkezi birimlerin izleme, değerlendirme, denetleme ve koordinasyon alanlarındaki kapasitelerinin güçlendirilmesi; - Taşra düzeyinde tek çatı altında eşgüdümlü ve entegre çalışmayı sağlayacak kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi. - Gereksiz birimlerin kapatılması, birleştirilmesi. - Merkez ve taşra birimlerinde ve atıl pozisyonlarda eleman birikimlerinin önlenmesi, elemanların aktif uygulama birimlerine aktarılması; - Uzmanlığa ve liyakata saygının, elemanların motivasyonunun sağlanması için personel atama ve terfilerinde politik müdahalelerin önlenmesi, Personel Yasasında gerekli geliştirmelerin gerçekleştirilmesi. - Ormanlık hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasında özel sektörün ve özellikle yetkilendirilmiş ormanlık bürolarının teşvik edilmesi - Orman teşkilatının ekosistem yönetimi, odun dışı ürün, ve hizmetleri konularındaki kurumsal yapı ve kapasitelerinin güçlendirilmesi; - Orman teşkilatının diğer kurumlar ve ilgi grupları (özellikle STÖ'leri, meslek örgütleri, yerel halk, yerel yönetimler, politikacılar) ile diyalog, katılımcı ve entegre çalışma kapasitelerinin güçlendirilmesi; - Orman teşkilatının halkla ilişkiler, bilinçlendirme ve eğitim konularındaki kurumsal ve eleman kapasitelerinin güçlendirilmesi. - Araştırma kurumlarının güçlendirilmesi, uygulama kurumları arasındaki işbirliğinin, diğer araştırma kurumları ile diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi.	ÇOB, bilim kuruluşları, STÖ'leri, OMO, politikacılar ve diğer ilgi grupları ile işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Kurumsal	2004-2009	

	20.	Orman teşkilatı merkez ve taşra birimlerinde bilgi-izleme ve değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi, ilgili birimlerde nitelikli eleman kadrosu oluşturulması.	ÇOB, bilim kuruluşları.	APK Kurulu	1	Kurumsal	2004-2009	
	21	ÇOB'nın uluslararası ilişkiler konusunda kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi.	ÇOB	Dış İlişkiler ve AB Dairesi	1	Kurumsal	2004-2009	
	22	Sürdürülebilir havza yönetim kurullarının oluşturulması çalışmalarının başlatılması. Bu amaçla mevzuat geliştirme ihtiyaçlarının ilgili kurumlar ve ilgi grupları işbirliği ile belirlenmesi.	ÇOB, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, DSI, yerel yönetimler, politikacılar, diğer ilgi grupları.	APK Kurulu	1	Kurumsal, mevzuat geliştirme	2004-2009	
	23.	Sivil toplum örgütlerinin taşra düzeyinde kurumsal yapılanma ve kapasitelerinin güçlendirilmesi. Birbirleri arasında, orman teşkilatı ve orman köylüleri ile diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi.	Sivil toplum örgütleri, orman teşkilatı ve diğer ilgi grupları işbirliği ile	APK Kurulu	2	Kurumsal	2004-2009	
	24.	Orman teşkilatının önemi giderek artmakta olan odun dışı ürün ve hizmetleri (ekolojik-çevresel, sosyal ve kültürel) ile ilgili faaliyetlere devlet bütçesinden sağlanan kaynakların artırılması, orman teşkilatının kendi bütçe kaynaklarının dağılımında da bu hizmetlere sağlanan kaynakların artırılması.	ÇOB, Maliye Bakanlığı, DPT	OGM	1	Finansman	2004-2009	
	25.	Orman teşkilatının bütçe ve finansman işleri izleme, değerlendirme ve tasarruf sağlayıcı tedbirlerin uygulanması konularındaki kapasitelerinin güçlendirilmesi.	ÇOB, üniversiteler ve diğer ilgili kurumlar ile işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Finansman	2004-2009	

3. ORMANLARIN KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE ORMANLARDAN FAYDALANMA İLE İLGİLİ EYLEMLER

3.1. Ormanların Korunması İle İlgili Eylemler

3.1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması ile ilgili eylemler									
İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Öncelik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.1.1.1	1.1.1.	26.	Orman kadastro çalışmalarını yürüten komisyonların ve eleman sayılarının artırılması, elemanların eğitim, alet ekipman ve finans kaynaklarının güçlendirilmesi.	ÇOB, TKGM, eğitim kurumları işbirliğiyle.	OGM	1	Kurumsal, finansman	2004-2006	
		27.	Orman alanlarının kadastro ve tescil çalışmaları için öncelik kriterlerinin belirlenmesi ve bu kriterlere göre yersel ve zamansal planlamasının yapılması.	ÇOB tarafından, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Planlama	2004-2009	
		28.	Öncelikli ihtiyaç duyulan orman alanlarının kadastro çalışmalarının yürütülmesi ve tamamlanması ile diğer orman alanlarında kadastro çalışmalarının yürütülmesi, tamamlanması ve tescil ettirilmesi.	ÇOB (OGM) tarafından, TKGM işbirliği ile.	OGM	1	Uygulama	2004-2009	
		29.	Kadastrosu yapılmış orman sahalarının tapuya tescil çalışmalarının tamamlanması, bu bağlamda sayısal topoğrafik haritaların yaptırılması.	ÇOB (OGM) tarafından, TKGM işbirliği ile.	OGM	1	Uygulama		2010-2015
		30.	Coğrafi Bilgi Sistemi ve uzaktan algılama tekniklerine dayalı bir orman sınırları izleme ve koruma sisteminin oluşturulması.	ÇOB (OGM).	OGM	1	AR-GE, uygulama		2004-2023
3.1.1.2	1.1.2	31.	Orman alanlarının ve sınırlarının korunmasının önemi ve bu alanlar üzerindeki önemli tehditler konularında toplumun bilgilendirilmesine, bilinçlendirilmesine ve desteklerinin sağlanmasına, politik bilinçlenme ve iradenin oluşturulmasına yönelik çalışmaların, orman teşkilatı, sivil toplum örgütleri, medya kuruluşları ve diğer ilgi grupları arasında diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi.	ÇOB, STÖ'leri, medya kuruluşları, diğer ilgili kuruluşlar, ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Bilinçlendirme	2004-2009	

3.1.1.3	1.1.3	32.	Bugüne kadar gerçekleştirilen 2B uygulamalarının çok yönlü (ekolojik, sosyal, ekonomik) sonuçları ve etkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için bir araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi, sonuçların katılımcı olarak değerlendirilmesi, toplum için bilgilendirme programlarının hazırlanması ve uygulanması.	ÇOB, araştırma kuruluşları, STÖ'leri, medya, diğer ilgi grupları işbirliğiyle.	AR-GE Dairesi	1	AR-GE, bilgilendirme	2004-2009	
		33.	Orman Kanunu 2B maddesi ile ilgili mevzuat geliştirme ihtiyaçlarının katılımcı olarak belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
		34.	Orman alanlarının ormancılık dışı yararlanmalara tahsisi ile ilgili mevcut uygulamaların sonuçlarının ve çok yönlü (ekolojik, sosyal, ekonomik) etkilerinin belirlenmesi ve toplum yararı (üstün kamu yararı) sağlanması açısından değerlendirilmesi için bir araştırma çalışmasının katılımcı olarak gerçekleştirilmesi. Sonuçlar hakkında toplumun bilgilendirmesi ve desteğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi.	Orman teşkilatı, araştırma kurumları, STÖ'leri, medya ve diğer kurumlar işbirliğiyle.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE, bilgilendirme	2004-2009	
		35.	Orman alanlarının ormancılık dışı faydalanmalara tahsisinde toplumsal yarar (üstün kamu yararı) tespiti için uygun kriterlerin ve metodolojinin geliştirilmesi ve uygun mevzuat düzenlemelerinin yapılması. Orman teşkilatı elemanlarının bu konuda eğitimi, toplumun bilgilendirilmesi. Uygulamaların geliştirilecek metodolojiler ve mevzuata dayalı olarak toplum yararı koşuluna uygun şekilde yürütülmesi	Orman teşkilatı, üniversiteler, STÖ'leri ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Mevzuat geliştirme, eğitim, bilgilendirme	2004-2009	2004-2023
		36.	Orman ve yayla alanlarında turizm tesisleri, yerleşim yerleri ve yapılaşmanın yaygınlaşmasının önlenmesi için, toplumda ve değişik ilgi gruplarında bilgilendirme ve destek sağlama çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STÖ'leri, medya kuruluşları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	2	Bilgilendirme	2004-2009	

3.1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem Çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.1.2.1	1.2.1.	37.	Orman teşkilatında, korunan alanlar içinde ve çevresinde yaşayan topluluklarda, ilgili devlet kuruluşlarında ve toplumda ormanların biyolojik çeşitliliğinin değeri ve korunmasının önem ve gerekliliği hakkında gerekli bilinç, ilgi ve desteğin oluşturulmasına yönelik bilinçlendirme ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve etkin şekilde uygulanması.	ÇOB, bilim kurumları ve STÖ'leri işbirliği ile.	DKMP	1	Bilinçlendirme		2005-2023
3.1.2.2	1.2.2.	38.	Korunan alan tipleri için (milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, yaban hayatı koruma alanı, vb.) uluslararası kriterlerle uyumlu uygun ulusal kriterlerin oluşturulması. Mevcut korunan alanların statülerinin bu kriterlere göre gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi.	ÇOB, bilim kurumları ve STÖ'leri sivil toplum örgütleri işbirliği ile.	DKMP	1	AR-GE, uygulama	2004-2009	
		39.	Milli parklar ve diğer korunan alanlar için uygun katılımcı yönetim modellerinin geliştirilmesine yönelik olarak GEF desteği ile başlatılmış bulunan "Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Projesi"nin, tüm safhalarında (planlama, uygulama, izleme-değerlendirme) katılımcılığın sağlanması suretiyle yürütülmesi, elde edilen bilgi ve deneyimlere dayalı olarak ÇOB (DKMP) elemanlarının ve ilgili diğer kurum elamanlarının eğitimi.	DKMP tarafından, ORKÖY, STÖ'leri, diğer ilgili kuruluşlar işbirliği ile.	DKMP	1	AR-GE, eğitim	2004-2009	
	1.2.3.	40.	Biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili mevzuatın (Milli Parklar Yasası, Kara Avcılığı Kanunu, yönetmelikler, tamimler, vb.), değişen koşullar, elde edilen yeni bilgiler ve deneyimler ışığında ve ülkemizin uluslararası anlaşmalar ve süreçlerdeki sorumluluk ve taahhütleri de dikkate alınmak suretiyle geliştirilmesi.	ÇOB, bilim kuruluşları, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
		41.	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) teşkilatının kurumsal kapasitesinin taşradaki uygulama birimlerine ağırlık vermek suretiyle güçlendirilmesi için iş tanımları ve programlarına dayalı olarak değişik disiplinlerden yeterli sayıda elemanın sağlanması, bilgi ve deneyimlerinin artırılması için uygun eğitim programlarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, ilgili devlet kuruluşları, bilim kuruluşları, STÖ'leri işbirliği ile.	DKMP	1	Kurumsal, eğitim	2004-2009	
		42.	Çalışma program ve projelerine dayalı olarak DKMP'ye bütçe tahsislerinin artırılması. Bu amaçla ÇOB tarafından gerekli girişimlerin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, ilgili devlet kuruluşları	DKMP	2	Finansman	2004-2009	
	1.2.4.	43.	Yönetim planları bulunmayan veya planları güncelliğini kaybetmiş önemli ve öncelikli korunan alanlar için yönetim planlarının katılımcı olarak hazırlanması ve uygulanması	DKMP tarafından, ilgili ÇOB birimleri, yerel halk, üniversiteler, STÖler, diğ. ilgi grupları işbirliğiyle	DKMP	1	Planlama		2004-2015

3.1.2.3	1.2.5.	44.	Korunan Alanlar Ağı'nın, ormanların biyolojik çeşitliliğini(yaban hayatı dahil) kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması için tesisi gerekli yeni korunan alanların tespitini sağlayacak bir envanter-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	DKMP tarafından, STÖ'leri, üniversiteler, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP	1	AR-GE		2004-2010
		45.	Uygun alanlarda yeni korunan alanların tesisi, yönetim planlarının katılımcı olarak hazırlanması ve uygulanması.	DKMP tarafından, STÖ'ler, üniversiteler, yerel halk, diğ.ilgi grupları işbirliği ile	DKMP	1	Planlama, uygulama		2005-2023
		46.	Orman ağaçları ve diğer türlerinin genetik çeşitliliğinin muhafazası/yararlanılma için gerekli yerinde (in-situ) koruma alanları (tohum meşcereleri, gen koruma ormanları, vb.) ve dışarıda (ex-situ) koruma sahalarının (tohum bahçeleri, tohum plantasyonları, vb.) tesisi ve yönetimi çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	OATIAM Müdürlüğü, AGM ve OGM işbirliği ile.	OATIAM	1	Uygulama, AR-GE		2004-2023
	1.2.6.	47.	Av ve yaban hayvanı türleri, bunların yerel ırkları ve barındığı genetik çeşitliliğinin genetik kirliliğe yol açmayacak şekilde muhafazası için gerekli yerlerde yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarının tesisi ve gerektiğinde hayvanların tedavi, bakım ve doğaya geri kazandırılmaları için kurtarma merkezleri tesisi ve yönetim çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	DKMP ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile.	DKMP	1	Uygulama, AR-GE	2004-2009	
	1.2.7.	48.	Orman kaynakları envanter, planlama ve değerlendirme çalışmalarına biyolojik çeşitliliğin korunmasının uygun şekilde entegrasyonunun sağlanması amacıyla, uygun metodların (biyolojik çeşitliliğin uygun göstergelere dayalı tesbiti, ölçülmesi değerlendirilmesi ile ilgili) geliştirilmesi. Bu amaçla, halen yürütülmekte olan Biyolojik Çeşitlik Projesi imkanlarından yararlanılması. Elde edilen bilgiler ve deneyimler ışığında orman kaynakları planlama birimleri ve heyetlerinin ve uygulama elemanlarının eğitimi. Mevzuat (yönetmelik, vb.) geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB'nin değişik birimleri tarafından, üniversiteler, araştırma kurumları ve STÖ'leri ile işbirliği ile.	DKMP	1	Pilot proje, AR-GE, eğitim, mevzuat geliştirme	2004-2009	
	1.2.8.	49.	Silvikültürel uygulamalar, ağaçlandırma ve diğer imar çalışmaları sırasında biyolojik çeşitliliğin (yaban hayatı dahil) korunmasına (ormanların doğal yapıların korunmasına özen gösterilmesi, doğal gençleşmeye öncelik verilmesi, ağaçlama ve imar çalışmalarında yerel türlerin korunması, genetik kirlenmeden kaçınılması, endemik ve tehdit altındaki türlerin korunması, orman ağaçları dışındaki türlerin, açıklık alanların biyolojik çeşitliliğinin korunması) gerekli özenin gösterilmesi için AGM ve OGM elemanları için uygun eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması.	ÇOB' tarafından, üniversiteler, araştırma kurumları ve STÖ'leri ile işbirliği ile.	OGM AGM	1	Eğitim	2004-2009	2004-2023
3.1.2.4	1.2.9.	50.	Ormanların biyolojik çeşitliliği ile ilişkili olarak (biyolojik çeşitliliğin tespiti, değerlendirilmesi, korunması, restorasyonu, yararlanılması, vb.) değişik kuruluşlarca gerçekleştirilmiş araştırma sonuçlarının derlenmesi ve oluşturulacak bir "Biyolojik Çeşitlilik Bilgi Tabanı" içinde toplanması. İlgili kurum ve kuruluşların bu veri tabanına ulaşım ve yararlanmasının temini.	ÇOB (DKMP, ormancılık araştırma birimleri) tarafından, diğer araştırma kurumları ve ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP DKMP	1	AR-GE	2004-2009	2004-2023
		51.	Biyolojik çeşitlilik ile ilgili konularda araştırma ihtiyaçlarının belirlenmesi, periyodik olarak güncelleştirilmesi ve gerçekleştirilmesi. Sonuçların ilgili kurumlara ve uygulamacılara aktarılmasının ve yararlanılmasının temini.	ÇOB tarafından, diğer araştırma kurumları ve ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE		2004-2023

3.1.2.5	1.2.10.	52.	Korunan alanlar içinde ve civarında yaşayan, baskı ve tehdit oluşturan, bu alanlarda getirilen kısıtlamalardan ciddi şekilde etkilenen orman köylerinin belirlenmesi, ekonomik teşvik mekanizmalarından yararlandırılmaları ve ORKÖY, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB), STÖ'leri tarafından yürütülen kırsal kalkınma faaliyetlerinde bu köylere öncelik verilmesi.	ORKÖY, TKB, STÖ'leri tarafından, yerel halk ve diğer ilgili kuruluşlar ile işbirliği ile.	DKMP	1	Kurumsal		2004-2008
---------	---------	-----	---	---	------	---	----------	--	-----------

3.1.3 Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.1.3.1	1.3.1.	53.	Orman yangınlarının önlenmesine yönelik ulusal orman yangın planlaması ile kurumsal ve teknik altyapının oluşturulabilmesi için; meteoroloji istasyon ağının yangına hassas alanları temsil edecek şekilde tamamlanması, yangın karar-destek sistemlerinin kurulması, yangın bilgi sisteminin geliştirilmesi	OGM,Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Fakülteleri ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile	OGM	1	Kurumsal gelişme, uygulama	2004-2009	
		54.	Orman yangınları ve diğer biyotik ve abiyotik zararların (hava kirliliğinin ormanlar üzerine etkileri de dahil olmak üzere) nedenleri, sonuçları ve önlenmesi için gerekli tedbirlere ilişkin araştırma çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve bu konularda orman köylüleri ve diğer toplum kesimleri için bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarının güçlendirilmesi ve uygulanması.	ÇOB tarafından, medya ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	1	Araştırma, bilinçlendirme eğitim		2004-2023
		55.	Ormanların orman köy tüzel kişiliklerince korunması için son yıllarda gerçekleştirilen (AGM, OGM ve DKMP tarafından) uygulamaların sonuç ve etkilerinin ve yaygınlaştırılabilmesi imkanlarının belirlenmesi amacıyla bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi, sonuçların katılımcı olarak değerlendirilmesi.	ÇOB, araştırma kurumları, STÖ'leri ve orman köylüleri işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	1	AR-GE	2004-2009	
		56.	Ormanların köy tüzel kişiliklerince korunması uygulamalarının yaygınlaştırılması. Bu amaçla köylülerin eğitimi ve orman teşkilatının denetim kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, orman köylüleri işbirliği ile.	OGM, AGM, DKMP	2	Kurumsal		2004-2023
	1.3.2.	57.	Kentler çevrelerinde ve sahil bölgelerinde ormanlarda rant elde etme amaçlı açma ve yerleşmelere karşı toplumun bilinçlendirilmesi ve mücadelede desteklerinin sağlanmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi.	ÇOB tarafından, STÖ'leri, medya, ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile.	OGM	1	Bilinçlendirme		2004-2023
3.1.3.2	1.3.3.	58.	Biyotik ve abiyotik zararlara karşı mücadelede, orman ekosistemlerinin doğal yapılarını ve dirençlerini bozacak müdahalelerden kaçınılmanın önemi konusunda ilgili hedef kitlelerin tamamının bir program çerçevesinde bilinçlendirme ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması.	ÇOB tarafından, eğitim kurumları ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile.	OGM	1	Bilinçlendirme eğitim	2004-2009	
3.1.3.3	1.3.4.	59.	Yangın ve diğer biyotik ve abiyotik zararlılarla mücadele konularında orman teşkilatı elemanlarına yönelik eğitim programlarının güçlendirilmesi ve uygulanması, bu faaliyetler için yeterli finans kaynaklarının ayrılması.	ÇOB tarafından, eğitim ve araştırma kurumları işbirliği ile.	OGM	2	Eğitim, finansman	2004-2009	
		60.	Orman muhafaza memurlarının ormanların korunması ve halkla ilişkiler konularındaki eğitim programlarının güçlendirilmesi ve uygulanması.	ÇOB tarafından, eğitim kurumları işbirliği ile.	OGM	2	Eğitim		2004-2023

		61.	Orman yangınları ile mücadelede halen gerçekleştirilen çalışmalarda ve tedbirlerde maliyet etkinliğinin geliştirilmesi ihtiyaç ve olanaklarının belirlenmesi amacıyla bir araştırma-geliştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	OGM tarafından,DMİ araştırma kurumlar, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	1	AR-GE	2004-2009	
3.1.3.4	1.3.5.		Aşağıda verilen 87-90 no'lu eylemler bu amaca da hizmet edecektir.						
	1.3.6.		Aşağıda verilen 106 no'lu eylem bu amaca da hizmet edecektir.						

3.2. Ormanların Geliştirilmesi İle İlgili Eylemler

3.2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi ile ilgili eylemler									
İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.2.1.1	2.1.1.		Genel eylem önerileri altında verilen 5 ve 6 no'lu eylemler bu amaca da hizmet edecektir.						
		62	Normal ve bozuk orman tanımlarının ve bu sahalarda uygulanacak imar çalışmalarının orman ekosisteminin (orman içi mera alanları dahil) durumuna ve ormanın göreceği işlemlere göre belirlenmesi ve uygulanması ile ilgili esasların ve yöntemlerin belirlenmesi. Orman teşkilatı planlama ve uygulama elemanlarının bu konuda eğitimi.	Orman teşkilatı, bilim kuruluşları, STÖ'leri ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	2	AR-GE, eğitim	2004-2009	
		63.	Toprak muhafaza, orman içi mera alanlarının ıslahı, kontrollü otlatma, silvipastoral uygulamalar konularında orman köylüleri için pilot demonstrasyon uygulamalar, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları.	ÇOB, orman köylüleri, STÖ'leri ve diğer ilgili kuruluşlar işbirliği ile.	AGM	1	Pilot proje, demonstrasyon eğitim, bilinçlendirme	2004-2009	
		64.	Ağaçlandırma ve orman imarı çalışmalarına ayrılan finans kaynaklarının artırılması	ÇOB, Maliye Bakanlığı	AGM	2	Finansman		2004-2023
	2.1.2.	65.	Bozuk orman alanlarının öncelikle doğal yolla imarı, bu şekilde imarı mümkün olmayan alanların ağaçlandırma ve diğer imar çalışmalarıyla geliştirilmesi ve bu çalışmalarda yerli türlerin kullanılması ve genetik kirlenmeden kaçınma konularında AGM ve OGM elemanlarının eğitimi, uygulamaların bu politika ile uyumlu olarak yürütülmesi.	OGM, AGM	AGM, OGM	1	Uygulama, eğitim		2004-2023
		66.	Son yıllarda göç ve diğer nedenlerle baskıların azalması sonucu bozuk ormanların doğal yolla imarı ile sağlanan gelişmeler ve önümüzdeki dönemlerdeki muhtemel gelişmeler hakkında bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi. Sonuçların katılımcı olarak değerlendirilmesi.	ÇOB tarafından, diğer ilgi grupları ile işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE	2004-2009	

		67.	Orman içi ve orman sınırı üzerindeki mera alanlarında kontrollü otlatma konularında orman köylülerinin kapasitelerinin ve örgütlü çalışmalarının geliştirilmesi için eğitim ve demonstrasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi. Orman teşkilatının bu konuda çalışan birimlerinin güçlendirilmesi, elemanların kapasitelerinin geliştirilmesi için eğitim çalışmalarının güçlendirilmesi.	ÇOB, STÖ'leri ve köy örgütleri işbirliği ile.	AGM	2	Eğitim, demonstrasyon	2004-2009	
	2.1.3.	68.	Ağaçlandırma ve imar çalışmalarının ekolojik, sosyal ve ekonomik etki ve sonuçlarının değerlendirilmesi için uygun göstergelerin ve değerlendirme metodlarının geliştirilmesi amacıyla bir araştırma-geliştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi. AGM ve OGM'nin izleme-değerlendirme sisteminin bu yönde geliştirilmesi. Ağaçlandırma uygulamalarının önceliklerinin be esaslara göre belirlenmesi. Orman teşkilatı elemanlarının bu konuda eğitimi.	ÇOB tarafından, üniversiteler, araştırma kurumları, yerel halk ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AGM OGM	2	AR-GE	2004-2009	
3.2.1.2	2.1.4.	69.	Bugüne kadar gerçekleşen özel ağaçlandırma çalışmalarının (orman alanları üzerinde, diğer hazine arazilerinde, özel arazilerde, yerel köylüler, özel sektör, diğer kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen) durumu, sonuç ve etkilerinin belirlenmesi için bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi. Sonuçların ilgi gruplarının katılımıyla değerlendirilmesi, geliştirilme olanak ve gereksinimlerinin (mevzuat, finans, kurumsal gelişme tedbirleri, fidan temini, araştırma-geliştirme, teknik yardım, eğitim destekleri, vb.) belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB tarafından (AGM, OGM, Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü, vb.), yerel halk, özel sektör kuruluşları, STÖ'leri, diğer ilgi grupları ile işbirliği ile.	AGM	2	AR-GE, mevzuat geliştirme, eğitim, bilinçlendirme, kurumsal	2004-2009	
	2.1.5.	70.	Köy civarlarındaki ağaçlamalarda uygun çok amaçlı ağaç ve ağaççık türlerinin kullanılması konusunda AGM elemanlarının eğitimi, uygulanmaların bu yaklaşımla yürütülmesi.	AGM tarafından yerel halk ile işbirliği ile.	AGM	2	Uygulama		2004-2023
3.2.1.3	2.1.6.	71.	Uygun orman ve hazine arazileri üzerinde ilgi gruplarının katılımıyla endüstriyel ve çok amaçlı ağaçlandırmaların geliştirilmesi için bir pilot projenin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, yerel birimler, özel sektör ve diğer ilgi grupları.	AGM	2	Pilot proje	2004-2009	
		72.	Hızlı gelişen tür ağaçlamalarına uygun sahaların tesbitine yönelik bir envanter-etüd-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, araştırma kuruluşları.	AGM	2	Envanter, etüd, AR-GE	2004-2009	
	2.1.7.	73.	Ağaç ıslahı araştırma çalışmalarının güçlendirilerek yürütülmesi, tesislerin ve eleman kapasitelerinin güçlendirilmesi, yayım ve eğitim çalışmalarının güçlendirilmesi ile sonuçların uygulamacılara aktarılması.	AGM, OGM, araştırma, eğitim kuruluşları.	AR-GE Dairesi	2	Eğitim, AR-GE		2004-2023

3.2.2. Orman alanlarının genişletilmesi ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.2.2.1	2.2.1.		2.1.4. altında verilen 69 no'lu eylem bu amaca da hizmet edecektir.						
		74.	Orman ağaçlamaları tesisine uygun hazine arazilerinin belirlenmesi amacıyla bir envanter-etüd çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AGM	3	Envanter-etüd, AR-GE	2004-2009	
		75.	Özel ağaçlandırma çalışmaları için teşvik sistemleri ve mevzuatlarının (arazi, vergi mevzuatı, kredi tahsisleri, proje onayı, sera gazı indirimi vb) geliştirilmesi.	ÇOB, Maliye Bakanlığı, DPT. diğer kurumlar.	AGM	2	Finansman	2004-2009	
3.2.2.2	2.2.2.	76.	Yeşil kuşak ve rekreasyon amaçlı ağaçlandırma alanlarının tesis ve yararlanması yöntemlerinin geliştirilmesine yönelik bir araştırma - değerlendirme - geliştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, yerel yönetimler, üniversiteler diğer ilgili kuruluşları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	3	AR-GE	2004-2009	
		77.	Kent ormanlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, mevcut yeşil kuşak ağaçlamalarının uygun şekilde korunması ve faydalanılması faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi.	OGM, AGM, yerel yönetimler.	OGM	2	Uygulama		2004-2023
		78.	Yerel yönetimlerin yeşil kuşak ağaçlamaları tesisi, korunması, yönetimi konularında yükümlülüklerin artırılması, kurumsal kapasitelerinin ve bu çalışmalara finans tahsislerinin güçlendirilmesi. AGM ile işbirliğinin geliştirilmesi. Yeşil kuşak ağaçlamalarının yaygınlaştırılması. Yeşil kuşak ağaçlamalarında yapılaşmanın önlenmesine yönelik mevzuat düzenlemelerin yapılması ve uygulanması.	Yerel yönetimler ve AGM işbirliği ile.	AGM	3	Kurumsal, finansman, eğitim, mevzuat.		2004-2023
3.2.2.3	2.2.3.		2.1.4. altında verilen 69 no'lu eylem bu amaca da hizmet edecektir.						
		79.	Türkiye Milli Kavak Komisyonu Yönetmeliği'nin değişen koşullara uygun olarak geliştirilmesi.	ÇOB, Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	3	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
3.2.2.4	2.2.4.	80.	Havzadaki tarım ve mera alanlarında toprak muhafaza, sel ve taşkın önleme çalışmalarının entegre ve katılımcı çerçevede, ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde yürütülmesi için gerekli kurumsal gelişme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu amaca yönelik girişimlerin ve çalışmaların başlatılması.	ÇOB, STÖ'leri, yerel halk, diğer ilgi grupları.	AGM	1	Kurumsal, etüd, AR-GE	2004-2009	

	81.	Ciddi sel, heyelan, çığ zararlarına maruz öncelikli havzaların belirlenmesi için bir etüd-araştırma-değerlendirme çalışmasının planlanması ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB, STÖ'leri, diğer ilgili devlet kurumları ve ilgi grupları işbirliği ile.	AGM	2	Etüd, AR-GE	2004-2009	
	82.	Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi kapsamında Ulusal Strateji-Eylem Planı'nın katılımcı çalışmalarla tamamlanması.	ÇOB, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AGM	1	Planlama	2004-2009	
	83.	Türkiye'de çölleşme ile ilgili uygun bir havzanın belirlenmesi ve bu havza için çölleşmeyle mücadele eylem planının hazırlanması ve uygulamaların başlatılması.	ÇOB, STÖ'leri, yerel halk, diğer devlet kuruluşları işbirliğiyle.	AGM	2	Pilot proje	2004-2009	
	84.	Türkiye Erozyon ve Çölleşme Takip Sistemi'nin kurulması	ÇOB, bilim kuruluşları, STÖ'leri, diğer devlet kuruluşları,	AGM	3	AR-GE	2004-2009	
	85.	Havza ıslahı ve korunan alanlar çalışmalarına finans kaynağı sağlanmasını kolaylaştıran mevzuat ve teşvik düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, STÖ'leri, ilgili diğer devlet kuruluşları.	APK Kurulu	3	Finansman	2004-2009	

3.3. Orman Kaynaklarından Faydalanma İle İlgili Eylemler

3.3.1. Orman ürünlerinden faydalanma ile ilgili eylemler									
İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.3.1.1	3.1.1.	86.	Mevcut ve gelecek dönemlerde odun hammaddesi arz, talep ve pazar durumunun tesbiti ve piyasa izleme amacıyla kapsamlı bir envanter-araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi. Orman ürünleri sanayii ve ticaret kuruluşları ile diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve bu gibi kuruluşların orman ürünleri üretimine yönelik çalışmalar yapmasının sağlanması.Orman teşkilatının bu konu ile ilgili merkez biriminin güçlendirilmesi, taşra birimleri elemanlarının eğitimi.	ÇOB tarafından, orman ürünleri sanayii, eğitim ve araştırma kuruluşları, diğer ilgi grupları işbirliğiyle.	OGM	1	AR-GE kurumsal gelişme, eğitim	2004-2009	
	3.1.2	87.	Orman köylerinde yapacak ve yakacak odun talep ve tüketim durumu, ormanlardan kayıt dışı odun yararlanmaları ve ormanlara etkilerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma ve değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB (OGM, ORKÖY, ormancılık araştırma kurumları), orman köylüleri, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliğiyle.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE	2004-2009	

	88.	Orman yönetim planlamasının, yöredeki gelir düzeyi düşük orman içi ve kenarı köylerde yakacak ve yapacak odun ihtiyaçlarının belirlenmesi ve dikkate alınması hususlarının entegrasyonunu sağlayacak şekilde geliştirilmesi.	ÇOB tarafından, orman köylüleri ile işbirliği ile.	OGM	2	Planlama	2004-2009	
	89.	Orman teşkilatının sübvansiyon niteliğindeki faaliyetlerinin (orman köylülerine ve kooperatiflerine indirimli odun satışlarında sağlanan sübvansiyonlar, vb.) OGM döner sermaye bütçesi yerine devlet bütçesinden karşılanması için finansman ve mevzuat düzenlemelerinin yapılması.	ÇOB, Maliye Bakanlığı	OGM	3	Finansman, mevzuat geliştirme	2004-2009	
	90.	Orman köylerinde odun tüketiminde tasarruf sağlayıcı tedbirlerin ve alternatif enerji kaynaklarından yararlanmanın geliştirilmesi amacıyla bir araştırma-geliştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB tarafından, üniversiteler, araştırma kuruluşları, orman köylüleri ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği ile.	ORKÖY	1	AR-GE	2004-2009	
3.1.3.	91.	Odun üretimine ayrılan orman alanlarında kalite ve kantite artırımını sağlamaya yönelik silvikültürel uygulamalar konusunda araştırma ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve sonuçlarının uygulamaya aktarılması	OGM, araştırma ve eğitim kurumları.	OGM	1	AR-GE, eğitim		2004-2023
	92.	Ormancılık uygulamaları için ergonomik araştırmaların yapılması ve uygulamalara aktarılması.	Ormancılık araştırma birimleri, orman köy kooperatifleri işbirliği ile.	AR-GE Dairesi OGM	2	AR-GE, eğitim		2004-2023
	93.	Orman işçileri için uygun eğitim programlarının geliştirilmesi ve düzenli olarak uygulanması.	Orman teşkilatı, orman köy kooperatifleri, eğitim kuruluşları işbirliği ile.	OGM	1	Eğitim		2004-2023
	94.	Dikili satış uygulamalarının sonuçlarının ve yaygınlaştırılmasına yönelik engellerin belirlenmesine ilişkin bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi ve bu çalışma sonuçları dikkate alınarak dikili satışın serbest piyasa koşullarında yapılmasını sağlayacak mevzuat ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi.	ÇOB tarafından, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	AR-GE, mevzuat geliştirme	2004-2009	
	95.	Odun üretim maliyetinin düşürülmesine ve iç ve dış piyasada rekabet imkanlarının artırılmasına yönelik uygun tedbirlerin belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi (kurumsal reform çalışmaları ile gereksiz birimlerin kapatılması, merkezi birimlerde gereksiz eleman birikimlerinin önlenmesi, birim üretim başına genel idare masraflarının azaltılması, vb.).	ÇOB tarafından, araştırma kurumları işbirliği ile.	OGM	2	Kurumsal gelişme	2004-2009	
	96.	Tahsisli odun satışlarının azaltılması, serbest piyasa satışlarının artırılması için uygun mevzuat düzenlemelerinin yapılması.	ÇOB tarafından, odun kullanan kuruluşlar, bilim kuruluşları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	

		97.	Kendi özel arazilerinde ağaçlama tesis eden halkın bu sahalardan odun istihsal ve faydalanması ile ilgili mevcut mevzuat güçlüklerinin giderilmesi için uygun mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, köy örgütleri, bilim kuruluşları, STÖ'leri, işbirliği ile.	APK Kurulu	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
	3.1.4.	98.	Odun istihsal çalışmalarının yerel orman köylülerince gerçekleştirilmesine öncelik verilmesi ve orman köy kooperatiflerinin desteklenmesi için gerekli mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, OR-KOOP, orman köy kooperatifleri, STÖ'leri, politikacılar.	OGM	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
3.3.1.2	3.1.5.	99.	Orman alanları üzerindeki odun dışı orman ürünleri (tıbbi ve aromatik bitkiler, hayvan yemi, su, meyve, mantar, vb.) kaynaklarından yerel ve ülkesel düzeylerde mevcut ve potansiyel faydalanma durumunun (arz, talep, pazar durumu), sorunlar, gelişme ihtiyaçları ve olanaklarının belirlenmesi amacıyla kapsamlı bir envanter-araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, araştırma kurumları, özel sektör kuruluşları ve diğer ilgi gruplarıyla işbirliği ile.	OGM	1	AR-GE	2004-2009	
		100.	ÇOB'nın merkez ve taşrada ODOÜ konusunda çalışan birimlerindeki eleman sayılarının artırılması. ODOÜ'nin önemi ile ilgili bilinçlendirme programlarının, ODOÜ ile ilgili envanter, planlama, koruma, üretim, faydalanma, pazarlama, izleme ve değerlendirme konularında eğitim programlarının hazırlanması ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB, üniversiteler, eğitim kurumları ve diğer ilgi gruplarıyla işbirliği ile.	OGM	1	Bilinçlendirme, eğitim, kurumsal gelişme	2004-2009	
		101.	Odun dışı orman ürünleri kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir faydalanmasının geliştirilmesi amacıyla pilot projelerin katılımcı olarak hazırlanması ve uygulanması.	ÇOB, yerel halk, araştırma, eğitim kuruluşları ve diğer ilgi grupları işbirliğiyle.	OGM	2	Pilot proje, demonstrasyon	2004-2009	
		102.	Tehdit altındaki ODOÜ türlerinin belirlenmesi ve koruma altına alınması için bir envanter-araştırma çalışmasının planlanması ve uygulanması.	ÇOB, araştırma kuruluşları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	1	AR-GE	2004-2009	
		103.	Orman ağaçlarının yapraklarından yem faydalanmasının bitki, toprak ve su kaynakları ve yerel halkın yaşamı üstündeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, araştırma kuruluşları.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE	2004-2009	
		104.	Ege ve Akdeniz bölgelerinde bal üretimi amacıyla işletilmeye uygun çam pamuklu koşnili bulunan orman alanlarının tesbiti için bir etüd-envanter-araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi ve çam pamuklu koşnilinin ormanlar üzerine etkilerinin araştırılması.	ÇOB ve araştırma kurumları, yerel orman köylüleri.	AR-GE Dairesi	3	AR-GE, envanter, etüd	2004-2009	
		105.	ODOÜ konusunda izleme, değerlendirme, geliştirme, danışmanlık ve eşgüdüm alanlarında katkı sağlaması için ilgili taraf temsilcilerinden oluşan bir ulusal çalışma kurulunun/komisyonunun oluşturulması.	ÇOB tarafından, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	3	Kurumsal gelişme	2004-2009	

	3.1.6.	106.	Orman köylüleri ve kooperatifleri için ODOÜ kaynaklarının korunması, ODOÜ'lerinin üretimi, hasatı, işlenmesi, pazarlanması konularında eğitim programları hazırlanması ve uygulanması. Bu faaliyetler için orman teşkilatınca teknik yardım hizmetleri ve kredi desteklerinin sağlanması için kurumsal kapasitelerin ve finans kaynakları tahsislerinin güçlendirilmesi.	OGM, ORKÖY tarafından, orman köy kooperatifleri, STÖ'leri, eğitim kurumları, işbirliği ile.	OGM	1	Eğitim, kurumsal gelişme, finansman		2004-2023
3.3.1.3	3.1.7.	107.	Odun ve odun dışı orman ürünleri, tohum ve fidan ithalatında gerekli karantina önlemlerinin uygulanabilmesi için mevcut mevzuatta geliştirme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi, gümrüklerde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi.	ÇOB (OATIAM dahil), gümrük teşkilatı, özel sektör kuruluşları, ithalatçılar birliği, STÖ'leri ve diğer ilgili kuruluşlar işbirliği ile.	APK Kurulu	2	Mevzuat geliştirme, kurumsal	2004-2009	
	3.1.8.	108.	ODOÜ'nin dış ticaretinin disipline edilmesi ve hammadde yerine mamul madde olarak ihracatın teşvik edilmesi, vb.) amacıyla mevzuat ve teşvik tedbirleri geliştirme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.	Orman teşkilatı, araştırma ve eğitim kurumları, STÖ'leri, özel sektör kuruluşları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	APK Kurulu	2	Mevzuat geliştirme	2004-2009	

3.3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Öncelik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.3.2.1	3.2.1.	109.	Hızla kentleşen ve değişen toplumun ormanların sosyal ve kültürel hizmetleri (rekreasyon, kent ormanları, ekoturizm, peyzaj, avcılık, sportif balıkçılık, vb.) ile ilgili talep ve beklentiler ile bu hizmetlerin yerel ve ülke ekonomilerine potansiyel katkıları konusunda envanter, araştırma değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, araştırma kuruluşları, tarafından, ilgili özel sektör kuruluşları, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP	1	Envanter, AR-GE	2004-2009	
		110.	Bu hizmetlerin önemi ve yükselen değerleri konularında orman teşkilatında, orman köylerinde ve diğer ilgi gruplarında bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının güçlendirilmesi ve sürdürülmesi.	ÇOB, STÖ'leri, medya kuruluşları, diğer ilgili kuruluşlar.	DKMP	1	Bilinçlendirme		2004-2023
3.3.2.2	3.2.2.	111.	DKMP'nin rekreasyon, av-yaban hayatı, avcılık, orman içi su ürünleri, vb. konularında çalışan birimlerine, taşraya ağırlık ve öncelik vermek suretiyle uygun disiplinlerden yeterli elemanın atanması. Eğitim programlarının güçlendirilmesi. Bunun yanında, ÇOB'nın diğer birimlerindeki elemanlar için orman kaynaklarının yönetim planlaması ve uygulamalarında sosyal ve kültürel hizmetlerin dikkate alınması konularında uygun eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması.	ÇOB, eğitim kuruluşları.	DKMP	1	Kurumsa gelişme		2004-2023

		112.	Üniversitelerde bu alanlarda öğretim, eğitim ve araştırma programlarının güçlendirilmesi.	Üniversiteler ve ÇOB işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	Eğitim, AR-GE	2004-2008	
3.3.2.3	3.2.3.	113.	İşlevsel yönetim planlaması çerçevesinde ormanların farklı sosyal ve kültürel işlevlerine (su, çevre sağlığı, rekreasyon, peyzaj, avcılık, sportif balıkçılık, eğitim, vb.) ayrılacak orman sahalarının belirlenmesi kriterlerinin ve bu sahalar için yönetim plan ve projelerinin hazırlanması esaslarının geliştirilmesi amacıyla bir araştırma-değerlendirme çalışmasının katılımcı olarak gerçekleştirilmesi. ÇOB ilgili birimleri elemanlarının bu konularda eğitimi.	ÇOB, araştırma kuruluşları, STÖ'ler işbirliği ile.	DKMP, OGM	2	AR-GE, eğitim	2004-2009	
	3.2.4.	114.	Uygun yerlerde yeni orman içi rekreasyon alanlarının tesisi ile bu alanların yaygınlaştırılması. Bu alanları kullananlar için eğitim, bilinçlendirme ve denetim çalışmalarının güçlendirilmesi ve sürdürülmesi.	DKMP, diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği ile.	DKMP	1	Uygulama		2004-2023
		115.	Ormanlık yörelerde yerel köylülere dayalı olmaya ağırlık veren uygun ekoturizm modellerinin geliştirilmesine yönelik bir pilot projenin hazırlanması ve uygulanması. Bu uygulamaların uygun tedbirlerle (eğitim, kredi, teknik yardım, vb.) desteklenmesi ve yaygınlaştırılması.	DKMP, ORKÖY, araştırma kurumları tarafından, yerel halk, Turizm Bakanlığı, özel sektör, STÖ'ler, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP DKMP	2	Pilot proje Eğitim, finansman	2004-2009	2004-2023
		116.	Orman içi rekreasyon alanlarının yönetim hizmetlerinden bir kısmının özel sektöre kiralanması ile ilgili mevcut uygulamaların ekolojik, finansal, ekonomik ve sosyal sonuçlarının, sorunların ve çözüm yollarının belirlenmesine yönelik bir araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi.	DKMP, araştırma kuruluşları, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP	3	AR-GE	2004-2009	
	3.2.5.	117.	Ormancılık faaliyetleri (ağaçlandırma, imar, vb.) ile tesis ve yapılaşma (taş ocakları, turizm tesisleri, vb.) izinleri verilmesi sırasında doğal peyzaj ve peyzaj çeşitliliğinin ve yaban hayatının korunmasına özen gösterilmesi konularında ÇOB değişik birimlerinin (DKMP, OGM, AGM) elemanları için eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması.	ÇOB, eğitim kurumları, STÖ'leri diğer ilgi grupları işbirliği ile.	OGM	2	Eğitim, bilinçlendirme	2004-2009	
	3.2.6.	118.	Av ve yaban kaynaklarının köy tüzel kişiliklerince korunması amacıyla son yıllarda başlatılmış bulunan pilot çalışmaların yaygınlaştırılması. Koruma ve kontrol çalışmalarında avcı cemiyetleri, fahri av müfettişleri, ve diğer kuruluşlarla işbirliğinin ve katılımcılığın güçlendirilerek sürdürülmesi.	DKMP, STÖ'leri, avcı dernekleri, orman köylüleri, diğer ilgi gruplar işbirliği ile.	DKMP	1	Uygulama	2004-2009	
		119.	Avcıların ve köylülerin eğitimi ve bilinçlendirilmesi programlarının geliştirilmesi ve sürdürülmesi.	DKMP, avcı dernekleri, STÖ'ler, eğitim kurumları, diğ. ilgi gruplar işbirliğiyle.	DKMP	1	Eğitim, bilinçlendirme		2004-2023
		120.	Av-yaban kaynaklarının envanteri, av yaban hayatı kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve avcılığın geliştirilmesi konusunda bir pilot projenin hazırlanması ve uygulanması.	DKMP tarafından, avcı birlikleri, yerel halk, STÖ'ler, araştırma, eğitim kurumları işbirliği ile.	DKMP	2	Pilot proje	2004-2009	

		121.	Özel avlakların ve köy avlaklarının geliştirilmesi için pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi, sonuçların katılımcı olarak değerlendirilmesi, yaygınlaştırılması.	DKMP, özel avcılık firmaları, yerel köylüler, diğer ilgi grupları.	DKMP	2	Pilot proje, uygulama		2004-2023
		122.	İlgili taraflardan teşekkül edecek Av-Yaban Hayatı Ulusal Danışma Kurulu'nun tesisi.	DKMP, avcı dernekleri, STÖ'leri, özel kuruluşlar, diğer ilgi gruplar işbirliği ile.	DKMP	3	Kurumsal	2004-2009	
		123.	Avcılık faaliyetleri gelirlerinden, av ve yaban hayatı kaynaklarının yönetimi ile ilgili bütçelere yeterli pay aktarılması ve yerel köylülerin elde ettikleri gelirlerin artırılması için uygun mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	DKMP, köy temsilcileri, avcı dernekleri, STÖ'leri, diğ. ilgi gruplar işbirliğiyle.	APK Kurulu	2	Mevzuat geliştirme, finansman	2004-2009	
	3.2.7.	124.	Orman içi su ürünleri faydalanmasının ve sportif olta balıkçılığının geliştirilmesi konusunda bir pilot projenin hazırlanması ve uygulanması.	DKMP tarafından, OGM, yerel halk, araştırma kurumları, STÖ'leri, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	DKMP	2	Pilot proje	2004-2009	

3.3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel hizmetlerinden faydalanma ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.3.3.1	3.3.1.	125.	Ormanların koruyucu ve çevresel işlevlerinin (toprak ve su kaynaklarının korunması, karbon birikimi, hava kirliliğinin azaltılması, vb.) önemi konusunda, toplumda bilinçlenme, ilgi, politik irade ve desteğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi.	ÇOB, eğitim ve araştırma kuruluşları, STÖ'ler, medya, diğer ilgi grupları işbirliğiyle	Eğitim ve Yayın Dai.	1	Bilinçlendirme	2004-2009	2004-2023
	3.3.2.	126.	Ormanların koruyucu ve çevresel işlevlerinin katkı değerlerinin (ekonomik, sosyal, ekolojik) belirlenmesine yönelik araştırma ve değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve sonuçları hakkında toplumun ve ilgili kuruluşların (DİE, DPT, vb.) bilgilendirilmesi.	ÇOB, orman fakülteleri, araştırma kuruluşları, STÖ'ler işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	1	AR-GE, bilinçlendirme	2004-2009	
3.3.3.2	3.3.3.	127.	Ormanların havza bazında işlevsel yönetim planlaması çerçevesinde koruyucu ve çevresel işlevlerin/faydaların (karbon birikimi, havanın temizlenmesi, toprak ve su kaynaklarının korunması, düzenlenmesi, vb.) amacına tahsis edilecek alanların (muhafaza ormanları, muhafaza işletme sınıfına ayrılan sahalara, vb.) genişletilmesi. Bu alanlar üzerinde uygun ormancılık çalışmalarının (biyokittenin artırılması, doğal orman örtüsü ve yapılarının muhafazası, degrade olmuş, çıplak sahalarda ağaçlandırma ve bitki örtüsü geliştirme çalışmaları, vb.) gerçekleştirilmesi.	AGM, OGM, ORKÖY, yerel halk, ilgili devlet kuruluşları, STÖ'ler, yerel halk, yerel yönetimler, diğer ilgili kurumlar işbirliği ve ortak çalışmaları ile.	OGM	1	Uygulama		2004-2023

		128.	Toprak ve su kaynaklarının korunması amacıyla ağaçlandırma ve diğer imar çalışmaları için öncelikli havzaların belirlenmesi amacıyla bir etüd-değerlendirme- araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi, belli aralıklarla güncelleştirilmesi.	ÇOB, STÖ'leri, araştırma kuruluşları, diğer devlet kuruluşları işbirliği ile.	AGM	2	Etüd, envanter, AR-GE		2004-2023
		129.	Su üretimine ayrılmış ormanlık havzalarda, havzanın su üretimi açısından uygun kullanım modelinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma çalışmasının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, araştırma kuruluşları.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE	2004-2009	
	3.3.4.	130	Çok ciddi doğal afet (sel, taşkın, heyelan, vb.) zarar ve tehditlerine maruz ve yeterli rehabilitasyon potansiyeline sahip öncelikli havzalarda entegre havza ıslahı-kırsal kalkınma projelerin hazırlanması ve uygulanması (Doğu Anadolu Havza Kalkınma Modeli veya benzer yaklaşımlar ile). Bu amaçla mevzuat ve finansman, kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DSI, DMI, yerel halk, STÖ'ler, diğer ilgili kuruluşlar.	AGM	2	Uygulama		2004-2023
	3.3.5.	131.	Ormanların sağladığı koruyucu fonksiyonlar ve odun dışı ürün ve hizmetlerden (su faydalanması, vb.) önemli yararlar sağlayan kişi ve kuruluşların (yerel yönetimler, baraj sahipleri, vb.) bu yararlar karşılığında, orman kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve orman köylülerinin desteklenmesi faaliyetlerinde kullanılmak üzere parasal katkı yapmasını sağlayıcı yasal ve finansal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, bilim kuruluşları, STÖ'ler, köy örgütleri, politikacılar işbirliği ile.	APK Kurulu	2	Finansman, mevzuat geliştirme	2004-2009	

3.3.4. Yerel haklara saygı, orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı ile ilgili eylemler

İlgili politika	İlgili strateji	Eylemin tanımı		Eylemin uygulamasından sorumlu kurumlar, ilgi grupları	ÇOB'de, eylemin takip ve koordinasyonu sorumlusu birim	Ön-celik	Eylem çeşidi	Uygulama dönemi	
								Kısa dönem (2004-2009)	Uzun dönem (2004-2023)
3.3.4.1	3.4.1.	132.	En yoksul kesimler arasında yer alan orman köylerinde yoksulluk durumu ve bu durumun yarattığı ciddi olumsuz ekolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler konusunda toplumda, ilgili kurum ve kuruluşlarda gerekli bilinçlenmenin, politik irade ve desteğin oluşması, uygun ve ciddi ulusal politikaların geliştirilmesi amacıyla bilinçlendirme programlarının hazırlanması ve uygulanması	ÇOB, politikacılar, orman köylüleri, sivil toplum örgütleri, araştırma kurumları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	ORKÖY	1	Bilinçlendirme	2004-2009	
		133.	Orman köylülerinin orman kaynaklarının yönetimine katılımının sağlanması için uygun esasların ve yöntemlerin, katılımcı pilot ve değerlendirme çalışmaları ile geliştirilmesi. Uygun mevzuat düzenlemelerinin yapılması. Orman teşkilatı elemanları ve orman köylüleri için bilgilendirme ve eğitim çalışmalarının yapılması. Katılımcılık ile ilgili esasların ve mevzuatın, uygulamadan elde edilen bilgi ve deneyimler ışığında geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi.	ÇOB, ormancılık eğitim ve araştırma kurumları, orman köy örgütleri, STÖ'leri.	ORKÖY, OGM, AGM	1	AR-GE, pilot proje, eğitim,	2004-2009	2009-2023

3.3.4.2	3.4.2.	134.	Orman teşkilatının (ORKÖY, OGM, AGM, DKMP) geçmiş dönemlerdeki politika, strateji ve uygulamalarının ormanların korunmasına ve orman köy ilişkileri ve orman köylülerinin kalkınmasına sağladığı katkılarının, sorunların ve geliştirme ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla bir araştırma ve değerlendirme çalışmasının (Çalıştay dahil) katılımcı olarak gerçekleştirilmesi.	ÇOB, orman köylüleri, araştırma kurumları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE, değerlendirme	2004-2009	
		135.	Ormanların işlevsel (çok amaçlı) ve katılımcı yönetiminin geliştirilmesi çerçevesinde orman kaynaklarından elde edilen faydaların/gelir imkanlarının artırılması ve orman kaynaklarına bağımlı yerel halkın (orman köylülerinin) bu imkanlardan yararlanmalarının geliştirilmesine yönelik metodoloji ve mevzuat geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi, uygulamaların yaygınlaştırılması.	ÇOB, orman köylüleri ve örgütleri.	ORKÖY	1	AR-GE, mevzuat, kurumsal		2004-2023
		136.	Köy civarındaki uygun bozuk orman alanlarında köy koruluklarının ve baltalık ormanlarının tesisi, imarı ve faydalanılmasının geliştirilmesine yönelik çalışmaların (mevzuat geliştirme, orman köylüleri bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları, teknik yardım, kredi desteği, vb.) gerçekleştirilmesi.	Orman teşkilatı, orman köy örgütleri, sivil toplum örgütleri işbirliği ile.	OGM	1	Bilinçlendirme, eğitim, mevzuat finansman	2004-2009	
		137.	Orman köylüleri ile ilgili konularda öncelikli araştırma ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uygulanması, araştırma kuruluşlarının bu alandaki kapasitelerinin güçlendirilmesi.	ÇOB, orman köylüleri, araştırma kurumları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE		2004-2023
		138.	Orman köylüleri kalkınma hizmetlerine ilişkin esas ve usullerle ilgili mevzuatın geliştirilmesi çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, orman köylüleri örgütleri, STÖ'leri, bilim kuruluşları, politikacılar,	ORKÖY	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
	3.4.3.	139.	Orman köylülerinin, örgütlenme, üretim, pazarlama konularında kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik eğitim çalışmalarının gerçekleştirilmesi.	ÇOB, eğitim ve araştırma kurumları, STÖ'leri, köy kooperatifleri işbirliği ile.	ORKÖY	1	Eğitim, kurumsal	2004-2009	2009-2023
			107 no'lu eylem bu amaca da hizmet edecektir.						
		140.	Orman köy kooperatiflerin gelirlerinin, orman köylülerinin kalkındırılması faaliyetlerinde daha iyi değerlendirilmesi için kooperatiflerin kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmaların (bilinçlendirme, eğitim, pilot projeler, vb.) gerçekleştirilmesi. Kooperatiflerin denetimi çalışmalarının (devlet ve orman köylülerince) güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin gerçekleştirilmesi.	ÇOB, orman köy kooperatifleri, STÖ'leri, diğer ilgili kuruluşlar, politikacılar.	ORKÖY	1	Kurumsal	2004-2009	2009-2023
	3.4.4.	141.	Odun istihsalı ve diğer ormancılık faaliyetlerinde çalışan orman köylülerine sosyal güvence sağlanması için gerekli mevzuat geliştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi.	Orman teşkilatı, orman köy kooperatifleri, politikacılar, STÖ'ler, ilgili diğer kurumlar.	OGM	1	Mevzuat	2004-2009	
		142.	Orman teşkilatında kurumsal yapı geliştirme, tasarruf tedbirleri ve verimliliği artırma çalışmalarının gerçekleştirilmesi ile orman işçiliği ücretlerinin artırılması.	ÇOB	OGM	1	Finansman, kurumsal,		2004-2023

3.3.4.3	3.4.5.	143.	Orman köylerinde ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların belirlenmesini, yoksulluk, ormana bağımlılık/baskı ve gelişme potansiyelleri açısından orman köylerinin sınıflandırılmasını ve kırsal kalkınma destek faaliyetleri için öncelikli orman köylerinin tesbitini sağlamaya yönelik bir envanter-araştırma-değerlendirme çalışmasının planlanması ve gerçekleştirilmesi.	ORKÖY, ormancılık araştırma müdürlükleri, uygulama birimleri, orman köylüleri ve diğer ilgi grupları işbirliği ile.	ORKÖY, AR-GE Dairesi	1	AR-GE	2004-2009	
		144.	Yerel orman köylülerine sağlanan yasal hakların ve kısıtlı destek kaynaklarının ormana gerçekten bağımlı ve ihtiyaç sahibi yoksul orman köylülerine yönlendirilmesi amacıyla gerekli yöntem ve mevzuat geliştirme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi.	ÇOB, bilim kurumları, orman köylüleri ve örgütleri, STÖ'ler, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	ORKÖY	1	Mevzuat geliştirme	2004-2009	
		145.	Yoksul dağ ve orman köylerinde kırsal kalkınma programlarına (ORKÖY bütçesi, vb.) devletçe kaynak tahsislerinin güçlendirilmesi için ilgi gruplarınca ortak girişim ve çalışmaların gerçekleştirilmesi.	ÇOB, orman köy örgütleri, STÖ'leri, ormanlık yörelerin politikacıları ile işbirliği ile.	ORKÖY	1	Finansman	2004-2009	
	3.4.6.	146.	Orman köylerinde yoksullukla mücadele ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi amacıyla, uygun entegre kırsal kalkınma modellerinin (Doğu Anadolu Havza Geliştirme Projesi, vb.) yaygınlaştırılabilme imkan ve koşullarının, bu çalışmalarda orman teşkilatının katılım ve katkıların güçlendirilmesi imkanlarının belirlenmesi için bir araştırma-değerlendirme çalışmasının gerçekleştirilmesi. Sonuçlarının katılımcı değerlendirilmesi.	ÇOB, politikacılar, orman köylüleri, STÖ'leri, araştırma kurumları, diğer ilgi grupları işbirliği ile.	AR-GE Dairesi	2	AR-GE	2004-2009	

4. EYLEMLERİN EYLEM TİPLERİ İTİBARI İLE SINIFLANDIRILMASI

Amaçlar	Amaçlar itibarıyla eylem grupları	Politika no.	(1) Pilot proje	(2) Araştırma, (AR-GE)	(3) Eğitim, bilinçlendirme	(4) Planlama	(5) Kurumsal	(6) Mevzuat	(7) Finansman	(8) Uygulama	Politikalar itibarıyla toplam
Eylem numaraları											
GENEL (TÜM AMAÇLAR)	25	Tümü veya Çoğu	5, 9	11, 13, 14,	1, 8, 15, 16	6, 7, 10, 12	3, 19, 20, 21, 22, 23	2, 4, 17, 18	24, 25		25
1. ORMANLARIN KORUNMASI	36										36
1.1. Ormanların alanlarının ve sınırlarının korunması	11	1.1.1.				27	26			28, 29, 30	5
		1.1.2.			31						1
		1.1.3.		32, 34	36			33, 35			5
1.2. Ormanların biyolojik çeşitliliğinin korunması	16	1.2.1.			37						1
		1.2.2.		38, 39, 44		43, 45	41	40	42	46, 47	10
		1.2.3.	48		49						2
		1.2.4.		50, 51							2
		1.2.5.					52				1
1.3. Ormanların biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması	9	1.3.1.		54, 55	57		53, 56				5
		1.3.2.			58						1
		1.3.3.		61	59, 60						3
		1.3.4.		(87) (90)	(106)	(88)			(89)		(5)
2. ORMANLARIN GELİŞTİRİLMESİ	24										24
2.1. Mevcut ormanların geliştirilmesi	12	2.1.1.	63	62, 66, 68	67				64	65	7
		2.1.2.		69						70	2
		2.1.3.	71	72	73						3
2.2. Orman alanlarının genişletilmesi	12	2.2.1.		74 (69)				75			2
		2.2.2.		76			78			77	3
		2.2.3.						79			1
		2.2.4.	83	81, 84		82	80		85		6
3. ORMANLARDAN FAYDALANMA	61										61
3.1. Orman ürünlerinden faydalanma	23	3.1.1.		86, 87, 90, 91, 92, 94	93	88	95	96, 97, 98	89		13
		3.1.2.	101	99, 102, 103, 104	100, 106		105				8
		3.1.3.						107, 108			2
3.2. Ormanların sosyal ve kültürel hizmetlerinden faydalanma	16	3.2.1.		109	110						2
		3.2.2.			112		111				2
		3.2.3.	115, 120, 121, 124	113, 116	117, 119		122	123		114, 118	12
3.3. Ormanların koruyucu ve çevresel fonksiyonlarından faydalanma	7	3.3.1.		126	125						2
		3.3.2.		128, 129					131	127, 130	5
3.4. Yerel haklara saygı, orman köylülerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına katkı	15	3.4.1.		133	132						2
		3.4.2.		134, 135, 137	136, 139		140	138, 141	142		9
		3.4.3.		143, 146				144	145		4
EYLEM TİPLERİ İTİBARI İLE TOPLAM	146		11	44	25	9	18	17	10	12	146

D. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Çevre ve Orman Bakanlığı içinde, Ulusal Ormancılık Programı'nın uygulanması, izlemesi ve değerlendirilmesi çalışmalarının koordinasyonu görevi üst düzeyde APK Kurulu Başkanlığınca yürütülecektir. Gerekli görüldüğü takdirde ilgili genel müdürlükler ve daire başkanlıkları ve diğer ilgi grupları temsilcilerinden oluşan bir Üst Düzey İzleme ve Değerlendirme Kurulu oluşturulacaktır. İleriki dönemde Ulusal Ormancılık Programında öngörülen Ulusal Ormancılık Danışma Kurulu'nun tesisini takiben bu görev bu danışma kurulunca yüklenilecektir.

Eylem Programında verilen eylemlerin uygulanmasından sorumlu kurumlar ve ilgi grupları Eylem Planı tabloları (sayfa 18-38) 4. sütununda, Çevre ve Orman Bakanlığında bu eylemlerin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarının takip ve koordinasyonundan birincil derecede sorumlu birimler ise 5. sütununda verilmiştir. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden Eylem Programında yer alan kendileri ile ilgili eylemleri kapsayan daha ayrıntılı (finansman, kurumsal gelişme ihtiyaçları ve olanakları, sorumluluk ve yetki dağılımı, işbirliği esasları, zaman planı, vb. hususlarda) kısa dönem eylem planlarını (araştırma eylem planı, ağaçlandırma eylem planı, fonksiyonel planlama eylem planı, odun dışı ürünlerin geliştirilmesi eylem planı, vb.) hazırlamaları ve uygulanması için gerekli girişimleri ve çalışmaları gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Eylem Programı'nın uygulanmasında ana yük ve sorumlulukların Çevre ve Orman Bakanlığı'na yüklenileceği beklenmekle beraber, bu eylemlerin birçoğunun uygulanmasında diğer kurumlara ve ilgi gruplarına da önemli görevler düşeceği açıktır. Bu bakımdan Çevre ve Orman Bakanlığı dışındaki diğer ilgi gruplarının da (sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları, orman köylüleri örgütleri, ilgili diğer kamu ve özel sektör kuruluşları, yerel yönetimler, vb.) Ulusal Programı ve bunun içinde yer alan Eylem Programını dikkatle inceleyerek, kendi görüşleri, yaklaşımları ve olanakları çerçevesinde programın uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarına aktif olarak katılmaları ve katkı sağlamaları öngörülmekte ve beklenmektedir.

Bu Ulusal Ormancılık Programı ve ana bölümlerinden birini oluşturan Eylem Programı statik olmayıp, doğal olarak, gelişen koşullar, uygulamalardan elde edilen sonuçlar, bilgi ve deneyimler ışığında periyodik olarak revize edilecek ve geliştirilecektir. Önümüzdeki yıllarda bu revizyon periyotlarının DPT koordinatörlüğünde yürütülen Beş Yıllık Kalkınma Planlarının periyotları ile çakıştırılması (Ulusal Ormancılık Programı ve Eylem Planının revizyonu çalışmalarının Ormancılık Özel İhtisas Raporu'nun hazırlanması çalışması ile bütünleştirilmesi) halinde gerek kaynak tasarrufu gerekse Ulusal Program ve Eylem Planının uygulanması için mevcut sistem içinde yasal baz oluşturulması bakımından önemli avantajlar sağlayabilecektir.

Ulusal Ormancılık Programımızın uygulanmasından elde edilecek sonuç ve deneyimlerin diğer ülkelerle paylaşımı halinde, Yakındoğu, Akdeniz, Kafkas ve Orta Asya ülkeleri başta olmak üzere diğer ülkelere de önemli yararlar sağlayabileceğine inanılmaktadır.

E. PROGRAM ÇALIŞMALARINA KURUM VE KURULUŞLARDAN KATILAN KİŞİLER

Ulusal Ormancılık Programının başlangıcından bitimine kadar gerçekleştirilen muhtelif toplantı, workshop, seminer vb. faaliyetlere çok sayıda kişi ve kurum katılmış olup; katkı koyan kurum, kuruluş, dernek, kooperatif ve sivil toplum kuruluşların isimleri aşağıda verilmektedir.

Yürütücü Kuruluş:

- Orman Bakanlığı/Çevre ve Orman Bakanlığı

Diğer Bakanlıklar ve Kamu Kuruluşları:

- Çevre Bakanlığı,
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,
- Kültür Bakanlığı,
- Turizm Bakanlığı,
- Maliye Bakanlığı,
- Devlet Planlama Teşkilatı,
- Hazine Müsteşarlığı,
- Milli Prodüktivite Merkezi,
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü,
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü,
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü,
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları A.Ş.

Üniversiteler:

- İ.Ü Orman Fakültesi,
- S.D.Ü Orman Fakültesi,
- E.Ü. Edebiyat Fakültesi

Sivil Toplum Kuruluşları:

- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı ,
- Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği,
- Doğal Hayatı Koruma Derneği
- Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı ,
- Türkiye Tabiatını Koruma Derneği ,
- Türkiye Dağcılık Federasyonu
- Orman Mühendisleri Odası,
- Türkiye Ormancılar Derneği,
- Orman Köy Kalkınma Kooperatifleri Birliği
- İzmir Merkez Avcılar ve Atıcılar Klübü
- Orman Köylüleri: (6 bölgede 33 orman köyü)

Özel Sektör:

- Türkiye Ağaç İşleri Esnaf ve Sanatkarları Federasyonu,
- Türkiye Orman Ürünleri İthalatçıları Derneği,
- Yonga Levha Sanayicileri Derneği,
- Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği).